

აკაკის

თ ვ ი უ რ ი

ქრონოსი

წელიწადი პირველი

№ XI

ივლისი 1898

თფილისი

Тип. М. Шарадзе и к^о. лик. 21. სტამბა შარადისა დ.

ნოკ. № 21.

1898

განყოფილება

I

83

I	პოეტის პროგრამა	1
II	შენიშვნები	3
III	<u>ახალი გმირი</u>	9
IV	ჩემს მემოზარს	1
V	საბულისხმოდ	3

განყოფილება

II

VII	<u>თამარ-ცხივარი</u>	9
-----	--------------------------------	---

განყოფილება

III

VII მტრადებს რათა აქვთ წითელი ფხვები?

ჩაწერილი აღექსანდრე დავითის ძე მაჩაბლისაგან, 1

VIII	სასიკი შაულაშვილი — მისივე	2
IX	არაქი — მისივე	2

აკაკის

თ ვ ი უ რ ი

ქრეშული

წელიწადი პირველი

№ XI

ივლისი, 1898

თფილისი

Тип. М. Шарадзе и К^о. н.к. 21. || სტამბა შარადისა და აშხ., ნიკ. № 21.

1898

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 20 Іюля 1898 г.

შინაარსი.

გ ა ნ ე ო ფ ი ლ ე ბ ა

	I	83
I	კომეტის პროგრამა	1
II	შენიშვნები	3
III	ახალი გზიანი	9
IV	ჩემს მემორბარს	1
V	საბუღალტრო	3

გ ა ნ ე ო ფ ი ლ ე ბ ა

II

VI	თამარ-ცხიერი	9
----	------------------------	---

გ ა ნ ე ო ფ ი ლ ე ბ ა

III

VII	მტრედებს რათა აქვთ წითელი ფხვები? ჩაწერილი ალექსანდრე დავითის ძე მაჩაბლისაგან	1
VIII	სასიკი ყაულაშვილი—მისივე	"
IX	არაქი — მისივე	2.

თვიური „კრებული“

გამოვა ყოველი თვის პირველ რიცხვებში.

წელაწადი ითვლება ენკენისთვიდან ენკენისთვემდე.

„კრებული“ ცალკე ნომრებით წრე გაიუიდება.

წლიური ფასი თბილისში მცხოვრებთათვის 6 მანეთია, ხოლო
ავკასიის და რუსეთის სხვა ქალაქებში გაგზავნით—7 მან. ნახევარი
ლით—4 მან.

რედაქცია არის სოლოლაკში, „ნავარნი“ ქუჩაზე,
ახლი № 19.

ადრესი: Тифлисъ „Кребули“. Сололаки, Нагорная
ул., № 19.

„კრებულის“ რედაქცია გულითადს მადლობას უძღვნის ბ-ნს
ევანე მერაბის ძეს ორახელაშვილს 30 მ. გამოგზავნისთვის, რომელიც
მედიც მოხმარდება ზეპირ-სიტყვაობას.

რაც კი არ არგებს ქვეყნას,
ის უვლას ფუჭი ბარგია...
სულ ბუღბუღობაც არ ვარგა,
სოკვერე ეორნობაც კარგია.

გადავიქცევი ბუღბუღად,
თუ გაძლილს ვხედავ ევაფილსა,
მაგრამ თუ ვნახე მძორ-ლეში,
ეორანს მივბაძავ წხავილსა.

ჭირში სარს ვიტყვი საცრემლოს
და ლხინში «მრავალ-ქამიერს»,
გარჩევა უნდა ავ-კარგსა
და დრო გულის თქმას წამიერს.

მაქებარი ვარ ერთგულის
და მემობი ქვეყნის მტერისა,
მათი ზანსუნის მიმცემი,
საკადრის-შესაფერისა.

მოყვრისთვის თაფ-დადებული-
ბულბული ტკბილად მსტვენარი,
მტრის თვალში მუდამ გველი ვარ
და ძაღლი შეუფარ-მკბენარი.

მოყვრებს ვუყვარ.. მტრებს ვძუღვარ,
ეს კანონია ცხოვრების,
მაგრამ მე გაურჩეველად
კარვის მდომი ვარ თვით მტრების.

I

რაც დღეს ქართულ ენაზე წიგნები, წიგნაკები და ბროშურები იბეჭდება უანგარიშოა, მაგრამ, სამწუხაროდ, უმეტესი მათგანი სრულიად უვარგისი და უმნიშვნელოა. რამე სარგებლობის მოტანის ნაცვლად, პირ-იქით, ენასა რყენიან, გრძნობას აჩლუნგებენ და გონებას ალაყებენ. ასე რომ ერთი-ორი რიგიანი გამოერიოს, ისიც დიდი ღვთის წყალობაა.. ამ გარემოებამ ბევრი დააფიქრა ჩვენში და მეც თანახმა ვარ მათი, მაგრამ იმავე დროს არ შემიძლია, არ აღვიარო ისიც კი, რომ ეს საზოგადო მოვლინებაა!. სადაც ერთი რამ კარგია, იქვე ათასი ცუდია. პური ისე ვერ აშოვა ყანაში, რომ იქვე ღვარძლმა და გორკალამაც არ იჩინოს თავი. სადაც ერთი ყვაილი გაიშლება, იქვე ირგვლივ უთვალავი ბალახ-ბუღაჩი და უსარგებლო მცენარეც ამოდის!. იქ სადაც ოქროს მადნებია, ასი და ორასი საპალნე მიწა-ტალახი უნდა გადაარჩიონ, რომ მცირეოდენი ოქრო გამოიღონ. საქმე მხოლოდ გარჩევაა და ეს გარჩევა კი ყველას არ შეუძლია. ზემო ხსენებულ წიგნაკებსაც გარჩევა უნდა, რომ მკითხველმა ურიგო მათგანი თავიდან აიშოროს ღირიგნიანს კი პირდაპირ მისწვდეს. ეს მოვალეობა კისრად აძევსთ ჟურნალ-გაზეთებს, მაგრამ ისინი კი თავს არ

იწუხებენ. მათი შენიშვნები ამ წიგნაკების შესახებ სწორეთ სასაცინოა, რომ სამწუხარო არ იყოს. აი მაგალითი: „ამ დღეებში გამოვიდა ესა და ეს წიგნი ბატონ კუდაბიკაშვილისაგან დაწერილი. წიგნი სუფთად არის გამოცემული და ღირს ხუთი კაპეიკი (ხუთ კაპეიკათ) გვარიანი სქელი წიგნია და ამიტომ ძვირი არ არის და სხვანი..“ „აგრეთვე გამოვიდა ამა და ამ ცნობილი მწერლის თხზულება. წიგნი პატარაა და ფასი კი დიდი აქვს და არც სახალხოა და სხვანი“. ახლა ისიც უნდა იცოდეს მკითხველმა, რას ეძახიან ეს რეცენზეტები სახალხო წიგნს და რას არა?.. ის წიგნი, რომელსაც ერთ შაურზე მეტი ფასი არ აქვს, მათი აზრით სახალხოა, გინდ უგნურების დომხალიც იყოს, და უთითებენ მკითხველებს, რომ შეაძენინონ. და თუ წიგნი შაურზე მეტი ღირს, გინდ მართლა კარგი რამეც იყოს, სახალხოად არ მიაჩნიათ. ამ გვარი სასწორ-საზომი ერთხელვე დამყარდა ჩვენში და გამორკვევას ველარავინ ახერხებს. მკითხველებს კი რაღაი ერთი და ორი ცუდი წიგნი ჩაუვარდებათ ხელში, მერე საზოგადოთაც გულს გაიტეხენ ყველაზე. მართალიც არის!. ბაღში რომ ყვავილების მოკრეფა გინდოდეს და ეკალნარს ვერ გაატანო, მაშინ ვარდის მოწყვეტის სურვილიც დაგეკარგება, თავს დაანებებ და გამბრუნდები უკანვე. — აგრე რამდენიმე წელიწადია რაც „მწყემსის“ რედაქცია აბეჭდვინებს პატარ-პატარა იაფ-ფასიან წიგნაკებს. ისინი მართლა რომ სახალხო არიან, სულსაც არგებენ და ხორცსაც, და მათი შეძენა ყველასათვის საჭიროა. სირცხვილია და დიდი ცოდვაც, რომ ის წიგნაკები ყოველ ოჯახში არ მოიპოვებოდეს!. მათი ნაკლი მხოლოდ ის არის, რომ კორექტურული შეცდომები შიგა და შიგ ბევრია,

მაგრამ ან კი რა ვქნათ, რომ დღეს ჯერ-ჯერობათ კიდევ ბეჭედის საქმე ჩვენში რიგზე ვერ არის დაყენებული და მისთანას ვერას დააბეჭვდინებ, რომ არ დამახინჯდეს ზოგი ასოთ-ამწყობლების წყალობათა და ზოგიც კორექტორების. — ამწყემსი, თავის თავათა ც ვარდება ხოლმე ცოდვაში, როცა რუსულის წამხედურობით ქართულშიაც შემოაქვს სქესი და მდედრობით სქესს ხმარობს: „მეფა“ „ხელმწიფა“ „ებრაელების კენიანა“ წმ. ნინა (ნიონოს მაგიერ) და სხვანი.. იმედია შემდეგში ამ წვრილმან ნაკლს შეაფსებენ, და არ მოაკლებენ ჩვენ ხალხს მომავალშიაც არჩეულ წიგნაკებს!.. სიტყვამ მოიტანა და არ შეიძლება არა ვსთქვათ: ამ დღეებში ქართულ ენაზე გადმოითარგმა ჯიაკომეტის დრამა „ივდიით“. ეს ასრულება ისეთი რამ არის, რომ სახარებასა და ჯვარივით საჭიროა ყოველ ქართველ ოჯახისათვის. ბატ. მაქავარიანის ნათარგმნია და ის ხომ ერთი უკეთესი მთარგმნელთაგანია ჩვენში. თუმცა მცირე რამ იმასაც უნდა შევნიშნოთ. მაგალითად: სხვების მიბაძვით ამბობს სიტყვას: „ბედ-იღბალი“ და ეს ხომ ენის გარყვნაა?! „ბედი“ ქართულია, „იღბალი“ თათრული ზე რასაჭიროა ორივეს ერთად ხმარება, რომ ორ ეტაჟიანი სიტყვა გამოვიდეს და ქართულზე თათრულიც დაასკუპდეს? სარწმუნოება და მოქალაქეობა ვიზანტიიდან შემოვიღეთ, ადრე ვახტანგ-გორგასლანამდი ბერძნულათ გვქონდა წირვა-ლოცვა და მეხუთე საუკუნეში, როცა ქართულად ითარგმნა.. ჩვენმა სამღვდელოებამ, მხოლოდ მოსაგონებლად, ორი სიტყვა დატოვა „აქსიოს“ (ღირსაარს) და „კირაღისონ“ (უფალო შეგვიწყალენ). ეს კიდევ მესმის... მაგრამ ეს თათრული სიტყვა „იღბალი“ რაღათ გვინდა და რაღა უნდა მოგვაგონოს თუ არ ის, რომ თათრე-

ბისაგან საუკუნოების განმავლობაში სულითაც და ხორციითაც დატანჯული ვიყავით?!.. აგრევე გვიკვირს, რომ ისეთი მცოდნე ქართულისა, როგორც არის მაქავეარიანი, რათ ხმარობს „აღვიარების“ ნაცვლათ „ვალღარებს“? აბა თუ გაუგონია სადმე, რომ ზიარების მიღების დროს რომელიმე ქრისტიანს ეთქვას: „მწამს უფალო და ვალღარებო“ „აღვიარების“ ნაცვლად? ვინ იტყვის: „ვალღარებ“ ერთსა ნათლის ღებასაო? ღ არა „აღვიარებო“? მწერლობის მოვალეობაა, რომ დამახინჯებულ სიტყვებს ასწორებდეს, არა თუ ამახინჯებდეს! მართალია ყველა ეს წვრილმანია, მაგრამ, ვაი რომ, საზოგადოთ, წვრილმანებს თან სხვილმანებიც მოჰყვებიან ხოლმე... სხვებს რომ ეპატიოს, ბატ. ი. მაქავეარიანს შაინც არ ეპატივება ამგვარები...

2

დიდი კამათობა გამოიწვია იმან, თუ როგორ უნდა ითარგმნოს რუსული სიტყვა „ვოდოპად“? ზოგმა „წყალვარდნილი“ იხმარა, ზოგმა „ჩანჩქერი“ ზოგმა რა და ზოგმა კიდევ რა? ვერ შეთანხმდენ და ერთ გადაჭრილს ვერ დაადგენ.. არ იციან რა დაუძახონ, მაშინ როდესაც სიტყვა „ვოდოპადი“. ქართულად სხვა და სხვა წოდებით იხმარება, მათ-მათი განსაკუთრებითი ხასიათის შესაფერად: „ჩქერი“ ანუ გადამახინჯებული იგივე „შაქერი“ ჰქვია მდინარის იმ ადგილს, სადაც ქვებო ყრია და გაქანებული წყალი, ქათად გამსქდარი, თავზე ევლებო ლოდებს.. რუსები იმას „პაროგს“ ეძახიან. — სიტყვა „ჩაქერი“ „ჩქარისაგან“ უნდა იყოს წამომდგარი. — როდესაც მაღლიდან კლდეზე გადმოჩუხჩუხებს წყალი და

კლდის კედლებს კი არა შორდება, იმას ეძახიან „ჩანჩქერს“ ანუ „ჩენჩქერს. როდესაც მაღლიდან შორსა სცემს ცოტად და კლდის კედელს არ ეკარება, იმას „საჩქეფი“ ჰქვია. აგრევე როცა მაღლიდან უფსკრულისკენ ექანება, ჯურღულში ჩადის და კაცი ზეიდან დაჰყურებს, თუ პატარა წყალია „ჩახრილა“ ჰქვია და თუ დიდი წყალი „ჩაქუხა“. ეს ხალხმა კარგათ იცის და არ ვიცით მხოლოდ ჩვენ, რადგან კაბინეტში ვზივართ და ხალხს არ ვიცნობთ!.. აი ახლაც, სოფლელებს ზღაპრებს ვატყმევინებ ხოლმე და, უნდა ნახოთ, რამდენს სიტყვებს მისთანას ხმარობენ, რომელიც მე ან დავიწყებული მაქვს და ან არ მცოდნია, მაგრამ ნამდვილი ქართული სიტყვები კი არის. როცა უცხო ენებიდან რასმე ვთარგმნით და სიტყვებს ველარა ვპოვილობთ, ჩვენ ყოველთვის მათი ვმართლოლობთ თავს, რომ ქართული ენა ღარიბია და იმას კი არა ვფიქრობთ, რომ ჩვენ თვითონ ვართ ცოდნით ღარიბი! ძველ წიგნებს ჩვენ აღარ ვკითხულობთ, ხალხში ჩამდგარი არავართ, მათს სიტყვა-პასუხს ყური ვუგდოთ, ვიგონებთ რაც მოგუადგება ენაზე და მოარჩა გათავდა... მეტი გზა აღარ არის, ზეპირსიტყვაობას უნდა მივაქციოთ ყურადღება, მაგრამ ისე კი უნდა ჩავწეროთ ხოლმე; როგორც თვითონ ხალხი ამბობს.

ასალი გმირი

დრამა 4 მოქმედებად

დათიკო სირაძე — რედაქტორი.

ანჩილ კახაძე — ექიმი.

ხოსრო (იგივე ქაიხოსრო) გირკანელი — } თანამშრომელი
[გამომცემელი]

ნიკო ჩიხელი — სოფლის მასწავლებელი }

ქეთო ჩიტაძისა — ახალგაზდა ქალი.

მარო რაჭმაცისა — შემდეგში ქაიხოსროს ცოლი.

ნენე — მაჟანკალი.

ბადდასარ ბუდაღოვა.

ჯაქარა — მსახური.

ს ხ ა ლ ი მ მ ი რ ი

მოქმედება ზირველი

სცენა პირველი

ღარიბულად მორთული პატარა ოთახი. მარჯვნივ სტოლთან ზის დათიკო და სწერს; მარცხნივ დივანზე, მუთაქაზე მიყრდნობილია ქეთო წიგნით ხელში. იმის წინ დგას ხოსრო და რაღაცას აღტაცებით ესაუბრება. განის კარები ღიაა, ოთახის ეზოთი მხარე მოსწანს!

გამოსვლა პირველი

დათიკო, ხოსრო, ქეთო და მერე არჩილ.

არჩილის ხმა ოთახიდან

დათიკო! ჰაა, დათიკო! არ გესმის ყმაწვილო?

დათიკო (თავს აიღებს)

ჰემემ! რა გინდა?

არჩილ

რა დღეა დღეს?

დათიკო

შაბათი.

ხოსრო

პარასკევი.

დათიკო

შაბათია! შაბათი!

ხოსრო

არა მეთქი, პარასკევია.

არჩილ (კარებზე მოდგება)

რომელ ერთს უნდა დაგიჯეროთ?

დათაკო

თუ დაიჯერებ, შაბათია.

ხოსრო

აბა, საკედლო კალენდარს შეხედე!

დათაკო

ეგ ხომ გუშინდელია.

ხოსრო

არა მეთქი, პარასკევია! დღეს დილით ჩემი ხელით ავაგლიჯე ფურცელი.

დათაკო

გუშინდელი გახსოვს?

ხოსრო

მე უკეთ არ ვიცი?

დათაკო

გეშლებუ, გუშინ იყო.

არჩილ

დაგებნათ დღეები?

ქეთო

მე კი პარასკევი მგონია.

არჩილ

„მგონიაობა“ ხშირათ შეგვაცდენს ხოლმე.

დათაკო

თქვენ რომ პარასკევი თვალსა და ხელს შუა გამოგეპაროსთ, ჩემი რა ბრალია? (იციხის) დახედეთ აი ამ საათს, შუაღამე გადასულია...

აჩილ (დაცინვით)

მაშ თქვენ კატის პარასკევი ხომ არ გაგონდებოდათ.

ხოსრო

კატის პარასკევი რომელია?

აჩილ

ძეხვს რომ ვერ შესწვდა და მაინც პარასკევიო ამბობდა.

ხოსრო (წყენით)

მაგისტანა პარასკევები თქვენს უბანში მოიკითხეთ.

აჩილ

თქვენსაში კი სულ აღდგომა და შობაა? (ქეთოსკენ) მაშ გაფრთხილდი, ქალო, რომ დიდი პარასკევი არ დაგიდგეს!... (შებრუნდება. დათიკო წერას მიაჩვენებს).

ხოსრო (ქეთოს)

ე რა გესლიანი ვინმეა.

ქეთო

რაო? მე ვერა გავიგე-რა?...

ხოსრო

არცა ღირს!.. (შეჰხედავს და რომ დაინახავს დათიკოს თავჩაღუნულს, მიუჯდება ქეთოს გვერდში). რას ჰკითხულობ მაგას?

ქეთო

აი რასა!.. (წიგნს მიიფარებენ)

ხოსრო

საუცხოვო ადგილია! (ჰკოცნის)

ქეთო (თვალით ანიშნებს დათიკოზე)

მაგდენიც არაფერი. (დათიკო თვალს შეასწოვებს და თავს ჩაღუნავს). მოკლილი თუ წაიკითხავს თორემ, ახალი აქ არა არის-რა!...

ხოსრო

ახალი არა არის რა, მაგრამ ისეთი რამე კია, რომ
კაცს თავის დღეში არ მოსწყინდება!... განა?

დათიკო (ახველებს)

ჰეე, გავათავე. ამაზე უფრო მეტი დამახინჯებაც
აღარ მოხერხდება. — გამიგონია, ძველათ ერთმა ახალგა-
ზდა შეყვარებულმა თავის სატრფოს ცალი თვალი წა-
თხარა, რომ ეგება, მტერმა აღარ წამართვას და ცალ-
თვალი მაინც დამრჩესო.., სწორეთ ისე გვემართება
ჩვენც...

ქეთო

აბა დრო ის ყოფილა და სიყვარულიც მაშინ ცო-
დნიათ.

დათიკო

დროსი რა მოგახსენო და სიყვარული კი სწორეთ
ცოდნიათ.

ხოსრო (უღვაშების გრძობით)

კაცებს!..

ქეთო

ქალებს კი არა?

ხოსრო

მაგალითი არ გადმოუციათ.

დათიკო

როგორ თუ არა?! მაშ გულთამზის აშბაფი არ გა-
გიგონია?

ხოსრო

მომიკრავს ყური ცალი-ყბით, მაგრამ გულში ჩასა-
რჩენი კი არა ყოფილა-რა.

ქეთო

მე კი პირველათ მესმის. ვინა ყოფილა?

დათიკო

ჯაფარიძის ქალი. დიდი და პატარა ყველა თურმე იმას ეტრფოდა და არჩევანიც მის ხელში ყოფილა.

ხოსრო

პაი გიდი ქალო!

დათიკო

მოტრფიალთა რიცხვში ერთი ახალგაზდა გოცი-რიძეც რეულა, გარდა სილამაზისა, ყოვლად სრული, გამოჩენილი და სახელოვანი.

ხოსრო

მაგრამ მაინც კაი მასალა კი ჰკლებია.

დათიკო

გულთამზეს გონება თურმე მისკენ უჭრიდა, მაგრამ გრძნობა კი სულ სხვას ეუბნებოდა.

ხოსრო

აბა, რა! ქალი არ იყო თუ?

ქეთო

დაგვაცა ერთი და...

დათიკო

გული თავს ეურჩებოდა, მაგრამ ქალი მაინც კიდევ დროს უცდიდა და ცდილობდა, რომ როგორმე თვალი შეეჩვია!

ხოსრო

აი სწორეთ ქალური ახირებულობა!

ქეთო

მერე, მერე?

დათიკო

ასპინძის ომში, სადაც დიდძალი იმერლობა დაესწრო, გოცირიძემ ჩვეულებრივად სახელი ნახა, მაგრამ ძვირად კი დაუჯდა ვაჟკაცობა: მძიმეთ დაჭრეს და სხვა-

თა შორის სახეზედაც რამდენიმე ქრილობა დალად და-
აჩნდა.

ხოსრო (სიცილით)

„არ ვარგოდა ძმარიო და მიემატა წყალიო“

დათიკო

როცა მორჩენილი დაბრუნდა იმერეთში, გულთა-
მზემ ნახა და იცით რა მოუვიდა?

ხოსრო

ჯერ სიცილი აუტყდა სახეზე რომ შეხედა და
მერე კი შეეებრაღა.

ქეთო (აღელვებით)

ნახა და შეუყვარდა!

დათიკო

სწორეთ. შეუყვარდა და ქმრათაც აირჩია.

ხოსრო

შეუყვარდა? ეგ შეუძლებელია!

ქეთო

სრულიადაც არა.

ხოსრო

მაშ მეტიჩრობით მოსვლია.

ქეთო

ქეშმარიტის გრძობით.

ხოსრო

უფრო ფარისევლობით.

ქეთო

წრფელის გულით.

ხოსრო

ეგ ბუნების წინააღმდეგია!.. უშვერებას გული ვარს
ვერ გაულეშს.

ქეთო

მაშ თქვენი თვალ-წამოთხრილი სიყვარული რაღა მაგალითი იყო?

ხოსრო

ის სულ სხვა არის! რაღაი-კი ერთხელვე გულში დაისადგურებს სიყვარული, მერე გრძნობა ყოლიფერს აიტანს... მანამღი კი..

დათაკო (გაიძახოს)

არჩილ! არ გესმის?

არჩილ (გამოიძახოს)

ყურს ვუგდებ და მეცანება. (გამოღია) რაო, რაო? მახინჯი გრძნობაო... თვალ-წამოთხრილი სიყვარული, კიდევ რაღა?

ხოსრო

ვერ გაიგონე?

არჩილ

როგორ არა! (დაცინვით) კაცს ისე თურმე ჰყვარებია, რომ ქალისათვის თვალი წამოუთხრია... საუცხოვოა!

დათაკო

განა ცუდი დამტკიცებაა?

არჩილ

ვინ ანობს? მაგრამ თავისი თვალი კრძმ წამოეთხარა, მაშინ-კი უფრო სარწმუნო იქნებოდა.

ხოსრო (თვალეების ქანკათ და უღვანების გრებით)

მაგ მაგალითში სიყვარულის თავ-განწირულება იხატება... ამფერ კაცო!..

არჩილ

სხვისი თავის განწირვა ძნელი არ უნდა იყოს!

ქეთო (აღტაცებით)

მე შესმის ეგ გმირობა!..

ანჩილ

მართლა?! მაშ ამას როგორღა გაიგებთ: ბატონს მოეწონა ყმის ბედაური. ყმას შეეშინდა, არ წამართვასო და ძუა-ფაფარი დააკვეცა, ეგებ ბატონმა აღარ წაიყვანოს და მე საბარგოთ მაინც გამომადგებო?!..

დათიკო (თავისთვის)

რა ახირებული მაგალითები იცის!

ქეთო (ზიზლით)

ფუ! სიყვარული და გაკრეჭილი ცხენი! რა მოხდენილი და მიმსგავსებული შედარებაა?!

ანჩილ

რატომ, იქაც პირადი სარგებლობის ანგარიშია და აქაც.

ხოსრო

მაშ გულთამზის მაგალითი ხომ სულ...

ანჩილ (სიტყვას ჩამოართმევ!)

არა, ეგ კი სწორედ შესაძლებელია.

ხოსრო

შესაძლებელია?!

ანჩილ

რასაკვირველია... გაკერპებულ ადამიანს ბევრი რამ წარმოუდგება, ბევრი რამ მოეჩვენება და მაშინ ადვილად დააჯერებს გრძნობა გონებასაც.

ხოსრო

ნეტავ გულთამზეს რა ჰქონდა გასაკერპებელი? ვინ გააკერპა?

ანჩილ

უთუოდ საზოგადო მოვლინებამ!... მაშ ვინ გააკე-
რბა ჩვენი დედები, ის ოჯახის შვილები, ქვეყნის მტრებს
რომ ცოლებათ მიჰყვებოდნენ და რჯულზედაც კი ხელს
იღებდნენ, მხოლოდ იმ განძრახვით, რომ ჩვენი სამ-
შობლოს მტრობა სამოყვროთ შეეცვალევენოთ!

ხოსრო

ეგ სხვა არის. მანდ განძრახვა მოსჩანს და არა
გრძნობის გატაცება...

ანჩილ

თანახმა ვარ! მაგრამ იმ დროში რომ ქალს რომე-
ლიმე გმირის ქრილობა მშვენიერების ბეჭდათ და გვი-
რგვინად ჩვენებოდა, განა შეუძლებელი რამ იქნებო-
და?

ქეთო

არა თუ იმ დროში ეგ დღესაც შესაძლებელია!

ანჩილ

მაგისი კი რა მოგახსენოთ!

ქეთო

ვითომ რატომო?

ანჩილ

იმიტომ, რომ დღეს გულთამაშეები აღარსად გახ-
ლაგან და მხოლოდ თვალის ჩინები ბრძანდებიან...

ქეთო (წყენით)

როგორიც გოცირიძეები თქვენა ბრძანდებით, მის-
თანა გულთამაშეებიც ჩვენ გახლავართ! ჯერ გოცირი-
ძეები უნდა გამოიბანდნენ ცხოვრების სარბიელზე და
მაშინ გულთამაშეებიც გამოჩნდებიან.

ანჩილ

რა იცით, რომ გამოჩენილიც არ არიან?

ქეთო

ვინ? გოცირიძეები? როგორ არა... უთვალავი გყავსთ!

არჩილ

თვითო-ორიოლა ხომ ურევია?

ქეთო

თქვენს ახალგაზღობაში?

არჩილ

დიახ.

ქეთო

ხა! ხა! ხა! ხა! მამ რაღათ იმალებიან! და სად არიან?

გამოსვლა მორკი.

ისინივე და ნიკო შემოდის ღარიბულად ჩაცმულა.

ნიკო (ქეთოსა და ხოსროს რომ ერთად
დანიახავს შეკრთება. დათკოს)

სტამბა მომცდარია და მასალა კი აღარსად არის.

დათიკო

აი, გეთაყვა, წაიღე და ააწყობინე, სხვები ხომ სულ ააწყვეს? გაასწორე?

ნიკო

მოვრჩი! (ხოსროს) თქვენი საკვირაო ფელეტონი კი დააკავეს.

ხოსრო

მარაღა? ახირებულთა თუ აზრიანს აღარას დაგვაწერინებენ!

ქეთო

რაზე იყო?

ხოსრო

კაცის ხასიათზე და მის მოვალეობაზე.

აჩილა

უპ, მაღალი ფარდისა ყოფილა!..

ქეთო

სულ დაიჭირეს, თუ გამორიცხეს რამ?

ნიკო

მაგდენი გამოსარიცხავიც არა ყოფილა რა. (მიდის)

აჩილა (ქეთოს)

მაგ. ყმაწვილს იცნობთ?

ქეთო

ვისა? ნიკოს? ყოველ დღე არა ვხედავ?

აჩილა

არა, დაახლოვებით? ეგ განლავს გოცირიძე.

ქეთო

გვართ თუ მოქმედებით?

აჩილა

საქმით.

ქეთო

ხუმრობთ.

აჩილა

არა, გარწმუნებ, რომ ერთი მათგანია.

ხოსრო

ფხხუუ!.. (იციინი)

აჩილა

რას იციანი?

ხოსრო

ბევრი არა ნდომებიარა თქვენს გოცირიძობას: საკმაო ყოფილა მიყრუებულ სოფელში სადმე ბავშვებს ანა-ბანა გაუკვეთოს და მოცლის დროსაც სტამბაში იჩხირ-კედელაოს.

აჩილა

მაშ როგორა გგონია! ეგეც არ იცი?

დათიკო

ჩანს ვერ გიცნიათ ეგ ყმაწვილი! არც სწავლით, არც ნიჭით და არც შრომის მოყვარეობით, არავის ჩამოუვარდება.

აჩჩაღ

და პატიოსნება კიდევ მეტია!

ქეთო

მაშ რათ დაუჩაგრავს მანგრე ბედს?

აჩჩაღ

დრო და ჟამსა ჰკითხეთ!..

ხოსრო

სწორე მოგახსენოთ ვერაფერი წარმომადგენელია ძველი გმირების!..

ქეთო (იციხის)

მეც მანგრე მგონია!

აჩჩაღ

დროს საკადრისად და გარემოების შესაფერად, დიახაც გმირია.

ხოსრო

მაშ ვერ ყოფილა სახარბიელო ჩვენი დრო?

ქეთო

მეტად ამცირებთ.

აჩჩაღ (ქეთოს)

სულაც არა!... ძველად გარეშე მტრებს ვიგერებდით და დღეს შინაგანს ვებრძვით.— მაშინ სისხლის თხევა იყო საჭირო, — დღეს ოფლის ღვრაა და ფარ-ხმალიც განსხვავებულია..

ხოსრო

ნიკოს ფარ-ხმალი?

არჩილ

პირადობაზედ ხელის აღება და საზოგადოებათვის თავის განწირვა.

ხოსრო

სიტყვააა!!! ვინც თავს ვერას არგებს, ის სხვას რას გამოადგება?

არჩილ

ხალხის ქეშმარიტებაც ვგ არის... მანგრე ამბობდენ მოციქულებზე და პირველი საუკუნის ქრისტიანებზე კერპები.

ხოსრო

ხალხსაც თავისი შეხედულობა აქვს.

არჩილ

მაშ ჩვენმა ყმაწვილ-კაცობამ ჯერ უნდა თავის თავზე იფიქროს: დაიწყოს ადვოკატობა და ხალხს ტყავი გააძროს, რომ იმისვე სათაყვანო გახდეს; ან და მიჰყოს ხელი ექიმობას, მხოლოდ იმ განზრახვით, რომ ფულები ჰკრიფოს და სასაფლაოები ასუქოს, და ან კიდევ ხელჯოხიანობა იკისროს და ქვეყნის გაწირვით იღღესასწაულოს! მაშინ ხომ მათზე ძვირს ველარავინ იტყვის?! და ჩვენი ქალებიც წყალობის თვალით შეჰხედვენ... განა? ხა! ხა! ხა! ხა!...

ქეთო

ვგეც უკიდურესობაა და ისიც, უკიდურესობა ხომ ყველას არ მოეთხოვება... განსაკუთრებით ქალებს.

არჩილ

მაშ გულთამზის ამბავმა წყლან ისე რათ აგიტაცო? თქვენ არა ბრძანეთ: გულთამზეობა ახლაც შეიძლებაო?... დალოცვილო, თუ კი უწინდელ ქალებს სახის დამასახიჩრებელი კრილობა მშვენიერების გვირგვინად

და ბეჭდათ ეჩვენებოდათ, თქვენ რაღა გემართებათ უკეთეს ყმაწვილ-კაცებს თვალს არიდებთ, მხოლოდ მიტომ, რომ ღარიბები არიან და კონტურათ ვერ იმოსებიან!... მაგრამ ეს!.. ღირს კი ამაზე ლაპარაკი?.. რისი გულთამზე და ვისი გულთამთვარე. სად არიან?...

ქეთო (ხოსროს)

ხომ არა შეუტყვიარა?

ხოსრო

ზრათერი... მაშუალივით კი: ესარჩლება იმ ყმაწვილსა და!..

ქეთო

იპ, გამოესარჩლოს თორემ გული არ შემიცვალოს.

ხოსრო (ალერსით)

ვინ იცის?

ქეთო (ალერსით)

გრცხვენოდეს! (საათს ამოიღებს) უპ! პირველი საათია... გამაცილებ?..

ხოსრო

ლამე მშვიდობისა, ყმაწვილებო! სხვა ფელტონი ხომ არ დავწერო?

დათიკო

არა, მზათა გვაქვს მეორე.

ხოსრო

არჩილის?

დათიკო

არა, ნიკოსი.

ხოსრო

ნეტავ რაზედა სწერს?

დათიკო

სიყვარულზე.

ქეთო

სიყვარულზე? (არჩილს) თქვენი გოცირიძე სწერს?

არჩილ

ღიას ჩემი გოცირიძე სწერს, რომ თქვენმა გოცი-
რიძემ წაიკითხოს.

ხოსრო (ხელს აშვერს არჩილს)

თუ ბატონი დოქტორის მოწაფეც არის, კარგათ კი
ეცოდინება სიყვარული და რიგიანადაც ახსნის.

არჩილ

სიყვარულს მხოლოდ გრძნობა უნდა და თუ ცო-
ლნა იყოს საჭირო, მაშინ ნიკო შენ მოგებარებოდა მო-
წაფედ და არა მე... სიტყვების რაჩა-რუხი ეცოდინებოდა.

ხოსრო

უსიტყო გრძნობა, ხომ პირუტყვებსაც აქვსთ.

არჩილ

მაგიერში უგრძნობელ სიტყვებსაც ვერ მოახერხებენ
და ამით ზოგიერთ მეტყველზედ უპირატესობა აქვსთ.

დათაკო

კარგია, ახლა აღარ გაათავებთ? სადაც არის გათე-
ნება მოატანს.

ქეთო (ღიმილით)

გვითხოვ?

დათაკო

თუ მანგრე შეჰყვევით, პარასკევი კი არა, კვირაც გა-
მოგეპარებათ.

ქეთო

მშვიდობით! მშვიდობით! მართლა, რომ ღროა. (მიუ-
ბრუნდება არჩილს და თავს დაუკრავს მძიმეთ) მშვიდობით ბძა-
ნდებოდეთ... თქვენს გოცირიძეს მოკითხვა გადაეცით!
(მიდიან)

ახალი

თქვენი გოცირიძე მანდერ გახლავსთ.
(ქელს აშვერს ხოსროს).

ხოსრო (უჩივრება)

მე რაღას გადმომწვდი? არ შეიძლება გვიპასუხოთ?

ახალი

დიდის სიამოვნებით... მაგრამ ახლა დრო აღარ არის! ჯერ ეგ თქვენი გულთამზე გააცილეთ...

ქეთო

წავიდეთ... წა... ხომ ხედავ რა გუნებაზეა?

ხოსრო (ვაჟყვება)

იღრინება ჩვეულებრივად. (კარებთან რომ მიაწევენ და-ბრუნდება) დათიკო! თუ ღმერთი გწამს, ძილს ნუ გაატეხინებ არჩილს, თვარა ხვალ ცუდ გუნებაზე დადგება და მტერსა და მოყვარეს გაურჩევლად მოშხამავს... ჯერ ახლაც მოლესილია. (მიღიან).

გამოსვლა მესამე

დათიკო და არჩილ

დათიკო

რა არის, რომ მაგ კაცთან გულ-გრილათ ლაპარაკს ვერ ახერხებ?

არჩილ

მეჯავრება.

დათიკო

არც მანგრე ამოჩემება ვარგა! ჩვენი აზრის კაცია, ჩვენი რაზმისა და ჩვენი მომხრე.

ზანილ

მხოლოდ დრომდე... ჩვენი რაზმი მაგისტრის კიბეა და ხიდი სხვაგან გადასაყვანი... ცოტა გვინახავს მაგისტრანები?... სანამდინ თავს იჩენდენ და ზურგს გაიმაგრებდენ, ჩვენ გვეკედლებიან... ჩვენთან არიან... ვითომ ერთგულად და გაბედვით ვაკეთებთ საქმესაო... თვითო-ოროლა რამესაც დასწერენ და მერე კი...

დათაკო

შორს და მშვიდობითა?

ზანილ

მაგასაც კი აღარ გვაჯერებენ: შორს და კისრის ტეხითო! პირველ მტრებთაგანი გვიხდებიან ხოლმე.

დათაკო

ხოსროს მაგ გვარი არა ეტყობა რა.

ზანილ

აი ვნახოთ თუ არა!.. გუბსოვდეს ჩემი სიტყვა, თუ მაგან ის ქალი არ გააუბედუროს.

დათაკო

მერე ჩვენ რაო?

ზანილ

ის რო ჩვენი სირცხვილი იქნება: ჩვენ წრეში შემოსულა, წრფელის განძრახვითა და სასოებით მოგვენდო და ერთმა ჩვენგანმა, ანუ ცრუ ჩვენთაგანმა, უნდა საუკუნოთ გააუბედუროს?

დათაკო

ჩვენ ხომ აპეკუნები არა ვართ?! ყმაწვილი აღარც ეგ არის...

ზანილ

ქალი სიყვარულში სიკვდილამდე მცირე წლოვანია.

დათიკო.

ვითომ რატომა?

ანჩილ

იმიტომ, რომ კაცზედ უფრო წრფელი და ბუნება თანაზიარია... ადვილიათ მოსტყუვდება... ეს საზოგადო კანონია... და ქეთოს ხომ უფროც ეჭირვება გაფრთხილება.

დათიკო.

ქეთო რაღა არის?

ანჩილ

ქეთო ჯერ კიდევ ყმაწვილია, ნიჭიერია... მაგისაგან შეიძლება კარგი რამ გამოვიდეს... მაგრამ ატაცებული ბუნებისაა, ისე როგორც ყოველი ნიჭიერი და ვაი თუ...

დათიკო

მაშ გვიანდა არის მაგის მოხმარება..

ანჩილ

როგორ? განა შეუტოპავს?

დათიკო

რასაკვირველია! უყვარს...

ანჩილ

ჰე, ეგ კი არ მიაშხ...

დათიკო

არც შტ, მიაშხ, მაგრამ რა გაეწყობა. (ხელებს შლის)

მოქმედება მეორე

სცენა პირველი

ქეთოს ოთახი. მართ ზის სავარძელში და წიგნს ჰკითხულობს. ქეთო მეორე ოთახიდან გამოდის შლიაპითა და ქოლგით.

გამოსვლა პირველი:

ქეთო

ახლა კი მზათა ვარ.

მარო (მოუბრუნდება)

მიდიხარ?

ქეთო

დიახ, ჩემი ძმა ჩამოსულა და სასტუმროში დაუბარებიათ საქმეზე.

მარო

მაშ მეც წავალ.

ქეთო

შენ რაღად?

მარო

როცა მასპინძელი სახლიდან გარბის, სტუმარი რაღა მოხელვა?

ქეთო

დიდი ხანია სტუმრობა დაიწყე ჩემ სახლში? მარო არ მომიკვდეს, შენ შინ არავინ გაგიშვას. დღეს შეიძლე-

ბა, ჩვენმა ყმაწვილებმა აქ მოიყარონ თავი და უშენობა განა მოხერხდება?.. მით უფრო, რომ არ ვიცი რამდენხანს დამაგვიანდება ძმასთან. შენ იმასპინძლე ჩემ მაგიერ (ხელს მოჰკიდებს და დააჯდენს) დაბძანდი! დამძანდი! აი ასე!.. მშვიდობით. (მიღის მერე ისევ მობრუნდება) იცი, ქალო, დღეს ერთს ვისმეს გაიცნობ..

მარო

ვისა?

ქეთო

ნიკო ჩიხელს.

მარო

ვინ ჩიხელია?

ქეთო

სიყვარულის ავტორი.

მარო

მართლა... ვნახოთ! ძალიან ატაცებული ვინმე კი უნდა იყოს.

ქეთო

სულაც არა! ეგ ერთი დუშაში მოუვიდა და ისიც ჩემის მიზეზით.

მარო

როგორ თუ შენით!

ქეთო

შეყვარებულია.

მარო

შენ უყვარხარ?

ქეთო

ჩემდა საუბედუროდ.

მარო

გამოგიტყდა კიდევ?..

ქეთო

რაღა გამოტეხა უნდოდა! განა ისე კი ვერ შევატყობდი? მოცლის დროს, იმასა სცდილობს, რომ სულ ჩემს მახლობლად იყოს... დაჯდება ჩემ გვერდით მუნჯივითა, ვითომ და აქ არაფერი ამბავია, ხმას არ იღებს, მაგრამ მისი გულის ძგერა კი იქიდან აქამდე გესმის. ნერწყვს ნერწყვზედა ჰყლაპავს... ალბათ პირი უშრება ხოლმე. თანაც სცდილობს, რომ ქურდულად მიქვრიტოს ჭ როცა თვალს შევასწრებ ხოლმე, თავსა ღუნავს.

მარო

ერთი სიტყვით ეგ ყველა ნიშანია ახალგაზღა შეყვარებულის. მომილოცავს!.

ქეთო

იპ, ნეტავი შენა! რაში მეკნაქება მისი სიყვარული.

მარო

შენ რაღას ეუბნები?

ქეთო

მე რა უნდა ეუთხრა?! არც კი შევიჩნევ ხოლმე. ფლავი წინ მედგას და ლობიოს გამოჟღეფ?

მარო

მერე და არ გეცოდება?

ქეთო

თუ მანგრე გეცოდება შენთვის დამითმია! (ჰკოცნის) მშვიდობით! მშვიდობით! დამაგვიანდა! (გარბის).

გამოსვლა მეროკა.

მარტო მარო (გააყილებს თვალებს)

მარო

რა ატაცებულა?!... მართებს კიდევ: სიყვარულმა გული აუფქრიალა და მიმოფრენს... როგორც სიზმარში!

(წამოდგება და დაღის) შემცდარია დათიკო, რომ ქალებს უპირატესობას აძლევს კაცებზე ცხოვრებაში!.. მართალია ჩვენ უფრო გულ-კეთილები ვართ... უფრო თავგანწირულები და ყოველ-შემთხვევაში სამსხვერპლოდაც მზა, მაგრამ სიყვარულში კი... იმ ერთ საგანში უკიდურესობაა ჩვენი კანონი: ჩვენთვის აღარც მშობელი, აღარც ნაშობი და აღარც მეგობარი!.. მზათა ვართ შევსწიროთ წამიერ გულის-თქმას ცის და ქვეყნის კეთილ-დღეობა. (დაღის. მივა და დაეყრდნობა კედლს. პირი პუბლიკისკენ აქვს) ჰმ... აი ჩემი სიყრმიდგანვე თან შეზრდილი მეგობარი და დაზედ უტკბესი ქეთო! იცოდა ვინც მიყვარდა... გუშინ არ იყო, რომ მანუგეშებდა და იმედს მიქაღდა? დღეს ამოუგლეჯია, მოღალატობით მისი გულიდგან ჩემი სიყვარული, თვითონ უხელთებია მისი თავი და მესაიდუმლოეთაც მე მხდის. აღარ ესმის, რომ მისი ყოველი სიტყვა ეკალია და ისრათ მესობა გულში. ავიწყდება, რომ წეც ქალი ვარ და სიყვარულის გამო შურის ძიება, ქალის უკიდურესი მახვილია.. არა!.. ადვილად ვერაფერს დაეუთმობ ჩემს ბედნიერებას! (თავს ჩაპკიდებს და თვალეებზე ხელს მიიფარებს).

გამოსვლა მისნამა

ისინივე და ნიკო შემოდის და შუაზე შეჩერდება.

მარო

ოჰ, რა ძვირფასი ნიქიჲ სილამაზე!.. კაცების მომხიბლავი და მათი თვალების ამხვევი!.. რატომ მეც არა ვარ ლამაზი?.. რათ მინდა ჩემი სიმდიდრე? იმის სილამაზე არ მერჩია! ახლა ვინც უნდა შემეყვაროს ფულის თაყვანის-მცემელი მეგობრება და იქვი გულში კბენას დამიწყებს. (ნიკო ახველებს, მარო მობრუნდება).

ნიკო

ქეთოსთანა ვარ.

მანო

შინ არ არის.

ნიკო

მაშ უკაცრავათ (მიდის)

მანო

სად მიბრძანდებით?

ნიკო

აქ რაღა გავაკეთო?

მანო

ქეთომ გთხოვათ, რომ მოიცადოთ, მაღე დაბრუნდება.

ნიკო

ქეთომ? მერე და რა იცოდა, რომ მოვიდოდი.

მანო

საზოგადოდ დაიბარა, ვინც მოვიდესო.

ნიკო

კეთილი. (მიდის კუთხეში, ჯდება)

მანო

აქეთ მობძანდით. მაგ სიშორეს სად მიდიხართ?

ნიკო

არა მიშავს-რა.

მანო

თქვენ ნიკო ხომ არა ხართ?

ნიკო

ნიკო სხვაც ბევრია.

მანო (იციინის)

მე თქვენდა თავად გეკითხებით?

ნიკო

ღიას, ნიკო მქვიან.

მარო

ჩიხელი?

ნიკო

ჩიხელი.

მარო

სიყვარულის ავტორიც თქვენახართ?... ჰმ, მაშ, ეხლა
კი გიცნობთ ცოტათი.

ნიკო

მე კი ჩემ დღეშიაც არ მინახავხართ.

მარო

ამ ხუთის წლის წინეთ, თქვენ რომ ჯერ ისევ მო-
სწავლვე იყავით, დათიკო სირაძემ მოგიყვანათ ჩემ საცო-
დავ ძმასთან.

ნიკო

თქვენი ძმა ვინ გახლდათ?

მარო

ალექსანდრე რაზმაძე... უნდა გცოდნოდესთ.

ნიკო

ალექსანდრე? როგორ არა... იმას ვინ არ იცნობდა,
კარგი რამ იყო! მაშ თქვენ და ბძანდებით?

მარო

სად დავბძანდები?

ნიკო

არა... მისი და თუ ბძანდებით მეთქი?... ახლა კი
მეც გიცნობთ. (მოდის და ხელს აძლევს) ჰმ... მაშ ფქვენ
მარო უნდა იყოთ. (ჯდება).

მარო

სწორეთ.

ნიკო

ამდენ ხანს ძმაზე გაცვიათ შავი?

ძარო

ბრა, ამ სამის თვის წინად მამაც მომიკვდა.

ნიკო

უპ, აქამდე ცოცხალი იყო?

ძარო (წყენით)

განა მაგრე მოხუცებულათ გეჩვენებით, რომ გაიკვირვეთ კიდევ? (თავისთვის) ე რა ხებრე ყოფილა!

ნიკო (შემკრთალი ყოყმობს)

არა... ეგ... რა ბრძანებაა? მე იმაზე მოგახსენეთ, რომ შვილს დაუსწრია...

ძარო

დაუსწრია რა.. დანაძღვევებული კი არა ყოფილან.

ნიკო

არა... ვითომ... მამა რომ... ერთი სიტყვით, მე მიტომ ვანობ, რომ საზოგადოთ მამები ახლა დიდ ხანს ველარა სძლებენ... აღრე კვდებიან. (თავისთვის) ტფუ! სულ არ ავირიე.

ძარო (წიგნში ჩახერებია. სიხუმეა.)

ნიკო ფეხ-აკრფით იპარება)

სად მიდინხართ?

ნიკო (ჩაჯდება)

არსად! არ მინდა, რომ კიბხვა შეგიშალოთ.

ძარო

არა, მე არას მიშლით. (ახველებს).

ნიკო (თავისთვის)

ერ რა კირში ჩავარდი. (მაროს) მართალია, რომ აღექსანდრე კომიტეტში გაცვიდა?

მარა

არა! ანეერიზმა იმსხვერპლა.

ნიკო

გული გაუსქდა? საკვირველია, რომ ჩვენი უმაწვი-
ლები სულ მანგრე კვდებიან.

მარა

აღბათ მიმიე ტვირთი აძევსთ და ვეღარ აუტანიათ.

ნიკო

რასაკვირველია. მე მგონია, რომ ჩვენც ყველას ეგ
ბოლო მოგველის, გარდა არჩილისა...

მარა

ის რაღა არის? ექიმი რომ არის მიტომ?

ნიკო

არა... სულ სხვა ბუნების კაცია, რკინის გული
აქვს თორემ, რატომ აქამდის სულ ნაფლეთ-ნაფლეთათ
არ ექცა?!

მარა

ამბობენ, რომ იმას გული სულაც არა აქვსო!

ნიკო

მაგას მხოლოდ ქაიხოსრო ამტკიცებს, მაგრამ იმას
კი ერთ ნახევარი აქვს, მისმა თავის ხეთქამ.

მარა

ხოსრომ კიდევაც დაამტკიცა და...

ნიკო

ქეთოს რომ ატყუებს მითი?

მარა

როგორ თუ ატყუებს?

ნიკო

მაშ არა და სიყვარულით თავი უცხედრდება! ამა
ფული ნუ ექმნება ქეთოს, თუ ან სიახლოვეს მიეკაროს...

მარა

ვანა მაგისტანაა?

ნიკო

რა ბრძანებაა! სიმდიდრეს დაეძებს... მისთვის სი-
ლამაზე არაფერია. აბა გამოჩნდნს ვინმე ქეთოზე უფრო
მზითვიანი...

მარა (აჩქარებით)

ვინდა ულამაზოც?

ნიკო

რა თქმა უნდა!.. მაიმუნიც რომ იყოს, მზეთ-
უნახავად მოეჩვენება.

მარა

ეყვარება კიდევცა?

ნიკო

სანამ ფული არ გამოვლევათ რა დაუშლის.

მარა

ჰმ... ქეთოს მაგრე არ არწმუნებს! ცალი თვალი
რომ წამოითხარო, მაშინც მეყვარებიო.

ნიკო

ცალი თვალი კი არა, აბა ცალი ჯიბე მოიქრას ქე-
თომ, თუ მაშინვე განზე არ გაუდგეს.

მარა

ეგ კაი ხუმრობაა!! თუ მაგრე დარწმუნებულდი ხარ,
რატომ მაგაებს ყველას არ ამხილებ ქეთოს?

ნიკო

დამჯერე ვინ იქნება?! ადამიანს რომ ვინმე შეუ-
ყვარდება, ჭკუა გონებას გირაოთ აძლევს თავის სატრ-
ფოს... და როგორღა შეუძლია გაარჩიოს ტყუევილი და
მართალი. (სიჩუმეა)

ძარღ

ვგ კი მართალია.

ნიკო

ქეთოს მეგობარი ბძანდებით მგონია?

ძარღ

დიდი.

ნიკო

მაშ თქვენ რომ ეტყოდეთ, არ იქნება ურიგო-

ძარღ

განა ჩემგან კი შეიგონებს?!

ნიკო

არა, იმას კი ნუ ეტყვით, რაც ახლა ვთქვით! ურჩიეთ, რომ ქორწილი დააჩქაროს, თორემ თუ ერთხელვე ხელიდგან დაუსხლტა, მერე კი მშვიდობით. გაუბედურდება ქალი! ჯერ დღესაც ვერ უყურებენ ქეთოს კარგის თვალით და მაშინ ხომ დედამიწასთან გაასწორებენ და ცოდვას...

ძარღ

მაგას რატომ თვითონ თქვენ არ ურჩევთ, თქვენიც ხომ კარგი ნაცნობია?

ნიკო

ჩემგან არ ივარგებს.

ძარღ

რატომ?

ნიკო

მიტომ.

ძარღ

მიზეზია რამე?

ნიკო

ცოტა-ოდენი.

მარო

მაინც? საიღუმლოა?

ნაკო

დიდი არაფერია, მაგრამ...

მარო

მაშ არ შეიძლება გავიგოთ?

ნაკო

მე რომ ვურჩიო, ვაი თუ იფიქროს, რომ თვითონ ვუყვარვარ და მიტომ მირჩევსო, უნდა ცუდათ დამანახოს ხოს ქაიხოსროს თავიო.

მარო

ეგ ხომ ჩემზედაც შიუძლია იფიქროს, ჩემი საქმრო უყვარსო.

ნაკო

ეგეც კი შეიძლება.

გამოსვლა მეოთხე

ისინივე და ხოსრო შემოდის.

ხოსრო

გამარჯობა! ააა! ვისა ეხედავ?! მარო! მარო! როგორა ბრძანდებით? როდის ჩამოხვედით?

მარო

გმადლობთ!.. დღეს მეორე დღეა.

ხოსრო

ამდენ ხანს სოფელში რამ გაგაჩერათ?

მარო

ასე მაიტანა გარემოებამ.

ნაკო

მამა გადაცვლია.

ხოსრო

როგორ? მამა თქვენი?

ძარბ

დიახ, ეს სამი თვეა რაც მიიცვალა.

ხოსრო

ოჰ, რა მოუვიდა განსვენებულს?

ძარბ

შვილის მწუხარება ვეღარ აიტანა!.. მოგეხსენებათ, ძნელია ერთად ერთი შვილის დაკარგვა.

ხოსრო

როგორ? მეტი ვაჟი აღარ დარჩენია?

ძარბ

აღარც ვაჟი, და აღარც ქალი... ჩემს მეტი.

ხოსრო

ჰმ... (დაფიქრდება) როგორც გამიგონია, კარგი მამულები ჰქონდა მამათქვენს.

ძარბ

სხვებზედ მეტი თუ ჰქონდა, თორემ ნაკლები არა.

ხოსრო

თუ პრკაზის ვალიც აპატივეს...

ძარბ

პრიკაზში არა გვექონია რა!

ხოსრო

მართლა? ეგ იშვიათია ჩვენში! (თავისთვის) რა ნაირად უხდება შავები!.. (მარს) კერძო ვალი უფრო უარესიც არის, დიდი თაოსნობა ეჭირვება.

ძარბ

მამა ჩემს ვალი კი არა, ფულებიც დარჩა, ბარეოთხი ათას თუქნამდე.

ხოსრო (თავისთვის)

რა მოხდენია სოფლის ჰაერი!.. (მარს) გყავსთ ვინმე მისთანა, რომ ყური უგდოს?

მარს

ჯერ-ჯერობით ბიძა ჩემს მივანდევ-

ხოსრო

იცის კანონები? შეუძლიან აწარმოვოს საქმე, საჩივარი რომ დასჭირდეს?

მარს

საჩივარი რათ უნდა დასჭირდეს?

ხოსრო

ვინიცობაა გასესხებული დროზე ვერ აიღოს... ვექსილები... დავა... დარაბა... ათასი რამეები შეიძლება გამოტყვრეს მოულოდნელად.

მარს

სავექსილო არა დაგვრჩენია რა!... ფულები ბანკში ჰქონდა შეტანილი.

ხოსრო (თავისთვის უღვაშების გრეხით)

ლამაზი არ არის, მაგრამ ძალიან ეშხიანი კი არის... ამ შავებში მაინც... (მარს) მაშ თქვენ დიდხანს აღარ დარჩებით აქა?

მარს

ღიან, დროებით ჩამოველ! ოჯახსაც ყურის გდება უნდა.

გამოსვლა მესამე

ისინივე და ქეთლ (შემოვარდება ვახარებული).

ქეთლ

ოჰ მოსულან კიდევ? უკაცრავათ, დამაგვიანდა. (ნიკოს) საღამო მშვიდობისა! (ხოსროს) შენთან ორი რამ

მაქვს სამახარობლო, გეტყვი თუ სამახარობლოს მომცემ.

ხოსრო

რა არის? არ შეიძლება გვიბძანოთ?

ქეთო

გვიბძანეთო! ეგ რა არის, რომ მანგრე გულ-ცივად დამიხვედი?

ხოსრო

ცივათ რა... ცეცხლს ხომ ვერ გაფაჩენ... ნეტავი ყმაწვილი არ იყო!.. გვითხარი, აბა რა იცი?..

ქეთო

გითხრა?

ხოსრო

ჰო!

ქეთო

სამახარობლოსაც მომცემ?

ხოსრო

ბატონი ხარ!

ქეთო

იცი რას მოგთხოვ სამახარობლოს?

ხოსრო

ჰო კარგი! რაც გენებოს, ოღონც კი სთქვი და გაათავე!

ქეთო

ჩემ ძმას იჯარაში ზარალი უნახავს, რაც ფულები ჰქონდა წაუგია და ჩემი ფულებიც თან მიუყოლებია... გაკოტრებულა.

ხოსრო

მერე და ეგ რა გასახარელია.

ქეთო

არა... ძმა კი მეცოდება, მაგრამ მე კი ჩემდა თავად ძალიან კმაყოფილი ვარ.

ხოსრო (შემკრთალი)

რა ხუმრობაა?!

ქეთო

ახლა მე უმზითვო ქალი ვარ!.. შენც ხომ ეს გინდოდა.

მარო

გეთაყვა, მანდ სასიხარულო რა არის?

ქეთო

ეს სულ იმას მეუბნებოდა, ნეტავი შენ მზითვევი არა გქონოდაო. ჩვენ ჩვენის შრომითაც შეგვეძლო თავი გვერჩინაო. ახლა, რომ მზითვიანი ხარ, შეიძლება შენცა და სხვებმაც ბევრმა გაივლოს გულში, რომ ფულისათვის მიყვარხარო; მე, რასაკვირველია, ეჭვი არ მომივიდოდა, მაგრამ ზოგი-ერთები კი სხვა გვარად ჰფიქრობდნენ და ახლა ხომ დარწმუნდებიან! განა ხოსრო?

ხოსრო (გამოფხიზლდება)

ჰმ! რაო? ჰო, რასაკვირველია! რასაკვირველია. (ელიმება ძალდატანებით).

ქეთო

ეგ კიდევ არაფერი! მეორე კიდევ უფრო სასიამოვნოა, მაგრამ აქ არ გეტყვი. მჩვენე ყური. (ეჩურჩულება. ხოსრო შეკრთება) გზაში ვიგრძენი... ხომ გიამა?... ა?... მაგრე რათ გაშტერდი? თვითქოს ეწყინაო!.. (მაროს) ვიცი, ვიცი... მივხვდი, ამან ასე იცის... ვითომ და არ მიამაო! სამახარობლო უნდა შეირჩინოს... განა? მე ჩემი სამახარობლო უნდა ავიღო! (მივარდება და ჩამოეკიდება ყელზე).

ნიკო

ფხხხუუუ!! (აიტუნს სიცილს).

მარო

ახლა კი ჩემსკენ დატრიალდა ბორბალი.

შ ს რ ღ ს

მოქმედება შესაბამე

სცენა პირველი.

აზიურად, მდიდრულად მორთული ოთახი ხოსროს სახლში.

გამოსვლა პირველი

ხოსრო და ზაქარა შემოდის.

ხოსრო (სტოლთან ზის და სწერს):
ცოტა ხნის შემდეგ ზარს რეკავს. ზაქარო შემოდის)

ზაქარო!

ზაქარო

ბატონო!

ხოსრო

იყავი?

ზაქარო

გახლდით.

ხოსრო

შეიტყვე რამ?

ზაქარო

როგორ არა! აღარავინ აღარ დადის მისას. დამ-
წყვდეულია კარ დაკეტილში, მისთვის აღარც მოახლეა
და აღარც ძიძა. თვითონვეა ყოველიფერი.

ხოსრო

გადაეცი?

ზაქარა

გადავეცი; მაგრამ, რომ ვუთხარი თქვენგან იყო, აღარც კი გახსნა... ცხვირ-პირში მახალა.

ხოსრო

ჩანს, რომ ჯერ კიდევ კარგად არ სწვევია გაჭირვება.

ზაქარა

განა მეტი-ლა შეიძლება? შიმშილით ფერი დაჰკარგვია.

ხოსრო

მაშ რატომ არ მიიღო?

ზაქარა

რა მოგახსენოთ.

ხოსრო

მაკლდეს მისი მოწყალებანი. ადრე თუ გვიან დათანხმდება. (დადის დაფიქრებთლი) ის კაცი წელან რომ მოვიდა, აქ არის?

ზაქარა

აქ გახლავსთ.

ხოსრო

უთხარ შემოვიდეს.

ზაქარა

ბატონი ბძანდებით. (ზაქ. მიდის, ხოსრო სწერს.)

გამოსვლა მმორე.

ხოსრო და ბაღდასარ (შემოდის)

ხოსრო

ბაღდასარ!

ბაღდასარ

ბატონო, შენი კირიმე?

ხოსრო

ხომ იცი ვინა ხარ? რას გაჩუმებულხარ? დაგავიწყ-
და? შენა ხარ ხეჩო ხეჩატურიანი საკატორღო. ავაზაკი,
ციხიდან გამოქცეული გესმის?

ბაღდასარ

ვიცი, ჩემო ბატონო!

ხოსრო

დღეს ბაღდასარ ბუღალოვი ხარ... და ხომ იცი
ვინც გაგიკეთა ეგ ქალაღი?

ბაღდასარ

თქვენ, შენი ჭირიმე!

ხოსრო

მაშ უნდა გახსოვდეს, რომ შენი სული ჩემ ხელ-
შია.

ბაღდასარ

განა არ ვიცი.

ხოსრო

ჩემი გულისათვის წყალშიაც უნდა ჩავარდე და ცეცხ-
ლშიაც დაიწვა.

ბაღდასარ

მზათა ვარ, შენი ჭირიმე... განა თავს ვზოგამ:

ხოსრო

მაშ კარგი!.. სატუსაღოში იყავი?

ზაქარო

გახლდით.

ხოსრო

ნახე?

ბაღდასარ

ვნახე.

ხოსრო

რაო?

ბაღდასარ

ორასს იძლევა!

ხოსრო

რუასიდან? მიჰქარავს! ორასი თვითონ დაიტოვოს ხელის მოსანაცვლებლად, რომ მეორედაც კიდევ გაეზას... ექვსასი გამოართვი და გამოუშვებ.

ბაღდასარ

ვეცდები და იმედიცა მაქვს.

ხოსრო

სამაგიეროდ ვის ამზადებ?

ბაღდასარ

ერთი საწყალი სოფლელი გახლავსთ.

ხოსრო

მთხრობელიც გამოჩნდა?

ბაღდასარ

მყავს.

ხოსრო

მოწმებიც?

ბაღდასარ

მზათ გახლავან.

ხოსრო

ჩვენება ხომ არ დაგბნევიათ?

ბაღდასარ

როგორც თქვენ ასწავლით ისე იტყვიან; პირველი ხომ არ გახლავსთ.

ხოსრო

მაშუ კარგი; ხვალვე შევუდგეთ საქმეს. შეგიძლია ახვიდე. (ბაღდასარი მიდის).

წ

ხოსრო (მარტო)

არ მიდის ურიგოდ ჩემი საქმე: უფროსები კარგის თვალთ მიყურებენ და ან კი რა ძნელია მათი მოტყუება! მერე შენზე ვინც რა უნდა სთქვას, აღარ დაიჯერებენ...- დიახ... ჩემი გამომძიებლობის სახელი თანდა-თან განთქმულია... ეს ერთი გამომძიებაც კიდევ სახელს მომიმატებს... მეც ხელცარიელი არა ვრჩები?! (აღება და დაღის) „ცოდვაო“ იტყვიან. რას მიქვიან ცოდვა, მადლი? ესეები ყველა უგნურების შესაშინებლად არის გამოგონებული, კაცობრიობისათვის სულ ერთი არ არის პეტრეს იცნობენ დამნაშავეთა და მიახრჩობენ თუ პავლეს!... ან ერთით რა დააკლდება ქვეყანას?.. (დაფიქრდება) თუ ჩემ საქმესაც მოვრჩი როგორმე!.. ჰმ, ახირებულია ქეშმარიტად! ბიძა მისს როგორც იქნა გადწერჩი და ახლა თვითონ ქალი ამტეხია: გინდა თუ არა ჯერ იმას გაუთავე საქმეო. გაათფრებულ დედაკაცთან საქმის დაკერას ტარტაროზის ჩხუბი სჯობია. (საათს სინჯავს) ოჰ, შვიდი შესრულებულა, დრო არის წავიდე. ზაქარო! ზაქარო!..

გამოსვლა მესამე

ისივე და ზაქრო

ხოსრო

დღეს პოლიციელი ხომ არავინ ყოფილა ჩემთან?

ზაქარო

არავინ გხლებიათ.

ხოსრო

არც სხვა ვინმე?

ზაქარო

ქალი გახლდათ პირ-ბადიანი, მაგრამ გავაბრუნე...
ხოსრო

პირ-ბადიანი? ჰო, ვიცი ვინც იქნებოდა! (თავისთვის)
მარო უნდა მოსულიყო... გესმის შენ, ზაქარო!.. მე ცო-
ტა ხნით სხვაგან მივდივარ და თუ ის ქალი კიდევ მო-
ვიდეს სთხოვე მომიცადოს! სხვა მის მეტი აღარავინ მი-
იღო.

ზაქარო (ღრეჯით)

ბატონი ბრძანდებით!..

ხოსრო

მოიტა შლიაპა! პალტო!.. (იცემს) ანლო ჯოხიცი!
აბა თვალ-ყური უგდე აქაურობას (მიღის)

ზაქარო (მარტო)

რა ყოჩალი რამ არის ალა! დილიდამ საღამომდე
სულ საქმეშია ერთავად... რამდენი კაცი და ქალი აქ
იმასთან მოღის, ანგარიში არა აქვს! მაგრამ ის ერთი, რომ
მოღის, ის ვინღაც პირ-ბადიანი, ის სულ სხვა არი. ამას
წინედ ბევრი ვუჭვრიტე გარედან, რას შვრებიან მეთქი,
მაგრამ არა... ისეთის მოწიწებით ემუსაიფებოდა ალა,
რომ თითქოს არქიელიაო! ნეტავი ვინ უნდა იყოს და
რათ მოღის? (ისმის ზარის რეკა) ეჰ, ვიღაც გაჩნდა! ეგება
ისიც იყოს. (გარბის. ცოტა ხნის შემდეგ მისი ხმა მოისმის) მო-
ბძანდით! გთხოვთ მოიცადოთ... მეც მიბძანა, სხვას ნულა-
რავის მიიღებო. მობძანდი... მო..

გამოსვლა მერთხე

ქეთო შემორბის სირბილით პირ-ბადით

ქეთო

უჰ, ძლივს მივალეხე თავი... მომიცადეთო? ნეტავი
ვის ეღის? იჰ, ვინც უნდა იყოს, ჩემთვის ხომ სულ

ერთია. მე კი დღეს უთუოდ უნდა დავაბოლოოვო ჩემი საქმე, ან ავათა და ან კარგათ. (ისმის ზარის რეკა) ვილაც მოვიდა... იმ ოთახში მოვიცდი. (შედის მეორე ოთახში გარედან ზაქაროს ხმა) არ შეიძლება: ვერ შეგიშვებთ! ნაბძანები მაქვს, აღარ მიიღოო!

გამოსვლა მისუთი.

(მარო შემოდის პირბადით და თან შემოჰყვება)

მარო

რას ტუტუცობ! ის ჩემზე არ გიბრძანებდა! მე უნდა აქ მოვიცადო და შენ წადი აღარავინ მიიღო ბატონის დაბრუნებამდე.

ზაქარო

თქვენ?! მაშ ის ვინაა არის? (მიიხედ-მოიხედავს, თავის-თვის) სად მიმალულა? ე რა მასკარადია! (გადის)

მარო

რაებსა ჰბოდავს! ვინ სად მიმალულაო?

გამოსვლა მემეჟსე

(ისივე და ქეთო გამოდის)

ქეთო

ვინა და მე! ჩემზე ანბობდა. (მარო შეკრთება) მანგრე რათ შეკრთი? განა ვედარა მცნობ? (მიუახლოვდება და პირ-ბადეს აიხდის) აბა შემომხედე.

მარო

ქეთო!

ქეთო

დიახ, ქეთო! შენ კი პირ-ბადეშიაც გიცნობ! მარო, კარგია, რომ აქ მაინც შეგხვდი.

მარო (აიხდის პირ-ბადეს)

რა გნებავს?

ქეთო

სამჯერ ვიყავ შენთან და არ მიმიღე... წერილებს ზიგზავნი და უკანვე მიბრუნებ! რა მიზეზია?

მარო

ის, რომ ჩვენის მეგობრობის კავშირი გაწყდა და შეერთო აღარა გვაქვს რა.

ქეთო

საერთო აღარა გვაქვს რა, თუ საერთო რომ გვაქვს, შიტომ ვერიდებით ერთმანეთს?

მარო

ეგეც შეიძლება-

ქეთო

კი, მაგრამ მე ხომ საჩხუბრათა და სასაყვედუროთ არ დაგეძებდი?

მარო

მაშ სამეგობროთა და საალერსოთ?

ქეთო

არც მაგისათვის! საქმე მქონდა: შენგან შემწეობას ვითხოვდი... დახმარებას.

მარო

შემწეობას?

ქეთო

დიახ, როგორც უბედური ქალი ბედნიერისაგან.

მარო

მაშ მითხარ რა გინდა?! (ჯღებთან)

ქეთო

მარო! შენ ხომ იცი, რომ მე ხოსროს ვუყვარდი?

მარა

სწორედ! მაგრამ ესეც ვიცი, რომ დღეს აღარ უყვარხარა.

ქეთო

არა თუ აღარ ვუყვარვარ, ვეზიზღები და მღვენის, დღეს შენ უყვარხარ და შენის მიზეზით აიღო ჩემზე ხელი.

მარა

ისე, როგორც შენი მიზეზით აღრე მე მიმატოვა.

ქეთო

შეიძლება, მაგრამ შენი მაშინდელი მდგომარეობა და ჩემი ახლანდელი სულ სხვა და სხვა არის... მაშინ შენ გიყვარდა ის შორიდან, უფლება მიუნიჭებლად და მე კი დედა ვარ!.. მისის მოშორებით შენ, გარდა სიყვარულისა, არასა ჰკარგავდი და მე კი ყოველიფერსა ვკარგავ.

მარა

რა იცოდი, რომ სიყვარულის დაკარგვით, მე ყოლიფერს არა ვკარგავდი?

ქეთო

გარეგნობა შენი... სახელი... სინიდისი და პატიონსება, ყოლიფერი, რაც კი ადამიანისათვის საჭიროა და ძვირფასია, შეუბღალავი რჩებოდა... მე კი დღეს ცოდილი ვარ ქვეყნის თვალში ზე შეილის წინაც შემცოდე, დღეს ის შიმშილით მიკვდება.

მარა

აკი გაძლია ხოსრომ ფულები?

ქეთო

მე ჩემი თავი განა გასასყიდათა და სავაჭროთ გამოვიტანე? მაგას როგორ ანბობ?

მარტო (თანაგრძნობით)

მაშ, მომეცი შენი შვილი და გაძლევ სიტყვას, ისე მოუარო რცგორც ნამდვილმა დედამ, ისე გამოვხარდო, როგორც შვილი.

ქეთო

როგორ გეტყობა, რომ არ გამოგიცდია დედობა!.. სხვის კარზე უნდა დავაგდო, ის ერთად ერთი ჩემი ბედნიერება და ნუგეში გულიდგან ამოვიგლიჯო? არა, არა! ეს შეუძლებელია.

მარტო

მაშ რა ექნათ, ქალო?

ქეთო

შენ შეგიძლია, რომ ჩემ შვილს მამა დაუბრუნო და უკანონოს წოდება ააცდინო.

მარტო (დაფიქრდება)

ხელი ავიღო ხოსროზე?.. არ შემიძლია!.. და მე რომ კიდევაც მოვიშორო, დავსთმო, რა გამოვა? სიყვარულს მეორეთ მაინც აღარ დაგიბრუნებს.

ქეთო

მე მაგას არა ვსთხოვ!.. მხოლოდ ჯვარი დაიწეროს ჩემზე.

მარტო

მერე მე?

ქეთო

შენ რასა ჰკარგავ? გამოვალთ თუ არა ეკლესიიდან, ის მისთვის და მე ჩემთვის!

მარტო

მერე და ნება აღარ ექნება...

ქეთო (აწყვეტინებს სიტყვას)

მე ჩემს თავზე აღარ ვფიქრობ, მხოლოდ შვილზე ვზრუნავ. (ათრთოლებულის ხმით) გაძღვევ პატიოსან სიტყვას... გავწირავ ხელ-მეორედ ჩემს თავს... ვიკისრებ ყოველი-ფერ საძაგლობას და ჩემს უნამუსობის დამტკიცებას ხელში ჩაუვუდებ, რომ კანონიერად გაყრა შესაძლებელი იქნეს... მაშინ... მაშინ... ხომ ნება ექნება შეგირთოს- (ტირის) აი, ამას გთხოვ, როგორც უბედური დედა და საუკუნოდ ბოლო მოაღებუდი ქალი. (ტირის)

მარო (ტრემლებს იწმენდს)

საცოდავი და საბრალო! ოჰ, ღმერთო! რათ გავიჩენია სიყვარული? (ვადაეხვევა) ქეთო! ჩემო ქეთო! რატომ არ შემიძლია, რომ გიშველო რამე!..

გამოსვლა მეზვიდე

ისინივე და ხოსრო შემოდის.

ხოსრო

ჰა, ეს რა ამბავია? მარო! რა უნდა შენთან ცბიერს? როგორ არა გრცხვენიან, მაგ ცრუსა და მატყუარას აპყობიხარ. (ქეთოს) ვინ მოგცა ნება აქ შემოსვლისა? ზაქარო! ზაქარო!

მარო (მედიდურად)

მე... მე შემოვიყვანე

ხოსრო (გაკვირვებით)

შენ?!..

მარო

ღიახ, მე! და გაძღვევ სიტყვას, სანამ ამას არ გუთთავებ საქმეს, მე და შენი ცოლ-ქმრობა არ მოხერხდებია!..

ხოსრო

მარო! რას ამბობ!... როგორ თუ...

ძარო

მითქვამს და გამითავებია! მე ჩემს სიტყვას აღარ შევშლი, მშვიდობით. (გაღის)

ხოსრო (გამოეკიდება)

მოითმინეთ... გამოგონეთ...

ძარო

არა, არა, უნდა გაასწოროთ საქმე. (გაღის)

ხოსრო (დადრს ადღეუებული, მე-ე

მივა და დაადგება ქეთოს თავზე)

ეგ გინდოდა რაღა?

ქეთო

რაც მინდა კარგად იცი!...

ხოსრო

დედა-კაცო! ქაჯი ხარ თუ გველეშაპი? მძულხარ, შეზიზღები, არ მიყვარხარ და ვერ გავიგე რას ჩამცივები-ხარ? რას მელობები გზაზე?

ქეთო

მე შენ სიყვარულს არა გთხოვ!.. მინდა, რომ მოვაგონო შეილის შესახებ შენი მოვალეობა, როგორც მამას.

ხოსრო

რა მოვალეობა? გაბარების ნებას არ მაძლევ და ფულს არ იღებ.

ქეთო

ეგ არის განა მოვალეობაა? აღრე მაგრე ირ მიხსნიდი.

ხოსრო

მაშ რა გინდა?

ქეთო

მე დამიბრუნე სახელი და შენს შეილს გვარი მიეცი!

ხოსრო

ხა! ხა! ხა! რა ცოტასა მჯერდები!..

ქეთო

მერე მივიღებ ჩემს თავზე ყოველსავე მიზეზს, რომ გაგეყარო და შენ კი ნება მოგეცეს ცოლის შერთვისა.

ხოსრო

ეგ სად დაგარიგეს?

ქეთო

ამით შენ რასა ჰკარგავ?

ხოსრო

იმას, რომ მეზიზღები; შენი დანახვაც კი მეზარება.

ქეთო

შვილმა რაღა დაგიშავა?

ხოსრო

ვინ შვილია? რას ანბობს? დაგიჯინია შვილი და შვილია! რა ვიცი, რომ ჩემი შვილია?

ქეთო (აღლევებით)

ახლა იმასაც უარს ჰყოფ?!..

ხოსრო

საფუძველი არა მაქვს თუ? ქალი რომ ერთს უკანონოდ გაჰყვება, ის სხვებსაც არ უარ ჰყოფს!

ქეთო

უსინდისოვ! პირუტყვო... მემართლები მაგას?!.

ხოსრო

გთხოვთ გაბძანდეთ აქედან!

ქეთო

ტყუ!...

ხოსრო

არ გინდა გახვიდე ნებით... მაშ კარგი! ზაქარო! ზაქარო! (შემოდის ზაქარო) გაათრიე ლ დაუკეტე კარები!

ქეთო (რევოლვერს ამოიღებს სანამ
მობრუნდებოდეს ხოსრო და მიუმიზნებს)
ახლა კი უნდა გავსწორდეთ! (დააცემინებს ჩახმახს და
არ გავარდება).

ხოსრო

რას შერები! (მივარდება და გამოჰგლეჯს რევოლვერს)
დაიქი, ბიჭო! ვერა ხედავ მოკვლას გვიპირებს! (იჭერენ).

გამოსვლა მძაჰე.

ისინივე და არჩილ შემოდის.

არჩილ

ეს რა ანბავია?

ხოსრო (შეშინებული უშვებს ხელს
ააა? შეთქმულობაა... და ჩამოდგება)

არჩილ

ნუ გეშინიან, შენს მოსაკლავად არ მოგსულივარ!
(ქეთოს) ეს რა ამბავია?

ხოსრო

მოსაკლავად შემომიხტა! აი დახედე ამ რევოლვერს.

არჩილ

არ გეშართლება თუ!...

ხოსრო

მაშ თქვენ დაარიგეთ?

არჩილ

სსსუუუ! ორ ვაჟკაცს გაგიკავებიათ ერთი ქალიც!
არც კი გრცხვენიათ. ქეთო! ეს რა მოგსვლია... აქ რა
გინდოდა... ვის სახლში შემოგიდგამს კიდევ ფეხი?!!

ქეთო (აშფოთებული)

მინდოდა შვილის თაობაზე მომელაპარაკნა... და
მაგან კი შეურაცხყოფა მომაცენა..

ანჩილ

აკი გითხარი, რომ მე მოველაპარაკები მეთქი.. მაშ
მე რაღათ მოვდიოდნი, თუ არ მაგ აზრით.

ხოსრო

ვიციტ რა აზრითაც!.. აი დამტკიცება.

ქეთო

უარს ჰყოფს შვილსაც.

ანჩილ

და შენ კი განა სხვა რასმეს მოელოდი მაგ უსინ-
დისოსგან?

ხოსრო

მოწყალეო ხელმწიფევე...

ანჩილ

სსსუჟ!. შენ არ გელაპარაკებიან.

ხოსრო

ჩემ სახლში...

ანჩილ

სსსუჟ! გაჩუმდი.... შენ გინდა, რომ მაგან გვარი
დაუმტკიცოს და სახელი მისცეს შენს შვილს? შემცდარ-
ხარ! მაგისთანა მამის სიხელის ტარებას, ყოველგვარი
ბიწიერება სჯობია!.. შვილს რათ არცხვენ მაგითი. დეე
ისევე უთვის-ტომოთ დარჩეს და ღვთის შვილათ!.. წა-
ვიდეთ... წავიდეთ. აქ შენი ადგილი არ არის. (მიდიან).

ხოსრო (განჩხებული-გამოუდგება).

ნამეტან ნებას აძლევ შენს თავს.. მე შენ ვერ
დაგიტომობ...

ანჩილ (მიუბრუნდება)

იქით! შე საზიხლარო.. (მიდიან).

გამოსვლა მეცხრე.

ისინივე გარდა არჩილ და ქეთოსი.

ხოსრო (ზარ-დაცემული დვას დიდ-
ხანს. ზაქარო შეჰყურებს)

ზაქარო!

ზაქარო

ბატონო!

ხოსრო

ჰმ, ხედავ რა ანბავია?

ზაქარო

ე რა ოხერი ვინმე ყოფილა, შენი ქირიმე.

ხოსრო (იღებს პორტმანს და ფულებს

ზაქარო! აჰა, ეს შენი საჩუქარი.

აძლევს)

ზაქარო

რათა შენი ქირიმე?

ხოსრო

სიკვდილს რო გადამარჩინე.

ზაქარა

მე, ბატონო?

ხოსრო

დიახ, შენ... ქურდულად შემომეპარენ, ზურგზედ
რევოლვერი მომადეს და მოკვლას მიპირობდენ.

ზაქარო

როდის შენი ქირიმე?

ხოსრო

მაგრამ იმ დროს შენ მოასწარ თვალი და გადამარ-
ჩინე სიკვდილსა. გესმის?

ზაქარო (მიხედება)

სწორეთ მანგრე გახლდათ! შემოვიდა ქალი...

ხოსრო

ქალი არა, ტუტუცო!... ის კაცი... კაცი... და თუ
შენ არა, ახლა მკვდარი ვიქნებოდი.

ზაქარო

სწორეთ, თქვენი რისხვა ნუ მომეცემა... თუ მე არა...

ხოსრო

ჰო, კარგი, ახლა ბევრს კი ნულა მოჰყვები! კიდეც
მიიღებ საჩუქარს!..

ზაქარო

გმადლობ, ჩემო ხელმწიფევ!

ხოსრო

ახლა წადი და სხვებსაც შეატყობინე. (დაფიქრდება)
ესეც კიდეც ერთი ღუშაში!.. გაება!.. (მიღის).

ფ ა რ დ ა

მოქმედება მეოთხე

სცენა პირველი.

უკიდურესად ღარიბი ოთახი, სარდაფის გვარი. კუთხეში ბავშვის კრაოტი დგას.

გამოსვლა პირველი.

ქეთო (საკერავი უძვეს წინ სტოლზე
და თითებზე სულს იბერავს)

ნევსს ხელს ველარ ვაკარებ. თითი დითზე ვერ მი-
მიტანია. უჰ, რა სიციფვა. (წამოდგება) მივიდე ვნახო რასა
შვრება. (მიდის კრაოტთან და დაჰყურებს) ფშვინავს... ლმერ-
თო, კეთილად შეარგე ეს ძილი! მაგრამ მარტო ძილით რა
გამოვა? ორი დღეა ამის პირში არა ჩასულარა. (ცრემ-
ლებს იწმენდავს) ზედა სართულში, იქ, მალლა ბედნიერი
ცოლ-ქმარი სცხოვრობენ განცხრომით და ვერა გრძნო-
ბენ, რომ აქ, ძირს, მათ ქერ-ქვეშ, აყროლებულ სარ-
დაფში უბედური დედა-შვილი სიციფითა და შიმშილით
კვდებიან. წავიდე ერთი საკერავი მოვათაო, რომ ეგება
წამლის ფასი მაინც ავიღო. (მიდის და მოუჯდება საკერავს,
რომ დაიწყებს ნემსი ეჩხვლიტება ხელში) ჰიიი! (თითზე იკბენს და
შეჩერდება). რა უსამართლოა ქვეყანა! ეს ვთქვათ, რომ
მასწავლებელათ. სახლში არავინ შემიყვანს, არცარავინ
შვილს მომაბარებს, ამას ქვეყნის ფარისევლობა მოითხოვს,
მაგრამ საკერავსაც რომ არ მაძლევენ? გადასაწერიც რომ

ველარ მიშოვნია? თითქოს გადამდები რამე მჭირდეს და
ეშინიათ, ჩვენც არ გადმოგვედოსო. ოჰ, ღმერთო ჩემო!
მოვიკლავდი თავს, მაგრამ ეს ვის უნდა დაფუტოვო?
მათხოვრობა დავიწყო? როგორ უნდა მოვახერხო, რომ
დღე მრცხვენიან და ღამე მეშინიან და ან კი ვინ გამო-
მიწოდებს სამოწყალოდ ხელს, ვის შევებრალები! ოხ,
ღმერთო, ღმერთო! თუ მე მართლა ისეთი შემცოდე ვარ,
მარტო მე გადამახდევინე და ჩემს შვილს ნუ მოჰკითხავ!
(თავს ჩადებს საკერავში).

მამოსვლა მეორე

იგივე და ნენე შემოდის

ნენე

ჰა, აქა მშვიდობა! რასა იქ შვილო? (ჩადრს მოიხდის,
მიბრუნდება კუთხისკენ და დადებს).

ქეთო (თავისთვის)

უჰ, კიდევ მოვიდა ეს შეჩვენებული?

ნენე (მობრუნდება)

პატარა როგორა გყავს?

ქეთო

წუხელი მთელი ღამე თვალი არ დაუხუქავს და
დღეს კი სულ ძილათ არის მიგდებული.

ნენე

ჰო, ეგ კარგი ნიშანია! ღმერთმა გაჩუქოს, შვილო,
ღმერთმა! სხვა საკერავიც გიშოვია?

ქეთო

ვიშოვე, მაგრამ, რომ ველარა ვკერავ, სიცივემ ხე-
ლები დამაყრევინა.

ნენე

მერე, ვისი ბრალია, შვილო, რათ იჭირვებ საქმეს?

ქეთო

რა ვქნა, ასე მოუტანია ჩემს ბედს.

ნენე

ბედს რას აბრალებ: ის კარზე მოგდგომია, მაგრამ
შენ კი წიხლსა სცემ.

ქეთო

თუ ღმერთი გწამს, მაგაზე ლაპარაკს ნუ დამიწყებ.

ნენე

რატომ, შვილო! იმდენი ისარე რამდენი სული მა-
გისტანა ბედს შენატროდეს.

ქეთო

და ღმერთმაც მათ მისცეს.

ნენე

სად არის, შვილო! ბედი ყველას ხომ არ მიადგება
კარზე. ათასში ერთთან მიაწყდება და თუ პირი აბრუ-
ნებიეს, მორჩა და გათავდა... მეორეთ კი აღარ მიცდა-
ლება. აბა, შვილო, კარგად იფიქრე.

ქეთო

გეთაყვა, კიდევ ვაგიმეორებ, მაგ გვარ რამეებს თავი
დაანებე!

ნენე

ქა, რათაო? გული შემტკივა შენზე, შვილო და
დედა-შვილურად მიტომ გირჩევ, თორემ მე რაო? აბა რა
არის შენი ყოფა? შენ თუ გინდა, შენს თავს აღარ
ჰზოგავ, მაგრამ ი შვილი მაინც აღარ გენანება? იმეტებ?
ცოდვა არ არის, რომ იმისთანა ანგელოზი უპატრონოთა
კვდებოდეს? (ქეთო ტირის) არა, შვილო, შვილსაც უპატ-
რონე და შენ თავსაც გაუფთხილდი, ჰო, ჩემი სულის
ცხონებაჰ... ვარდივით გიყვავოდა ეგ ლოყები და ეხლა
რასა გევხარ?.. ზაფრანის ფერი გაძევს!.. აფსუს ქალო!
ღმერთს კიპაჟის ქალათ გაუჩენიხარ და შენ კი...

ქეთო

ოხ, ღმერთო ჩემო! მე წამალზედა ვფიქრობ; დოქტორი მენატრება და ეს კი ეკიპაჟებზე მელაპარაკება.

ნენე

მაშინ წამალიც იქნება და დოქტორიც... „თაფლი იყოსო, თორემ ბუზი ბაღდადიდანაც მოფრინდებაო“! ფული იყოს, თორემ დოქტორები რამდენიც გინდა, თვითონ ჯანაოზ ექიმიც წამოდგება საფლავიდან, ჰო, დედაშვილობამ... არა, შვილო, არა! მე შენ ურიგოს არას გირჩევ! ის სულ სხვა კაცია. იცი კიდევ რას გეტყვი... დედაშვილობამ, თუ თავს კარგად დაიჭერ, ახლა კარგად როგორ? აშკარა ნურა იქნება-რა, თუ თავს კარგად დანახვებ, შეიძლება კიდევც, შევირთოს.. ჰო, დედაშვილობამა.

ქეთო

რაები მესმის და რა უნდა ავიტანო! (ხელებს იმტვრევს).

ნენე

ვინ ანობს... მართალია, შვილო, ახლანდელ დროში კაცი ძნელი სანდობია, მაგრამ ის სულ სხვა კაცია! ღვთისნიერი, პატროსანი... სული წამიწყდეს, თუ მე რამე მეთქოს, ისე თავის თავათ ამოიღო ათ თუმნიანი და გადმომცა... შენი სახლის ქირა გამორიცხე და დანარჩენი იმას მოახმარეო... ჰა, შვილო, ესეც შენი შვიდ თუმან-ნახევარი. (დაუდებს ფულს წინ).

ქეთო (ხელსა ჰკრავს ფულებს და განაზნევის)

ღამანებე თავი! ვერ შეიტყე რომ...

ნენე

ქა, ერა ბიბრობაა?... შენთვის თუ მეტია; ჩვენ რაღას გვერჩი? (ახვეტამს ფულებს).

ქეთო

უსირცხვილო!

ნენე

ქა!

ქეთო

უნამუსო!

ნენე

ქა! ქა! უი დამიდგეს თვალები! ე რა ესმის ჩემს ყურებს? „უნამუსო!“ ვისგან მესმის და ვინ მიბედავს! ვერა ჰხედავთ ამ ლირფსა და აბარს? თვითონ ნაბიჭვრებით სახლში შემომეჩხირა და მე მეძახის უნამუსოს!.. ცხონებული ჩემი თათუას მეტს ჩემი გვერდი თუ ვისმეს ენახოს ე სული წამიწყდეს!.. და ე რაები მესმის!... ქა, უნამუსო!

ქეთო

მაშ რა გინდა ჩემგან, რომ ამტეხიხარ?

ნენე

როგორ თუ რა მინდა? ჩამომესახლე და ქირასაც აღარ იძლევი?

ქეთო

ვიშოვნი როგორმე და მოგცემ... ხომ ვითხარი?

ნენე

მიშოვნი?.. თუ არ დაგიშლია ციღამ ჩამოგიყრიან დოვლათს...

ქეთო

დამაცა ჯერ! ან მოკედეს და ან მორჩეს ეს ჩემი შვილი და მაშინ მეც ხელ-გახსნილი ვიქნები, შეიძლება საქმე გავიჩინო.

ნენე

როგორ არა! ნაჩაღნიკობას მოგცემენ შენ ზავედენიაში! მაგას რომ ვუყუროთ, ვინ იცის რამდენს ხანს გასტანს. ეგება სულ მანგრე იკნავოს ძაღლის ლეკვივითა...

არა, შეილო, დამიცალე ჩემი ოთახი! გიჟი ვიყავ, რომ აქამდისაც დაგაყენე... ხათრს გინახამდი... მებრალებოდი, სხვას არ ვაძლევდი... მუშტრები დღე ნიადაგ კარზე მადგნენ... ჰმ... უნამუსოო... მადლობის მაგიერია... დღესვე დამიცალე, თორემ ხვალ პოლიციას გავაყვანიებ შენს თავს (მიღის გაანჩხლებული) უნამუსოო, საუცხოვო...

გამოსვლა მისამე

(ქეთო მარტო დგას თავ-ხარ დაცემული).

ქეთო

მაგდებს სახლიდგან... მომაკვდავი შეილი კნუტით უნდა გადამიგდონ ქუჩაში? არა, არა, მართალი მითხრა იმ შეჩვენებულმა: „რა ნება გაქვს, რომ შეილი გაიმეტო?“... რა დროს თავ-მოყვარეობაა და პატიოსნებაზე ფიქრი?.. არ მინდა კალიასკა... სიმდიდრე, ფული... საცხოვრებელი.. მხოლოდ წამლის ფული... წამლის... ექიმის მისაცემი... წავალ... წავალ და დავეთანხმები. (გარბის. მიადგება კარებს, შეჩერდება, მობრუნდება) არა, არა არ შემიძლიან, არა! (ტირის) ნუ თუ სხვა საშუალება აღარა არის-რა?... ჰი! (გაახსენდება) მაროსთან ავალ; მაროსთან, იმას დაუჩოქებ..! მუხლებზე მოვეხვეცი, არ შემიბრალებს? (დაფიქრდება) შე...მი...ბრალებს? ხა, ხა, ხა, ხა! სამოწყალოს მომცემს... ან კი ვინ შემიშვებს იმასთან? ვინ მაჩვენებს?! (დაფიქრდება) არც ერთი და არც მეორე! ისევ სიკვდილი—მაგრამ შეილი? ის ვიღას დაუტოვო?... ნუ თუ ქვეყანაზე მადლიანი ვინმე აღარ მოიპოვებოდა?.. ეგება ჩემი შეილი აბრკოლებდეს დღეს იმის ბედსაც და მე რომ აღარ ვიქნე, მაშინ გამოჩნდეს ვინმე და შეიბრალოს... დიახ, ჩემი ბრალია!.. მაშინ-კი უბა-

ტრონებენ... სიკვდილის სიკვდილი-ღაა ერთად-ერთი ხსნა.
(მიიჭრება კრაუტთან დაიჩოქებს შვილის წინ ჭ ფეხთან თავს დაადებს)

გამოსვლა გმობსე

ისინივე, ნენე და დათიკო შემოდინან.

ნენე

ის ორი ოთახი ხომ მოგეწონათ, ესეც მესამე იქ-
ნება... დღეს თუ ხვალ დავაღვებინებ.

დათიკო

რა შეილია! ეს განა ოთახია?

ნენე

რატომ არა, შეილო, შპალიერი აიკვრის, პალი
გაიწმინდება, მებელი დაიდგმის და სულ სხვა იქნება
მაშინ.

ქეთო (თავს აიღებს)

ეს ხმა!.. (მოიხედავს) დათიკო! (წამოდგება).

დათიკო (შემკრთალი)

ქეთო!.. შენა ხარ?

ქეთო

საიდგან?..

დათიკო

რა დაგმართნია? ეს რა ანბაგია? შენ აქა ცხოვრობ,
ამ ოთახში? როგორ ავიტანია?

ქეთო

მე კი ავიტანე, მაგრამ პატარა კი მიკვდება.

დათიკო

შეილი?

ქეთო

ღიახ, მისთვის არც წამალია და არც ექიმი.

დათიკო

ნუ გეშინიან... ყველაფერი იქნება... დაჯე, გუ-
ლი მოიბრუნე. აწ ღმერთი მოწყალეა. (დასვამს სკამზე).

ბუმაენიკს იღებს იქიდან ქალაღს იღებს, და სწერს) დედი! არ შეიძლება ეს ვისმეს გაატანოთ, რომ საავადმყოფოში მიიტანოს? აქვეა ახლოს.

ნენე

აბა, შეიღო, ვინა მყავს?!

დათიკო

ვინც იქნება, აი ეს ერთი მანათი მიეცი და მიიტანს... (აძღვეს).

ნენე

ვის ვიცნობ... არა შეიღო! რა გაეწყობა, ისევ მე წავალ... ქრისტიანობა...: განა ურჯულობა, გაქირვებულს უნდა დავეხმაროთ. (მღის)

ქეთო

რამ მოგიყვანა?

დათიკო

შემთხვევამ: ეს ორი დღეა რაც დავბრუნდი და ოთახებს ვეძებ საქირაოთ.

ქეთო

სჩანს კიდეც არ განუწირავარ ბედს!.. თუ შენ არ მოსულიყავ...

დათიკო (აწყვეტინებს სიტყვას)

რა მოგსვლია... მანგრე უპატრონოთ... როგორ ვერავის შეატყობინე.

ქეთო

რა მექნა... ყველა გამშორდა.. შენ იმერთში მგულეობდი, ნიკო სოფელში წასულა და არჩილ კი ციხეშია... ისიც კიდეც ჩემის მიზეზით.

დათიკო

ალარა! რამდენი ხანია რაც გამოუშვეს... მოწმებმა ჩვენება დააბნიეს და გამოძიებელმა მოსასპობლად გადასცა საქმე.

ქეთო
გმადლობ, ღმერთო!

დათიკო
იმასთან გავგზავნე...

არჩილის ხმა
აქ შეიძლება ცხვირ-პირი დაიმტვრიოს კაცმა.
ნენეს ხმა

არა, შვილო, აქეთ წამოდი, აქეთ, მე მომყევ.

გამოსვლა მისუთი.

ისინივე, არჩილ და ნენე შემოდინან.

არჩილ
ქეთო!? ეს რა ანბავია? სად დამდგარხარ? (ხელს ართმევს). ავათა ხარ?

ქეთო
არა, მე კი კარგადა ვარ მაგრამ...

არჩილ
მაშ ვინაა ავათ?

დათიკო
პატარა ჰყავს შეწუხებული.

არჩილ
აბე სად არის?

ქეთო
აი, იქა სძინავს. დილას აქეთ თვალი არ გაუხე-
ლია.

არჩილ
ვნახოთ, (მიდის და სინჯავს) ჰმ...

ქეთო
რას ატყობ?

არჩილ
ფეხები გაცივებული აქვს... დედი, არ შეიძლება
ცოტა ქატო გააცხელოთ პარკით?!

ნენე

სადა მაქვს, შვილო, ქათო?

ანჩილ

არც აგური? ის მაინც გააცხელეთ.

ნენე

მაგას კი ვიშოვი.

ანჩილ

შენ წადი, ქეთო, უფრო მალე იქნება... საღვთო-ქში გამოხვიე და გამოიტანე. (ქეთო მიდის ნენეც თან გაჰყვება)

დათიკო

რას ატყობ? როგორ არის?

ანჩილ

რაღა როგორ არის? წელ-ქვეით კიდევ გაცივებულა. სულთა მბრძოლი დედას მძინარე ჰგონებია... აჰა კიდევ სრულდება.

ქეთო (შემოაქვს აგური)

მზათ არის.

ანჩილ

საჭირო აღარ არის.

ქეთო (შეჩერდება)

როგორ?

დათიკო

მიიცვალა.

ქეთო

უი! (გააგდებს აგურს, მივარდება და სინჯავს) შვილო, შვილო! მე მოგკალი ჩემის ხელით!.. (ტირის)

დათიკო

ქეთო! (უნდა ხელი მოჰკიდოს).

აჩილ

დღე იტვირთს, თორემ უფრო ცუდია. (ამ დროს ზემო სართულიდან მუზიკის ხმა მოისმის. შეკრთებიან).

აჩილ

ოჰ, რა დროსია?!

დათაკო

ეს ქალი რათ გაჩუმდა, გულს ხომ არ შემოეყარა? ნახე!...

ქეთო (თავს აიღებს ნელ-ნელა და ყურს უგდებს)

ჩუ! გესმისთ.. იქ, იქ მაროა და მისი ქმარი. წვე-
ულება აქვსთ... ლხინი... (წამოდგება) ყველანი იქ მიდიან...
ულოცავენ, თქვენ აქ რათ მოსულხართ? უთუოდ გზა
დაგბნევიათ... კარები შეგშლიათ. აქ სიღარიბეა, ქირი
და უბედურება... იქ... იქ კი სიმდიდრე... ლხინი და
ბედ...ნი...ე...რე...ბა... ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! (დათაკო
და არჩილი იჭყრენ).

—
მტერსა, მოყვრულათ მოსულსა,
ვერიდოთ, ვარდის მფენარსა!...
მეფეფი ძალი სჯობია
მიმხარავს; ჩუმათ მკბენარსა.

—
ფარისეველი სხვის მცნებას
და თვისსა აღსარებასა,
სარჩულათ უღებს იღუძალ
იუდას ამბორებასა.

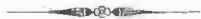
—
ვაი მას, ვისაც მაცდური
წმინდა მფარველი ჭკონია
და „საბზელ-ქარის“ ანდასა
აროდეს გაუკონია!...

—
შორიდგან ამონაბერი
საბზელს მიაღვა ქარიო,
მეზუსუნებდა მოყვრულათ,
ჩქარა გამიღე კარიო!

„სსვგან და სსვგან ნახვეტი,
ბზე მინდა შემოვეაროვო,
რომ მეგობრული კავშირი
ჩვენ შორის დავამყაროვო!“

საბზელმა უთხრა: „მომშორდი,
არა მინდა რა შენო!...
ვიცი, რაც შეილი ბძანდები
და ან რათ მოგაქვს ძღვენიო:“

„სსვა გსა არა გაქვს მოხვიდე
და დამიბერო სსვა მხრითო!
მუჭა ბზეს მიტომ შემოჭერი,
რომ ვაიტანო გოდრითო!“

მესამოცე წლებში რომ რუსეთიდან დავბრუნდით, ნიგილისტობის საფუარი ცოტა-ოდნათ ჩვენც მოდებულ იმ გვექონდა და მიტომაც ვერ დავიხსლოვეთ ხალხი, ისე მალე, როგორც ჩვენ გვეგონა. სარწმუნოებრივი ფანატიკოსობა დიდათ ემჩნეოდა ჩვენს ხალხს. ერთმა ჩვენთაგანმა, საღლაც შორს, მიყრუებულ ადგილას, ონ-ში, ურიის სახლში ქათამი მიირთვა დიდამარხვაში და ამ უჩვეულო მოვლენამ, მარხვის გატეხამ, ალაპარაკა ქვეყანა. ყბათ აიღეს საერთოდ სტუდენტობა და ჰკიცხვიდნენ. მაშინ საზოგადოთ სტუდენტათ თვლიდნენ, ვინც უნდა ყოფილიყო, თუ კი რუსეთი ჰქონდა გავლილი. მას აქეთ ჯერ კიდევ არ გაუვლია ნახევარ საუკუნეს ღ რასა ვხედავთ დღეს ჩვენში? უკიდურესს გულ-გრილოზ ბას სარწმუნოებისადმი: მარხვას აღარავინ ინახავს, საყდარში აღარავინ დადის, სისხლ-ხორცობა აღარავისა სწამს და ფიცის გატეხა ჩვეულებრივი შეიქნა. სარწმუნოების დაკარგვა და რჯულის გატეხა ხალხის ხრწნილებისა, დაცემისა და ამოფხვრის ნიშანია საზოგადოთ და მიტომაც ბევრჯელ მწარედ დავუფიქრებიათ ამ გარემოებას ჩვენი ქვეყნის შესახებ!. ნუ თუ აქაც აუცილებელი ცხოვრების კანონია: „დაღალვის შემდეგ მოსვენება“? და ქართველობაც მრავალ საუკუნოების განმავლობაში მაჰმადიანებთან ბრძოლაში, დაქანცული დღეს რუსეთის მუხლზე ისვენებს, კალთაში მინდობით თავჩადებული, რომ გამოიძინოს ძალი მოციკრიბოს და ისევ

ისე მხნედ და ღონიერად აღიღოს ჯვარი, რომ შეუდგეს მოძღვარს? ეს აზრი თავის თავათ ჭეშმარიტებაა, მაგრამ ყოფილა ამას გარდა ბევრი სხვაც რამე, რომელიც სარწმუნოებაზე გულს უტრუებს ხალხს და ზნეობას უფორხებს: ქუთაისში სულ რვა ეკლესიაა, შვიდ მათგანში მღაბალი ხალხი თითქმის სულ არ დადის, მაშინ როდესაც მერვე, მთავარ-ანგელოზის ეკლესია, არა თუ უქმე-დღესასწაულებში, უბრალო დღეებშიაც მლოცველებით იტენება. თვით საყდარში რომ აღარ არის ტევა, გარეთ გაღავანიც კი ივსება ძლივს, გაჭირვებით როგორც იქნა შევატანე ეკლესიაში. საყდარი ისე იყო გაჭედილი, რომ ძირს წემსი არ დავარდებოდა. საოცარი სიჩუმე იყო ჩამოვარდნილი. მლოცველები ყურადღებად გადაქცეულიყვენ, წირვა ქართულად იყო და კითხვა-გალობის კილოც ქართული. ის კილო, რომელიც 15 საუკუნის განმავლობაში შეესისხლ-ხორცა ქართველ ბუნებას და გულის სიღრმემდი სწვდება მსმენელს, რომ სასოება გამოიწვიოს. მწირველი იყო ერთი მოხუცებული მღვდელი, რომლის მშვიდობიანი და ნათელი სახე პირველ საუკუნოების მოძღვრებს მოაგონებდა კაცს. წირვა რომ გამოვიდა მღვდელმა იქადაგა, მაგრამ ის ქადაგება ჩვეულებრივი გადაჭიმული ქადაგება კი არ იყო, უფრო მამაშვილური ტკბილი საუბარი!.. მოხუცი მიუთითებდა ხოლმე ხან ერთსა ხან მეორე, რომელიმე წმინდათაგანის ხატზე და მოუყვებოდა მრევლს მათ ცხოვრებაზე საუბარს და სამაგალითოდ უღებდა მათაც. უნდა გენახათ, რა სასოებითა და სიამოვნებით უგდებდენ ყურს!.. ნასიამოვნები გამოვედი ეკლესიიდან; გაღავანში შემხვდა ერთი ჩემი ნაცნობი მოხუცი სოფლელი და ჩვეულებრივის მოკითხვის შემდეგ მითხრა:

— თქვენც მობძანებულხართ?!

— როგორც ხედავთ!— ვუპასუხე მეც.

— მე კი ყოველ წლობით ჩვენი სოფლიდგან აქ ჩამოვდივარ ხოლმე, თვითო-ოროლი კვირობით, რომ მამა გიგაურს გავენდო ხოლმე და აქვე ვეზიარო.

— იქ რა გიშლისთ?.. მღვდელი არ გყავსთ?.

— გყავს, მაგრამ ვაი იმისთანა ყოლას!. ახალი მოდის მოძღვარია ჭ რალა დროს ჩემი ძველებურის გადაჩვევა?

— როგორ?

— მართალია ხანდახან ქართულათაც სწირავს ხოლმე, მაგრამ რალა ის ქართული და რალა ფრანგული. კითხვა კითხვას არა ჰგავს და გალობა გალობას. ღვთის მსახური გინდ მეცნიერიც იყოს, თუ კი ჩემი გულის დასამშვიდებელსა და სმენის დასატკობბს ვერას გამავიანებს და სომხურ ან ბერძნულ კილოზე გაივლის, რომელიც ჩემი ბუნების უცხოა, რალას მაგრძნობინებს?.. პირიქით არ გამიგრძობებს სარწმუნეობას? აქ კი, ამ მთავარ-ანგელოზის ეკლესიაში, სულ სხვა არის... აქ ისევ ისე ძველებურად ქართულად და ქართულ გემოზე სრულდება ღვთის მსახურება და ხალხიც მიტომ ეტანება!..

— ვინ გირჩია, რომ სოფლიდან, იმ სიშორიდან აქ მოდინარ?

— არავინ. ეს გიგაური ამ ოცდაათი წლის წინეთ ჩვენში მსახურებდა. ჭალა-ტყეში იყო მღვდლათ დანიშნული. პირველ ხანებში არც მაგას უფარგოდა კილო და გვეჩოთირებოდა მაგის ყურის გდება, მაგრამ ბოლოს კი თვითონვე გაისწორა თავისი ნაკლი და ისე დაიწყო წირვა-ლოცვა, როგორც მონასტრებში აღზრდილი ჩვენი ძველი მღვდლები ასრულებდნენ და მით ისე შეაყვარა თავი მრევლს, რომ სულს ერჩიათ!.. თვა-

ლში რომ ჩავარდნოდათ, ხელს არ მოისვამდენ. უმაგი-
სოდ ბიჯსაც არა დგამდენ... მაგას ეკითხებოდენ და
უჯერებდენ. სანამღი ეგ ღვთისაგან კურთხეული ჩვენ-
თან იყო, მისთანა მშვიდობა და თანხმობა იყო ჩავარდ-
ნილი ჩვენში, რომ სასამართლოებში საჩივარი აღარავი-
ზე შედიოდა. ეს არ მოეწონათ ადგილობრივ აბლაკა-
ტებს, იმ ხალხისა და ქვეყნის ფეხის მომქმედებს, რო-
მელხიც ქვეყანას ატყავებენ. იფიქრეს, სანამ ეს მღვდე-
ლი აქ იქნება, ხალხი ჩვენსას აღარას დაიჯერებს და
ულუქმაპუროდ დაგრჩებითო. გაგზავნეს „დანოსი“ ეპი-
სკოპოსთან „ეს გიგაური ისე ვერ იქცევა, როგორც შე-
ფერის სამღვდელო პირსო: ჩაუჯდება გლეხებს შუაში
და მასთან ეროდ ღხინობსო! — ეს ყველა მართალი იყო,
მაგრამ თუ ასე არ მოქცეულიყო, სახელ გარდა, მღვდე-
ლი ვერც ხალხის გულს მოიგებდა და დამჯერვც არა-
ვინ ეყოლებოდა! აბა, ზოგი ახლა ნახეთ რა ამბებია?!
ისე დღესასწაული და ღხინი არ ჩაივლის ჩვენში, რომ
ჩხუბი არ მოხდეს და ვინმე ან არ მოკლან და ან არ
დაქრან. ამიტომ, რომ შემგონებელი აღარავინ ჰყავდათ...
გიგაურის დროს ღხინიც იყო, სიხარულიცა და მშვი-
დობაც. ეს გაიგო ნეტარი-ხსენებულმა გაბრიელ ეპისკო-
სმა და „დანოსს“ ყურადღებაც არ მიაქცია. პირ იქით
კიდევ დაუმაღლა ახალგაზდა მღვდელს: „კარგად იქცე-
ვიო!“ ეს რომ გაიგეს მბებზღრებმა, სხვა რომ ველარა
მოახერხეს რა, გადასწვეს ჩუმათ მამა გიგაური და კინა-
ღამ ცოლშვილიანათ გამობუგეს. ისიც იძულებული შე-
იქნა ქუთაისში გადასულიყო და მასუკან აქ არის!... სა-
კვირველი არ არის, რომ კურსოვნიკია და ნამდვილ ჩვენ
ძველებურ ქართველ-მღვდლებს კი მოგვაგონებს!

— განა დიდი განსხვავებაა მათ შორის?

— როგორ არ არის! მაშინდელი ღვდღეები მონასტრებში იყვნენ გამოზდილი, ბევრის ატანა შეეძლოთ. ცოტას ჯერდებოდნენ და მრევლს მათგან მოეწუხებაც არ ადგა. ახლანდელი დრო სულ სხვა არის!. მოთხოვნილება მეტია!. დიდი ხარჯი აწვევა სოფელს და ველარ უძღვებს, ყოლიფერში უზომო სასყიდელი უნდა გადაიხადონ. დაღარიბებული გლეხები ველარც ქორწილს ახერხებენ, ველარც ნათვლას, ველარც ზიარებას და ველარც მკვდრის დამარხვას. მიტომაც ჩვენში ბევრგან უგვირგვინოთ ცხოვრობენ ცოლ-ქმარი. შვილები უნათლავი და უზიარებელი უკვდებათ, ბევრჯელ ოჯახი უკურთხებელი და გაუნათლავი ურჩებათ ხოლმე. და რაღა სიყვარული და ნდობა ექნებათ მღვდელისს!.. ძველათ კი, ამ კანონიერი მცარცველობის, მაგალითაც არსად ყოფილა.. რაღა ბევრი ვაგძელო, თაფლის სანთელი რომ მიიტანოს მრევლმა, არ მიიღებს მღვდელი: გინდა თუ არა ქარხნიდან იყიდე თეთრი სანთელი, ასე არის ბრძანება!.. კეთილი და პატიოსანი, მაგრამ სად არის შეძლება?.. მეტი საშუალება რომ აღარ ექმნება საწყალ-კაცს, უნდა უკულმართ გზას დაადგეს და ფული უნდა იშოვნოს. იმდენი სიკოცხლე თქვენ მოგეცესთ, რამდენი ძალიან კარგი მუშა გაჭირვებული, იძულებული იყოს, რომ გაჭირვების გამო სიკუდკაცე ჩაიდინოს და იკარგებოდეს. სამღვდლოებას ბევრი შეუძლია, რომ *მოინდომებდეს. მართალია, აქა-იქ არიან თვითო-ოროლა კარგი მღვდლები ჩვენში, მაგრამ, ხომ მოგვხსენებათ, ერთი მერცხალი გაზაფხულს ვერ მოიყვანსო. აბა, ბევრი გვეყოლოს დეკანოზ ლამბაშიძისა და გიგაურის მსგავსი მოძღვრები ჩვენში და მაშინ ნახავთ თუ რა გზას დაადგეს ჩვენი ზა-

ლხი. ღმერთიც ეცოდინებათ და რჯულიცო. ამ გვარი
რამ ბევრი მითხრა ჩემმა ნაცნობმა და მე არ შემიძლო,
რომ არ დაეთანხმებოდი!. ხან-და-ხან მცირე რამესაც
დიდი ვნება მოაქვს ქვეყნისათვის.

თამარ-ცხიერი.

ისტორიული ხუთ-მოქმედებიანი

დრამატული პოემა

მოძქმედნი ჰიწნი:

გიორგი გურიელი, იმეკეთის მეფე.

თამარ დედოფალი, მისი მეუღლე.

მსაჯულთ-უხუცესი.

ნაკაშიძე, სსხლთ-უხუცესი.

გოჩა, მგოსანი.

შიკრიკი.

მასხარა.

ცირა, მთახლე.

ნიკო, გურული.

1 } მობურთაღნი.

2

მობურთაღები და კარის-კაცები.

მოქმედება პირველი.

სცენა პირველი.

საბურთაო მოედანი. წინ დიდი კანდრის ხე ქვის ტახტით. იქვე მახლობლად, ჩიონის პირად, ოქროს ჩარდახის ცალი გვერდი მოჩანს. ხმაურობაა.

ხმა სცენის გარედამ.

გაუარდა ბურთი!.. მარჯვეთ, ბიჭებო!
აღარ გაუშვიათ მეორედ იქით!!
ჰო, ჰო, ჰო, ჰო, ჰო! ცხენოსანს ერგო!
ვისაც მუხლს გერჩისთ გამოუდექით!
შენი ჭირიმე, შენი, გურულა!
ვეფხვია!.. დასწვდა... ცხენზე შეუხტა!
ოჰ, კადმოაგდო!.. ბრაწი ცხენოსანს!
ეუოს სირცხვილად! ხერხი წაუხდა!..
გაუარდეს ბურთი, ნუ გააჩერებთ!
არ ვარგა ჯგლითი! რისთვის დამაღეთ!
სუუუუუა ერთად ნუ მიაწუდებით...
ნიკო მიუშვით! მაგას აცაღეთ!

გამოსვლა პირველი.

(ორი მობურთალი, დაქანცულ-დაკარწახებულიები).

პირველი მობურთალი.

უჰ, დედა-ჩემო! თავს რისთვის ვიკლავთ?
რამ აღარ არის ძალი და ღონე...

მეორე მობურთალი.

რა გაეწეობა, შეფე-დედოფალს
ნაძლევი აქვსთო, ხომ გაიგონე?

პირველი მობურთალი.

შეფე მნარს იჭერს გურულებისას!

მეორე მობურთალი.

დედოფალი კი ჩვენსკენ არიო...

მიტომ გახურდა ეს ბურთაობა,
თითქოს ირუვა მთა და ბარია.

პირველი მობურთალი.

უნდა ვსთქვათ, რამ ჩვენ მეტნი არ ვიუთო,
დაგვამარცხებდენ დღეს გურულები:

ხელ-ფეხსაც ერჩისთ, თვალ-უურიც უჭრისთ
და ისე ხლტიან, როგორც რომ შვლები.

გამოსვლა მეორე.

ისინივე და მასხარა.

მასხარა.

ეჰე! ბიჭებო, აქ რას უზინხართ?

პირველი.

დალაღული ვართ! მოსვენებო გვსურს!

მასხარა:

კურდღელს რო ძაღლი ჩამოურჩება,
აღარეინ აჭმევს მაშინ იმ ძაღლს ჰურს!..
ბურთვის ძაღლებო! თქვენი, კურდღელიც
ის ბურთი არის, იქ მიაშურეთ!..
თუ მოედანი გურულებს დარჩათ,
რა მოგივიდესთ აბა უუურეთ:
ვერ გადურჩებით მაშინ დედოფალს
ვეღარც ცოცხალი და ვეღარც მკვდარი:

მეორე.

ჩვენ გურულები ვერ გვაჯობებენ,
ადიდოს ღმერთმა ისევ თამარი! (აღგებთან და მიდიან).

ხმა.

წავიდა ბურთი! გაშხა გურული!
ნუ გაუშვებთ, ნუ! დაუხვდით ვინმე!

პირველი. (დაუხვდება წინ).

დააგდე ბურთი! ვეღარ წამისვალ!
დამჩნი, გურულო, აქ განსვარ მე!.. (გურული ფეხს გამო-
ჭკრავს, დასცემს, თავზედ გადაახტება და გააქვს ბურთი, სხვები უკან
მისდევენ).

მასხარა (თვალს გააყოლებს მოთამაშეებს, მე-
რე მობრუნდება და დაცინეთ).

მიმინოსა წუერი უეფარს,
შეკარდენისა ნადირობა!
ბურთაობა დედოფალისა
და შეფეს-კი სხვა გმირობა.

დედოფალიც ბურთი არის:
ვეკლას სელში უვარდება;

ხან გააქვსთ და ხან გამოაქვსთ,
მაგრამ არვის უჩერდება.

ერთი მხოლოდ გონი არის,
როგორც ვატყობ მისი ლელო;
მისთვის დასცლის ტრფობის ფიასს,
მისთვის უნდა სადღეგრძელო.

მაგრამ თურმე სხვა უოფილა
ხსიათი მგონებისა;
ეურ-მოჭრილი ემა უოფილან
უნამუოფო ოცნებისა.

გამოსვლა მისამ.

ისვე და სახლოთ-უხუცესი.

სახლოთ-უხუცესი

ოჰ, შენ აქ ხარ?

მასხარა.

არა, ბატონო!

აქ არ გახლავარ! მიგულებდეთ შორს!..

სახლოთ-უხუცესი.

ვიცი, რომ სული ჯოჯოხეთშია,
მაგრამ აქ ვხედავ შენს მასხარა მძორს.

მასხარა.

ჯოჯოხეთისკენ ის იეურება,
ვისაც რომ უჭრის ეშმაკზე თავალი
და შეუძლიან, რომ გაანჩიონ:

„ეშმაკისა, თუ ჯორის კვალი?“

სახლოთ-უხუცესი.

ისე ახსენებ მაგ ეშმაკის კვალს,
თვითქმის გინდოდეს, რომ შეუდგე მას?

მასხარა.

დიაღ, ამ ქვეყნის ქუდი რა მხურავს,
მეტ უნდა აუფეე საზოგადო ხმას,
თორემ, თქვენც იცით, მკოსნის არ იუოს,
ვინც ქვეყანაში გამოერჩევა,
აითვალწუნებს უმრავლესობა,
და კურთხევის წილ ეძლევა წყევა.

სახლო-უხუცესი (ამოხვრით)

კჳ, ჩემო ძმაო! გვიანდა არის
ჩვენთვის მაგ ჭკუის გამოვიდება!
მთხუცი აქ რომ ჩონგურს ისწავლის,
ის საიჭიოს გამოადგება.
ჩვენ ჩვენი ზური მოგვიჭამია!
როგორც გვიწირავს ისევე ვწირთ:
ზირზე დიმილი ნუ მოგვშორდება,
მაგრამ იმავე დროს გულში ვიტირთ,
რომ მოფიოხთო გულის ტკივილი,
ქვეყნის დაცემით გამოწვეული,
და თან ვიკლოვთ მეფე გიორგი
სულ სხვა ქტევის და საქმის ჩვეული. (სიჩუმეა)
ნეტავი შენ, რომ, როგორც მასხარას,
რაც რომ გულში გაქვს, კათქმევიანებენ!

მასხარა.

და ნაცვლად უველა მედიდგულება
ხან დამტინინ, ხან მაგინებენ!...
მწარე ლუკმა, ხუმარას ლუკმა!
სანადგელ-ცრემლო ჩვენი ხელთა
უველას ჰტონია და ეკონება
ჭკუის სიმტირე და სულელობა.

სახლთ-უხუცესი.

კი, მაგრამ როცა თქვენი ხუმრობა
იქ გასჭრის, სადაც სხვა ვერას ჰბედავს,
თავ-მოყვარება რას გეუბნებათ?
და თქვენი ჭკუა მაშინ რას ხედავს?

მასხარა.

ოჰ, ვერ დაფიქრავ! ეგ წამი არის
გვირგვინი ჩვენის თავ-მოყვარების,
დამაფიქრარი გადასულ-ტანჯვის,
ქვა ოთხ-კუთხედი ტკბილ-ნეტარების.

სახლთ-უხუცესი.

მაშ ნეტავი თქვენ! და ჩვენ რაღა ვქნათ
სასახლის კარზე, დარბაისლებმა?

ერთი მეორის წახედვით უნდა
ისე ვიზმუფლოთ ვით მგლებში მგლებმა,
გრძნობა და ძრახვა უსიტყვოდ გულში
უნდა ჩავიკლათ და ჩავიმარხოთ!

უმანკობას ცილი შევსწამოთ
და საქები რამ ურცხვად დავსჩრახოთ!
ეს მხდალი კრძალვა და მორიდება
სასახლებების უგელჯან წესია

და სათვალთმაქცო ეს ცრუ კანონი
დროთ-მტარვალობას დაუოქოსია!

მე გამიზრდია მეფე გიორგი
მე ვიყავ მიხი ერთგული ლაღა,
მაგრამ ჰირდაჰირ, რომ ვამხილო რამ
არ მაქვს უფლება!.. არა მაქვს ძალა!!

მაშინ როდესაც იქ ქართლ-კახეთი
ბურთივით გააქვს სასტიკ შაჰ-აბაზს,
ბატონი მეფე ცოლის ამყოლი,

თვალ-გულს აუღლებს აქ ბურთაობას.
და იმერეთა, ეს ქაჯთა მხარე,
როს გარეუნილები მორევეში სცურავს,
მეფე გიორგი ვი ღვინის ეძლევა
და თავი მოსწონს!.. სეღ ქუდიც სურავს!
რა დაემართა, ნეტავ ვიცოდე?
რამ შეუცვალა მამაცი გული?

მასხარა.

მე ამას ვფიქრობ, რომ ჯადო მისცეს...
დედოფლისაგან არს მოხიბლული!
მაგრამ გონა ვი ასე ამტკიცებს:
სულ ტუფილია ჯადო-ქარია!
ცოლს შეუძლია, თუ ღამაზია,
ისეც მოხიბლეს სუსტი ქმარია!

სახლო-უხუცესი.

მაგას მეც ვფიქრობ და სანამ თამარს
დარიჯანის დღეს არ დავაუენებთ,
არ დაბრუნდება წადმა ბორბალი,
გერც გავინარებთ, გერც მოვისვენებთ.

მასხარა.

სუ! ვიღაც მოდის.

შიკრიკი (სახლო-უხუცესს.).

მეფე გიბრძანებთ.

სახლო-უხუცესი.

განა გათავდა თამაში ბურთვის?

შიკრიკი.

დიად, ბატონო, და გამარჯვებაც
იმერლებს დარჩა, როგორც უოველთვის.

სახლო-უხუცესი.

ასზე ათასი რომ მიიყვანოთ,

გამარჯვებენ, რაღა თქმა უნდა!
თუ გურულებიც თქვენდენი იუოს,
დაგურებოდათ თავს ქვა და გუნდა!.. (მასხარას)
შენ აქ დარჩები?

მასხარა.

მაშ სად წაფიდე?

ბარემ დადამდეს და შერე წაფაღ.

სახლო-უხუცესი.

გონა თუ ნახო, ასე უთხარი,
რომ შემოვიდეს ჩემთან ჩუმად ხვალ.. (გადის)

მასხარა.

მიგვირს, რომ შეივემ ეს ნაკაშიძეც.

ცოლის ბრძანებით არ მოიშორა!..

ნუ-თუ თამარმა, შორს გამჭვრეტელმა,

ჯერ ორგულობა ვერ შეატოო-რა?

მაგრამ ჯერ ან-კი რა საჩქაროა,

ხომ შეიტუობენ როცა იქნება...

მაგრამ თუ დაგვრჩა ჩვენ გამარჯვება,

და, რასაც ვფიქრობთ, დმურთმა ინება...

ჰმ, მარა, არა! გული თუ გატუდა,

შესაძლებელიც აღარა სჯერა!..

ეჰ, ცდა ხომ ბედის მონახევრა?

ერთიც ვსცადოთ ჩვენ ბედისა წერა. (გადის)

გამოსვლა მეოთხე.

მგოსანი (გამოდის ფიქრით მოცული
და რაღაცას კითხულობს.)

„მე ვარდი ვარ, ვარდი, გულ-სხივოსანი,
მსურს ბუღბუღი მოჭიკჭიკე, მგოსანი,
გრძნობით, ჭკუით, სულით ჰატიოსანი,

მეტს რას ეტყვის იმას მანდილოსანი?
მე ია ვარ, ია ნაზად დახრილი,
მენატრება იადონი ხმა-ტკბილი,
ყოფლად სრული. ბუნებით შემკობილი!
მეტს რას ჰკადრებს სორციელად შობილი?
ზამბახი ვარ, საწაფკოტო, სუნნელი!
ის მებაღე უცხო ცეცხლის ამგზნელი;
მე სსეული — ის მკურნალი დამსხსნელი!
მეტს რას იგრძნობს მოტრფიალე მზე ბნელი?
ტრფობის წიგნში ვინც ჩამწერა... მისია.
ვინც სევდების კულში ჯარი მისია,
მისი ვარდი, თაიგული მის ია
არ ერგება სხვას... მისი და მისია!“

კიდევ ლექსები! რას ამტკნია?
მიგვირს, ჩემთფისაც რომ მოუცლია...
მაგრამ, ეტუობა, ტრფობის ფილა
ჯერ კიდევ სრულად არ დაუცლია.
ქალი ვერ იტანს კანისგან უარს,
მით უფრო, როცა თავ-მომწონეს;
თავ-მოყვარებით გატაცებულსა,
უბრალო ეინი ტრფობა ჰგონია!
ხუთჯერ გათხოვილს ქმრის სიცოცხლეში
საუფარლად სხვებიც ვინ არ ჰყოლია?
წმინდა მოძღვარიც მის უწმინდურ გვამს
საჯოჯობხეთოდ გადაჰყოლია.
ხანაც ვერ უკლავს ბიწიერ სურვილს;
რაც დრო გამოდის, უფრო მხურვალეს!
და მაგდანინელურ სიამოვნებას
დღეს მთელი ქვეყნის ბედს ანაცვალეს! (და-
ფიქრდება.)

ეჭვ! დარიჯანის გაზრდილ-გაწრთვნილი
უნდა მის კვალსვე გამოუყენოთ,
რომ დაცემული ჩვენი ქვეყანა
ეგებ მით მაინც წამოგაყენოთ.
მაგრამ სიფრთხილად გვმართებს სხვა გვარად
სახლთ-უხუცესის არ მაქვს იმედი:
იქ შეთქმულობა ნაუფოს ვერ მისცემს,
სადაც არიან ორ-სამზე მეტი.
არა! დღეს სწორედ უნდა გადაწუდეს
ჩვენი იმედი და ბედის წერა! (გაიხედავს)
ჩემი ნათლულიც აკერა, მოდის,
მიმასხარობლებს კარგ რასმეს, მჯერა.

გამოცვლა მესამე

ისვე და ცირა.

მგოსანი.

ჩემო ნათლულო და შვილობილო,
სანდოე გულისა, ჭკვიანო ცირა!
ჩვენი უმანკო ბატონიშვილის
ვერ გაიგე-რა? არა იცი-რა?

ცირა. (თვალ-სრემლიანნი).

ოჰ, როგორ არა: ჩემი დობილი
და დედი-ჩემის ძუძუთ გაზრდილი,
უდაბნოშია გამომწუვდებული,
ვით ცის და ქვეყნის შეშტოდე შვილი.

იქ იტანჯება და გულის ზასუნს
ვერ მიზიარებს მე მეგობარი
მაშინ, როდესაც დედა მისსა ჰქმრობს
რწულის გამტენი იმისი ქმარი.
რისთვის გასწირეს? რად გაიმეტეს?
ვისთან რა ჰქონდა დანაშაული?
ოჰ, გამწირველო შენი სისხლ-ხორცის.
თამარო! იუაფ ღვთისგან წყუელა!...

მგოსანი.

ჩემო ნათლულო! უნაყოფოა
შენი ტირილი და ეგ გოდება!...
იმას რას არგებს აქ რო ვიგლოფოთ?
დეეს, თუ ხვალ, ვიცი: ის იქ მოკვდება.
ცირა (წეპიკვლებს)
როგორ, მოკვდება?! მაგას რას ამბობ?
გაგინმეს ენა, ღვთისგან წყუელა!...

მგოსანი.

მოკვლენ და მოკვლაც ისე ჩაიფლის,
როგორც სიზმარი რამ უჩვეულა.
ეჰ, ჩემო შვილო! ჯერ შენ რა იცი
ამ ჩვენი ქვეყნის გამოცანები!
უსამართლობას რამდენი შერხა,
ვინ მოსთვლის, მსხვერპლი მაგისტანები.

ცირა.

შეიტყვე რამე?

მგოსანი.

არა!... ეს ვიცი,
რომ დედოფალი ვერ გაიხარებს,

სანამ არ მოჰკლავს და გენათელიც,
ვით მეგობარი, ხელს დააფარებს.

ცირა.

ნუ თუ გამოხსნა არ შეიძლება?.

არა არის-რა საშუალება?

უნდა დამიწიდე სე უღრროდ

ჩემი თალიკოს უმაწვილ-ქალობა?

არა, მგოსანო, არა, არ მჯერა!...

მაშინ ქვეუანაც რა იქნებოდა;

და თვით სამთხე, ნათელ მიხდილი,

ჯოჯოხეთივით აკგზნებოდა!...

ექნება რამე მაგას სახსარი.

უნდა მოვსძებნოთ!... უნდა ვიპოვოთ!!

ზეტას შევსტიროთ, ქვესკნელს ჩავჰკვინესოთ
ფუთხრათ ქვეუანას და დამერთსა ვსთხოვოთ!...

მგოსანი.

ერთად-ერთიდა საშუალება

ჩვენ დაგვრჩენია... მაგრამ ჯერ მითხარ:

იმას რომ შენი თავი შესწირო,

არ დაინანებ... ამასეღ მზათ ხარ?

ცირა.

მაგას რას ამბობ, თვითონ არ იცი

კანა, რა არის მეტრული ქალი?

რადა გააქრობს, თუ რომ მის გულში

ერთხელვე გაჩნდა ნამდვილი ალი.

კულს-შენახოცი სულზე ტკბილია!

ის დედი ჩემის ძუძუს კაზრდილი,

იმისთვის ტანჯვა — სისხრულია!.....
მკვდრეთით აღდგომა — მისთვის სიკვდილი.

მგოსანი.

რა საჭიროა შენი სიკვდილი?
კმარა თუ მოკლავთ თამარ დედოფალს!
მით გამოვიხსნით მაშინ თალიკოს
და თანც მოვიხსნით მთელის ქვეყნის მადლს.

ცირა.

ქვეყნის მადლს?!

მგოსანი.

ღიად! შენა გგონია,
რომ მან გასწიო მარტო თამარი?
თუ არ იმისგან, მაშ ვისგან არის
ჩვენი ქვეყანა დღეს ცოცხალ-მკვდარი?
დიდი ხანია, ლეჩაქის ნაცვლად,
ეშმაკის ქსელი მას თავზედ ხურავს
და იმერეთი, მისგან გარეუნილი,
დღეს ბორცვების მოკრეში სცურავს!
მეფე, მთავრები და ერისთავები
მან შეახეთქა ერთმანეთს ეგულა,
რჯულს გადაუენა სამღვდელთება
და არსად არის იმისგან შველა.

ცირა.

ეგ კანა მარტო ქალის ბრალია?
რად აბედვინებს მაკოდენს ქმარი?

მგოსანი.

რად აბედვინებს? ჰუმ, რომ იცოდე
რა კაცი იყო ადრე მთავარი!

შენ ნუ გგონია, რომ მას თალიკო
არ ჰქუვარებოდეს, მისთვის გაეშვას,
ან სიუვარულით შეერთოს თამარ?
მისი გონება მისდევდა სულ სხვას!
მაგრამ წაუხდა მისი განძახვა
და ისე არის დღეს მოხიბლული,
რომ აერია წრფელი ძახვები
და გადუბრუნდა უცრად გული.
და თუ თამარი აღარ ეყოლა
ის ისევ ძველ გზას დაუბრუნდება!
გამობრუნდება თალიკოს ბედი
და ჩვენც აღდგომა გაგვითუნდება.

ცირა.

ნეტავ თუ მართლა?

მგოსანი..

განა ეტკვი გაქვს?
მისი დაღუპვა ჩვენ გამოგვიხსნის.

ცირა (თავისთვის)

თალიკოს ვნახავ ისევ ბედნიერს,
ამისრუდდება ნატურა დიდი ხნის! (მგოსანს)
მაშ გზა მიჩვენე და მიმასწავლე. (დაფიქრდება)
ეჰ! ვიცი!... ვიცი! ახლა მეც მივხვდი:
მივუპარები ამაღამ მძინარს
და ჩემი ხელით მას სულს ამოვხდი.. (აღტაცებით)
დმურთმა მაგონა! აბა, ნათლიავ!
უნდა მიშოვნო ურთი ხანჯალი!

მგოსანი.

დაწენარდი, შვილო! სუსტსა ქმნილებას
შენ სავაჟაკო ვინ მოგცა ძალი?

ცირა
მაშ საწამლაჲ?

მგოსანი.

შენ რომ არა ხარ
არც მერიქიფე, არც მზარეული?
რაში ჩაუერი? არა, სხვა გვარად
უნდა ეს საქმე მოხერხებულა.
იცი რას გეტყვი: — შენ ხომ გინახავს
ბურთში განთქმული ნიკო გურული?
ვინ დასთვლის მისთვის რამდენ ღამაზ. ქალს
ასტკერებია უზომოდ გული?!
მაგრამ ის თურმე მხოლოდ ერთს ეტრფის, —
ის ერთი არის მისი სურვილი,
და მისგან სულ-დგმულს მისათვის უნდა,
მისი სიტყვებზე, მისი სიკვდილი.

შენ რად სწითლდები? ვიცი ის ერთი
შენა ხარ! — ჩემთან რისა გრცხვენია?
ღამაზისგან ღამაზისადმი
ნამდვილი გრძნობა კარგი ძღვენია.
თუ მართალია, რომ სიუკარული
შენი ედება და გულს უმსჯვალავს,
შენ შეგიძლია იმას მიანდო
საიდუმლო რამ და ის დამალავს.
შენი სურვილის ამსრულებელი
ის მიიუვანე შენ მაგიერად
და თამარს გულში ჩაურჭობს მახვილს
უფრო გაბედვით, უფრო ძლიერად!

ცირა (შემკრთალი)

კი, მაგრამ ის ხომ დაიდუბება

და მე ვიქნები მასთან უპირო!
არა, ისევ მე... მე დავიდუშო!
მე უნდა ჩემი თავი გავსწირო!

მგოსანი.

შენ ვერ შეიძლება, საქმეს წაახდენ!
ის მოახერხებს... იმას აცალე.
ჩემად მოჰკალით და, თუ გაიგონ,
მაშინ შენს თავზე გადაიბრალე.

ცირა.

მაგას კი ვიზამ.

მგოსანი.

სუ, არ აჩქარდე!

სიფრთხილად გმართებს მოახრებუდი.
უცები არის და გონ-მიხდილი
კაცი, უზომოდ აღელვებული.
ჯერ დაიმშვიდე გული და შერე
ისე გაენდვე იმ შენს სასურველს!

ცირა.

ნუღარას ეჭვობ! თალიკოს ცრემლი
და მისი მადლი მომიმართავს ხელს (გარბის).

მგოსანი (მარტო).

ნუ თუ მას, ვინც ეს ჩვენი ქვეყანა
სათვრად გარევნა და დაამცირა,
ხასუსს მიაგებს სამაგიეროდ
ერთი უბრალო მოახლე, ცირა?!
დამერთო ძლიერო, კურთხეულ იუოს
შენი ძალა და შენი განკება!
შენა ხარ ჩვენი გულთა-მზილავი,
შენ გშვენის ქვეყნის ქებათა-ქება!

მოქმედება მეორე.

(მდიდრულად მორთული დედოფლის საკუქნაო.)

გამოსვლა პირველი.

შამკაულებით აჭურვილი დედოფალი ჯ წიკა.

თამარი.

წიკა!

ცირა.

ბატონო!

თამარი.

ნახე?

ცირა.

მივეცი!

თამარი.

რო წაიკითხა, არა გითხრა-რა?

ცირა.

მე რას მეტყუოდა, მხოლოდ უბეში
ჩაიდგა, ჩუმად გუგთან მიიკრა.

თამარი.

ვინ იუვნენ მასთან?

ცირა.

მარტო დამიხვდა,

რადცა ლექსებს იზეზირებდა
და აღტაცებულ სახეს შეგნიშნე,
რომ უჩვეულად რამ აკვირვებდა.

თამარი.

რა ლექსი იყო, უური ვერ მოჭკარ?

ცირა.

მხოლოდ თრ სიტყვას: „ვარდსა და იას“.

თამარი (სიამოვნებით).

კარგი! რთ მთვია, შემატუბბინე
და ნუ დასტოვებ განის კარს დასს. (ცირა მიდის)

თამარი. (დიდხანს დადის აღულვებული,
სარკეს იღებს ხელში, თავის
სახეს ეკვლუცება. მერე სია-
მოვნების ღიმილით და თავ-
მოწონებით ამბობს).

როგორც რომ მთვარე თხუთმეტის დღისა,
ველარ შემძენი სინათლის კიდე,
მისცურავს ცაზე სხივ მომთინარე
ამხარტავნებით კიდიით-კიდე;
ისე შეგნებაც ჩემი სრულ-ქმნილი
ერთსა წერტილზე შეჩერებულა,
მაგრამ ჯერ კიდევ მისი დიდება
და სნაფოსნობა არ დაკლებულა!
ხანიც ვერ შესცვლის... არ გამრუდდება
ჩემის შეგნების ხაზი... ეს მჯერა
და სიკვდილამდე ხარკად მექნება,
თვით ცის და ქვეყნის გულისა ძკერა...
ტრფობის სურვილით გარშემობურვილს,
თაყვანის-ცემით მმონებს მთავარი!..

მსოფლიო კრების დაკანონებულს
აღიქმას ჩემთვის სტეხს თვით მღვდელ-მთავარ-
მხიბლავი ჩემი ორ-კეცი ძალა [ვარი!...
ხილულთ აბრმაგებს, ბრმის უხელს — თვალებს;
წადმას უკუდმად, უკუდმას წადმად
თითის-ტარავით შეატრიალებს:
შორს გამჭვრეტელსა ბედენსა გენათელს
ჩემსედ ძრახვებმა აუბეს თვალი...
დააგმობინეს წმინდა წასრული
და დაავიწყეს ტკბილ-მომავალი.
მჭევრ-მეტყველებით სახელ-განთქმულსა
ღევან დადიანს, ტკბილ-მოუბარსა,
ენა ებმოდა, რომ შემომჭვრეტდა
ვით საოცნებო რამ ზენა-არსსა.
თვით ბაკრატ მეფე, ის უსინათლო,
ისე ჰხედავდა ჩემსა შეენებას,
ვით თვალ-ხილული ძილში ჰხედავდეს
დილის რიჟრასა და გათენებას.
ეს გურიელიც, მოუსვენარი,
სახელ-განთქმული, ვეფხვი, ლომ-გული,
დღეს მოკამათედ ჩემის სურვილის,
ღენაქის უურზე მუავს გამობმული...
მაგრამ მგოსანი, ის უგვარტომო,
ის უხარისხო ვიდაცას შვილი,
ვით უკვდავების წუარო, მიზიდავს
და ვერ მომიკლავს მწუურვალს წუურვილი!...
ის ერთი მხლოდ... მხლოდ ის ერთი
ჩემსა სურვილებს უკუ უდგება...
სულ სხვა ჰხანგზე ჟღერს იმისი ჩანგი;
სხვა არის მისი ქებათა-ქება!!

ცოცხალ თამარის, იმის წინ მდგარის,
თანაგრძნობითა არ იმსჭვალება
და იმ თამარსა გამქალსა მკვდასსა,
წარმოდგენილსა ერთფიალებს!
ჰმ.. არა, მჯერა! ეგებ ცბიერობს:
ეველას თვალს უსკვეს... თავს ისულებს.
და იმ თამარში მსოფლად ამ თამარს
აღმა-ფრენითა იხორციელებს?
ნეტავ, თუ შერთლას?! მაგრამ რას ვამბობ?
განა ვერ ვხედავ მის გულ-გრილობას?
გადუდუნებლად გულის სამზღვრისა,
გონება უჭრის მსოფლად ზღილობას.
და ეურს არ უგდება ის არც ჩემს თრთოლვას,
არც ამ თვალების ელვარებასა,
და არც მისგანვე ცეცხლ-შეკიდებულ
ბრალას გულ-მკერდის მდეღვარებასა!
ნაცვლად ზასუნის იმის სახეზე,
მე შემინიშნავს რადარც დამილი,
თვითქმის ჯოჯოხეთს ესწავლებიონ
გულის ისარი, სულის სახმილა
ოჰ, ოჰ შემეძლოს მაშინ მე მისა
ქვეყნად გაქრობა, გაცამტვერება,
არც სულს და არც გულს, არც აქ და არც იქ
აღარად უნდა სხვა ნეტარება!!
მაგრამ ზოგჯერაც იმავ სახეზე
სხვაც ეხატება რადარც დამილი,
და გულს მიბრუნებს, შეურაცხუფილს.
ვით სამკურნალად ციური ტკბილი.
დაგვარგე ძალა!.. დღეს მონა-და ვარ
ორ-დამილშუა გამომწვევდელი,

რად იუთფა მთელი ახსება
რად შეზობა სული და გული!..
მიუვარს და მიქლს, მიქლსა და მიუვარს,
მსურს დავიმონო!.. მსურს დავემონო!
სული გადმომცეს, სული გადავსცე!..
რამ შევიწონო და შევეწონო!

გამოსვლა მმორი.

იგინივე და ცირა.

ცირა.

გონა გიანლათ!

თამარი.

შეტყობინე,

რამ მას ნება აქვს ჩემთან შემოსვლის. (ცირა გადის.)

ვნახოთ ამ თამარს თუ იმ თამარში

ჩემ გვერდით მეოფიც გულ-გრილად კასცვლის..

ჩუ! გულმა იგრძნო .. ახლთა... მოდის.

მისი ფეხის ხმა უერს ტკბილად ესმის!

გაქვავდი გულთ! არ წაგცდეს, ენავ,

ნაწარმოები სუსტი გულის თქმის! (დაავლებს წიგნს

ხელს და ვითომ გატაცებთ ჰკითხულობს.)

გამოსვლა მისამე. (მგოსანი შემოდის წყნარად

და შორე-ახლოს დგება მოწიწებით. თამა-

რი ღიღხანს ყურადღებას არ აქცევს.)

მგოსანი და თამარი.

თამარი.

აქა ყოფილხარ?... თუ ვერ შეგნიშნე,

მიზეზი შენ სარა მე ნუ დამდებ ბრალს:
ამ უკანასკნელს შენს ლექსთა-კონას
ვეღარ კაშორებ ვერც გულს და ვერც თვალს,
დიდი ხანია, — რუსთველის შემდეგ
აღარ გვინახავს მსგავსი ლექსები:
შკითხველსაც ისე ააფრთხიანებს,
როგორც წერის დროს თვით შენ ეგზებდი...
სიტყვა აზრს თანხმობს, აზრი ლექსთ-წეობას,
ეველა-კი ერთად — სულსა და გულსა,
და წამკითხველი დამწერს უჯერებს
ვით წინამორბედს და მტრეჭულს!

მგოსანი.

გმადლობთ, ბატონო!.. დირსი არა ვარ!
მე არ შემფერის ეგ სომე ქება.
და მაგას ჩემზედ კათქმევენიებთ თქვენ
ჭკუის და გრძობის მსოფლად უხვება!
თუ არ ვიცნოდე, რომ დაცინებას
ჩემებრ დაბალზედ თქვენ არ იკადრებთ,
სხვას ვიფიქრებდი, რადგანაც თვით ლომს
შეუხამებლად კატას ადარებთ:
მგოსანსა შობილს დიდებულ დროში
და სანეტაროდ მადლით გამსჭვალულს,
როგორ ადარებთ საბრალე მდერალს,
საერო კვანძით მარად გულ-მოკლულს?
სამხიარულო, საღვინო ხმებით
სამოთხით იყო რუსთველის ქნარი
და ჩემი მსოფლად სამარის კარზედ
ქდერს... ის ქდერსა მოთქმს და სარია...
და თუ ხან-და-ხან, ათასში ერთხელ,

სამხიარულად წამტდება რამე,
ეს ჭირისუფლის დამილი არის,
მხოლოდ წამითი... მოკლე სიამე!

თამარი.

კი, მაგრამ აქ ხომ ტებილი ოცნება
შენც იქ მიგაფრენს; გადაგაქვს ქნარი
ღ რუსთველივით შენც ტრფობის სეგნად
გამოგისხავს დიდი თამარი?
სხვა-და-სხვას დროის დიდი მკონები
ეკამათებით ერისავე ორი,
თუმც სარბიელი შენი და მისი
სხვა-და-სხვა არის—ვერ თანასწორი!
მის შთამგონებელს, წყაღმტაცებელს
თვალთ უჭკერეტდა რუსთველი თამარს,
და შენ-კი მხოლოდ ოცნების ძალით
ახორციელებ მას, გამქრალს და მკვლარს.

მგოსანი.

მაგას რად ბრძანებთ, აბა, ბატონო?
განა თამარნი ქვეუნად კვდებიან?
საუკუნოდან საუკუნოში
ისე, ვით მოვარე, გაახლდებიან.
მხოლოდ სიკვდილის შემდეგ იწეება
მათი სიტოცნლე დაუფიწარი
და სთაყვანოდ სამარადისოდ
საერო გულის ეღებთ კარი.
მეტა უოველ წამ თამარი სათნო
თვალ-წინ მეხატვის გაბრწყინებული,
იმის გამო მაქვს სულის კვეთება
და მისთვის მიძკერს სიწმინდით გული.

ის არის ჩემი წმინდა წმინდათა
ჩემი სულის დგმა, ჩემი გულის თქმა.
ჩემი არსების გამასხეტაკი . . .
წმინდა მირონი და აიაზმა.

თამარი. (წყენით.)

ნეტავ მგოსნები რა ქმნილება ხართ;
რისგან ხართ მაგრე ასირებული?
თუაღსა არიდებთ ამოსულ მოვარეს
და ჩასულ მზისთვის გიდეღავსთ გული;
უგუ უდგებით დღევანდელ ხათელს,
ოცნებით ანთებთ გამქრალსა ღამზარს,
სამღვილია სტოკებთ უეურადლებოდ
და გულს აყოლებთ გადასულ ზღამზარს.
საკვირველია ბრძას, უგზო-უკლას,
კარდაქტეულსა სმუნად ქვეუნის ხმის
მგოსანიც ჭმონებს და მის ტრუ ჭანტზე
აყოლებს აზრს და მადალ-გულის თქმას.

მგოსანი.

აგრე რომ გახდეს, ჩემო ხემწიფე,
ქვეუნის წინ სრბოლა შესერდებოდა,
და უგზურება დღევანდელი დღის
ხვადის კანონად დაიდებოდა!
მაგრამ ღაღადი და ამბოხება
გაურჩეველად ქვეუნად არ რჩება:
მართალი მხოლოდ ფუქსა იკიდებს
და სიზმარივით ტეუვილი ქრება...
ვითარცა ჰეტრე, ღუთის უარ მყოფი,
ერთმა მამლის ხმამ გამოაფსიზლჳ,

ისე აფხიზლებს ხალხსაც მცირე რამ
და ის მცირეა მგოსნობის ძალა.
და ნუ იფიქრებთ, რომე მგოსანმა
სხვისი აყოლით ჩანცი აქდეროს
და მისი კული ძალ-დატანებით
შეათამაშოს და ააძკეროს!

თამარო (ნაღვლიანის ღიმილით.)

მაგას შეტ ვსედავ და ეკ სიტყვები
კულის ხედებიან მწარე მახვილად!..
ქვ, თავ-მოუვარევე ადამიშვილო!
სხვისი საძნელო რად გიჩნს ადვილად? (ხან-
გრძლივის სიჩუმისა და
მღელვარების შემდეგ,
თავისთვის.)

მეტს ვეღარ ვიტან!.. ეს უურს არ უგდებას
კრძალვით წარმოთქმულ სიტყვებს გადაკრულს!
ვეტყვი პირდაპირ!.. ხვალის იმედით
თავ-მოტყუება რას არკებს ბეჯერულს. (მგოსანს)
მკურნალო! გრძნობით განება მიხდილს,
ბუნება აძრულს, მსედავ, ვარ ავად
და სჯობს ერთმანეთს კული გაუხსნათ;
ვუთხრათ, რასაც გგრძნობთ დაუფარავად.
კმარა ამდენი მალულობია..
ტყუოფა თავის მოკატუნება!..
გონება შენი კერხად რომ ურჩობს,
მაღალი გგრძნობა რას ტყუებება?

მგოსანი (გაკვირვებით)

მე, დელოფალო...

თამარი.

სსუ! იქ არ არის
არც დედოფალი და არც მსახური,
სადაც სხვა ძალა გახეშვიფდება,
უფრო ძლიერი, ვიდრე შეფუერი
ხასხუს მოითხოვს შენდამი ჩემის
ბუნების თრთოლვა და მღელვარება,
და შენგან მოლოდ ეძლევა ოდენ
შწარე დამალი და მღუმარება.

მგოსანი.

ბატონო...

თამარი

ბანზე ნუ აგდებ სიტყვებს!
შემამობელო ქვეენას და ცისა,
ნუ თუ არ იცი, თუ რაა გული.
ტრთობით გამსჭვალულ დედა-კაცისა?

მგოსანი (დაფიქრდება თავისთვის-)

მართალი ვითხრა: კმარა ამდენა
ჩემგანაც თავის მოკატუნება,
ვეტევი პირდაპირ, დაუწყარავად,
რასაც-კი გული შე შეუბნება.
არ შემარჩენენ, ვიცი, სიმართლეს:
ძნელია ქალის შურის-ძიება,
მაგრამ ოდესმე მოსალოდნელი
რაც არის, სჯობს, თუ დღეს გათავდება! (თა-
მარს გამბედავად.)

ვსწუხვარ, რომ სემკან თქვენ ვერ მოისმენთ
მისთანა ზასუხს, როგორსაც ულით,
მაგრამ რასაც ვგრძნობ, სჯობს, აღვიარო
აწ თქვენ წინაშე გულის სიწრფელით:
გნებავსთ შეიტყოთ ჩემგან რა არის
შეუვარებულის დიაცის გული?
სასუფეველი და ჯოჯობიით
გრძნობის კავშირით შეერთებული.
საუნჯე რამე ავის და კარვის
უმეტ-ნაკლებო, ამოკრებული;
თვით უკვდავების წყარო ნექტარი
ნადველ-სამსალით გამწარებული;
მნიბლავი ძალა, აღმანტური,
თავში საამო ბოლოში მწარე;
წამერთ აკვანი სიხარულისა,
ხან-გრძლივ კუბო და ცივი სამარე.

თამარი (გაოცებით.)

თუ მართლა ამბობთ მაგას, მგონებო,
სხვა გვარად რად უღერს მაშ თქვენი ქნარა?
სჩანს, სიცრუეა თქვენი საღმუნო
და თქვენ უოფილხართ კაცთ მატყუარი!
თქვენ არ უკალობთ ქვეყნად სიუვარულს,
ვით სასუფეველის ძალას რამ ზენას,
და მიწის შვილთა, თქვენგანვე ცდენილთ,
უცნაურ ძალით უხიბლავთ სმენას?

მგოსანი.

ჩვენ რო ვუგალობთ, ბს, სხვა გრძნობას:

რუსთველებრივი, ტარიელური!
ის ნუ გგონიათ თქვენ გულის ფხანვა
საყოველთაო... უოველ-დღიური.
მხოლოდ რჩეული ცისა და ქვეყნის
აღმა-ფრენითა იმას მისწვდება,
და დანარჩენი უმეტესობა
იმ ძალს ვერ იგრძნობს, ისე მიწდება.

თამარი (გატაცებით.)

მაშ თუ მაგრეა, იმა ციურ ნიჭს
რო დაეძებდეს აქ მიწიერი,
რადღა ამტყუნებს გაუკითხვად
უსამართლო და უგზური ერი?
რო სიუვარულსაც დაკუნშოთ გული,
სხვა რაღა გვჩნება აქ ნეტარება?
კაცი მაშინ გრძნობს მხოლოდ სიკოცხლეს,
როცა ისრულეის — რაც ენატრება.

მგოსანი.

ჰმ... დედოფალო! მესმის მაგ სიტყვის
ჭახრაკული რამ შშვენეიერება,
მაგრამ ჰასუხი რო მოგახსენოთ,
იქნება მეტი კადნიერება
და ვეღარ ვბედავ...

თამარი.

სთქვი! ნუ დაჭთარავ,
გინდ იუოს ჩემი გმობა... უვედრება!

აქ დედოფალი დღეს აღარ არის,
და მხოლოდ ქალი გესაუბრება...

მგოსანი.

თქვენი ნება!.. ვინ ჰკომბს სიუჟარულს,
მომბოებულსა აღმა-ფრენითა?..

ჭეიცხავენ მხოლოდ ცუდად მოხვეჭილს:
ქვეყნის ცრემლით და სისხლთა დენითა.

(გაჩუმდება და თავს ჩაღუნავს)

თამარი (ნაღვლიანის ღიმილით.)

ჰმ... მიგვირს: კაცი შორს გამჭვრეტელი
ახლო-მახლოზე რისთვის იხვევს. თვალს?

ამ იმერეთის აშბოსებაზე

ნუ თუ, მგოსანო, შენც მე მადებ ბრალს?

როცა ზღვა ჰღელავს, ნავ-ჭურჭლებიცა.

მათ უნებურად ექანებიან . . .

ხალხიც ისეა: როდესაც ღელავს

კერძო ზირებიც აეცზნებიან

მე იმერელი ქალი არა ვარ,

რომე უარ ვუთ ჩუმა ბუნება

და ცხოვრებაში ისე ვიქცევი,

როგორც ეს გული მე მეუბნება.

შენ რომ წყლან სთქვი, მეც იმ სიუჟარულს.

ვეძებ და ვეძებ თავ-დადებულად...
მხოლოდ ისა მრწამს ჩემის არსების

სახელმძღვანელო უმადლეს რჯულად

და თუ აქამდე ვერ მიზოვია

დამნაშაობათ რისთვის მოვულებია...

ვეჭელა, სანამ ვევაფილს ნახვადეს,
მერაღ ბალახებსაც თავსა ევლეება!
არც ერისთავი, არც გენათელი,
არც გურიელი, არც დადიანი,
არც ბაკრატი შეფე იმერეთისა,
ის უსინათლო და შავ-დადიანი,
და არც სხვა ვინმე ჯერ მამა-კაცი
არ შემხვედრია, რომ მსურს, მისთანა!..
და თავის თავსეულ მდარე მამა-კაცს
ქალი საუფარლად იწამებს განა!..
მაგრამ მის შემდეგ რაკი, მგოსანო,
მე შენ შეგნიშნე და გაგიცანი,
გრძნობა — გონებამ, ორივემ მიიხრან,
რომ შენ ხარ ჩემი ტროფობის საგანი.
აწ შენ ხელთაა არა თუ ჩემი,
მთელა სამეფოს ბედისა წერა!..
მას შეუძლია ერიც განკურნოს,
ვინც რომ თამარის გული აძგერა.
თუმც არ იქნები ნაკურთხი მეფე,
მაგრამ ძალი-გი მისი გექნება,
რადგანც კანონი იქნება ჩემთვის
შენი სურვილი და შენი ნება.
მეტს აღარ ვიტყვი!.. აწ შენგან ველა
სიტყვებს გულ-წოფელსა, ზასუხს უტყუარს
და ნუ დაჭვთარავ შენს გულის ზასუხს!..
ვითა სიწმინდეს, გაფიცებ შენს ქნაკს.

მგოსანი:

ღირსი არა ვარ მე მაგ დიდებულს!..

ვერც შევიფერებ მაგ გვარ წყალობას!..
სხვა რამეს ეძებს ეს ჩემი ქნარი,
სხვა ბანი უნდა ჩემსა გალობას.
გამოუხატავს შენში ბუნებას
შემოქმედობის ძალა ძლიერი,
თვალ-ტანადობა, გრძნობა-გონება,
ნიჭი ბევრ-გვარი, გულ-სახმიერი.
მოუკლენისარ კაცთა-მხიბლავად!..
გურთხეულ იყოს მისი განგება...
ენამ უძღურმა, მომაკვდავისა,
ღირს-შესაფერი ვით შეგძღვნას ქება?
როდესაც გიჭვრეტ, ტას ვხედავ განსნილს
და სასუფევლის მშვენებულებას!..
შენა ჭვრებს სიმებს ჩემის ჩანგისას
და მე უცნაურს ვგრძნობ ნეტარებას!
მაშინ ვემხობი შენ წინ სიმდაბლით
და გრძნობით გიხრი თავს, დედოფალო,
მაგრამ მე იმ დროს თვალწინ მესატვის
შენი ნაღვაწი სისხლისა კალო:
მომაკვდავთ კვნესა, ქვრივ-ობლის წყევლა,
ქვეულის ღაღადი, ერთა უგედრება,—
მესმის და წინა ტკბილი ოცნება
ვითა სიზმარი, ისე მიქრება.
სასიყვარულოდ აღეჯვებულე
მაშინ მე გული შურით მეგსება
და გასაკიცხავ ლექსად იცვლება
მომზადებული ქებათა ქება.
ჰა, დედოფალო, ეს არის ჩემი
სრული სიმართლე ვით აღსარება!
რომ მოგატყუო, არც ჩემ კაცობას,
არც თქვენ მზელობას არ ეკადრება.

თამარი (ხელები აქვს
პირზე მიფარე-
ბული და ჰლე-
ლავს წყნარად)

წარსული ჩემი თუ ბოროტია,
თუმც მე არა მაქვს განზრახვით ბრადი,
ამიერიდგან, შენ სულთ აქნება,
და აცისკროვნე მაშ მომავალი.
მხოლოდ გიუფარდე!..

მგოსანი

არ მოხერხდება!

გულს ვერ ვაძგერებთ ძალ-დატანებით,
გულსა გამსჭვალულს უკვე ტრფობისგან,
და აუვაგებულს ტკბილის ოცნებით.

თამარი (უცბათ, მივა-
რდნით.)

მაშ გიუფარს ვინმე?

მგოსანი

ღიად! თამარი!

თამარი

ჩემი ასული?

მგოსანი

არა! ის არა!

თამარი

მაშ აბაშიძის?

მგოსანი

მაგას რას ბრძანებ?

თამარი (ხელს ჩაჰკიდებს)

მაშ, შენვე მითხარ: ვინ თამარია?

ჩქარა! ნუ მტანჯავ!.. ნუ აგვიანებ!

მგოსანი

ის თამარია ჩვენი ქვეყანა,
რომ გადაიდა, გადადიერა!...
ის თამარია, ვისთვისაც შოთამ
საშვილიშვილოდ ჩანგი აუღერა!!

თამარი

ჰა! ჰა! ჰა! მგედრისა არა მაქვს შური!
რადგანც ცოცხლებში არავინ გიუვარს,
ამიერიდგან აქ ეს თამარი
შემოგვეგება საჭირ-ნაცვლოდ გარს. (მოეხვევა)

მგოსანი (აშფოთებული თავისთვის)

რა შემართება!.. ღამის წამურთვას
მე უნებურად გრძნობა — გონება!...
არა, არ შეუნივს გრძნობის მეუფეს,
მგოსანს, დიაცის ცუდად მონება (გამოუხსლ-
ტება)
მომშორდი!.. ჩემგან შორს! შორს მაცდურთა!
ჩემზედ ვერ გასჭრის ეც ცბიერება!..
სწავები მოსძებნე და მათ დაუგე
მანეთ ეც შენი მშვენიერება.
ვისიც წასულა შებღალუღა,
ვისგამოც იღვა სისხლის ღვარი,
მას ჩემი გული ვერ შეიენდობა
და შეაჩვენებს ეს ჩემა ქნარი.

თამარი (გაშმაგებით თავისთვის)

წახდა ყოველი!.. და ეს სირცხვილი
ყველა ჩემ ტანჯვებს აღემატება!...
ოჰ, ის დიმილიც ჯოჯოხეთური,
მის გველურ სხესზე ეხატება... (მრისხანედ
მგოსანს)

მე მხოლოდ გცდიდი, შე უბედურო!
კმაკა! რაც სცოდნე, ისიც გეუთვას!...
ჭეი! (შემოცვივდებიან კარის კაცები) შეჭკარით!
მან მინდომა
ძალით დედოფლის შეუკანსუთვას!

(დედოფალი ლეჩაქ-მოხდილი, თმა
გაწეწილი, თითს მიაშვერს მგოსან-
ზე, რომელსაც კარის-კაცები რქვარენ.
მგოსანი გაოცებულია)

ფ ა რ დ ა

მოქმედება შესამე.

ბამონსვლა პირველი

მასხარა (შემოდის ხელში ხანჯლით)

ეს სოფელი სწორეთ სავიწყთია:
ველა ჩემბს ჭკუას, გრძობას, გონებას!..
ვედარ ვარჩევთ მართალს და მოჩვენებულს!!
ვინ გადურჩეს უგნურების მონებას!!
გარეგნობა, ჭრელი სანახაობა,
თვალ-საჩინო სათვალთ-მაქცო თვისება;
აი ქვეყნად რა ამადლებს კაცად-კაცს!..
ვის რათ უნდა ჭეშმარიტი დირსება?
უსამართლოდ ციხეში ზას მგოსანი,
მხოლოდ მისთვის, რომ ქვეყნისთვის ცრემლს დღვრის!
მე აქ ჩემს თავს ვიმტირებ და ვიმდაბლებ:
თავზე მხურავს ჩაჩი სულელ მასხარის!
და რათ ვიტან ამდენ შეურაცხ-ყოფას,
თუ სიტუვებსაც არ ექმნება აწ ძალი?
არა, დროა, რომ შევუდგეთ ხხვა საქმეს:
სამკურნალოდ ხელთ ავიდოთ ხანჯალი
ამით მოკლა ღასხნიშვილმა დარეჯან;
ის ამბავი ამ მახვილზე სწერია.
მეორეთაც ეს გაუბობს გულ-მკერდს მას,
ვინც რომ ქვეყნის მავნებელი-მტერია!.

გამოსვლა მმორა

ისივე და ცირა შემოდის წელა, რომ დაინახავს მასხარას შეკრთება

ცირა

მე ვის ველოდი და ვინ მოსულა?!
ნუთუ მასხარა გაკადნიერდა
და სატრფიალო საამო წერილს
ნიკოს სახელით მხოლოდ ეს მწერდა?

მასხარა

ცირავ! ნუ შეოთავ! ნუ გეშინია:
მტერი არა ვარ, მოველ მოუგერულად,
სხვისი სახელით წიგნს შიტომ გწერდი,
რომ შეგხვედრადი მარტოს თარულად.

ცირა

რა ამბავია? შენით მოსულხარ,
თუ სხვისგანა ხარ გამოგზავნილი?

მასხარა

ამ ნიშანს ხედავ? (უჩვენებს ხანჯალს)

ცირა

მგოსანმა მოგცა?

მასხარა

სხვა ვინ მომტემდა!

ცირა

და ვინ გიჩვენა
ციხეში მარტოდ გამომწვევდელი?

მასხარა

როგორც მასხარას, მე ხომ ნება მაქვს
უველგან შევიდე და გამოვიდე..
ვნახე მგოსანი და ეს წერილიც
მისი, უბეში ჩემათ ჩავიდე..

ცირა (ართმევს და საჩქაროთ კითხულობს)

„რაც ანბავია, რაც გვემართება
ამას გადმოგცემს უველას ხუმარა!
ამის რჩევასეუდ უნდა იაროთ
დროს ნუ დაჰკარგავთ ჩქარა და ჩქარა#!...“

ცირა

ნეტავ რა მოხდა?

მასხარა

შეთქმულთა სია

ხელთ ჩავარდნია თამარ დედოფალს, —
და ამით უფრო გაათურებული
აღარც შევდრებს ზოგავს, აღარცა ცოცხალს.
მიზეზათა ხდის თურმე თავის ქალს,
ამ შეთქმულობას იმას აბრალებს
და რა თქმა უნდა, რომ ხვალვე მოჰკვლენ
და ან დათხრიან თაღიკოს თვალებს.

ცირა

უი! შენს ცირას!

მასხარა

რა დროს ეგ არი?

სჯობის ჩვენ დავასწროთ დღე დაუმოკლოთ!

ცირა

ეი, მაგრამ, აბა, ასე უეცრად
რა მოვახერხოთ და რა შევიძლოთ?

მასხარა

რაც გოჩამ გითხრა, მეც იმას გირჩევ (ხანჯალს აძ-
ლევს)

ეს გადაეცი შენ ნიკო გურულს,
ამაღამ შიძინარს მიეპარება
და ის გაუბობს გესლით სავსე გულს.

ცირა

კი მაგრამ ისიც დაიდუბება,
ვით ლასხიშვილი დედოფლის შეგლედი
და სატრფო გულის როგორ გაგწირო,
სიცოცხლით უნდა ავიღო ხელი?

მასხარა

სიცოცხლით მაშინ აიღებ შენ ხელს,
თუ გამარჯვება დარჩა დედოფალს!
განა ვერ ატეობ ქვეყნის მომხიბლავს,
თუ როგორ იტყვას ნიკოსკენ ის თვალს?

ცირა

კი ტუილია!..

მასხარა

ტუილს და მართალს
გაარჩევს ქალი შეუვარებული?
ემხით დამთვრალის გონებას ძინავს
და უკუდმართობს მარტოკა გული.

ცირა

მე მიღალატებს და სხვაზედ გამცვლის,
მაშ არ ეოფილა შეუვარებული?

მასხარა

ცვალებადა კაცის ბუნება:
გადუბრუნდება ერთ წამს მას გული.
განა არ იცნობ თამარ დედოფალს?
თვით ჯოჯოხეთიც ხელს უწეობს ცბიერს --
და ერთ-ნაირად ჯადო-ქრობითა
მისკენ იზიდავს ჭაბუკს და ხნიერს.
სიკვდილის მეტი სხვა ვერაფერი,
მას ვერ შეუშლის ტრფობის რიგს და წესს. —
წაგართმევს ნიკოს და შენს თვალ-და-თვალ
გაუურებიეთ იმასთან ალერსს.

ცირა (გაშფოთებული)

და მე დავუთმობ! ის ძლიერია,
ქვეყნის მფლობელი დედოფალის,
მაცრამ ტრფობაზე თუ მივარდობა
მეც ქალი ვარ და ისიც ქალია!
არვის დავუთმობ მას უსიკვდილოთ!
ჩაღათ გავსწირავ მაშინ მე ჩემს თავს!

მასხარა

ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ეკებ გგონია,
რომ მაგიტ ნიკოს ჩაცმეუგ შენ შავს?
თავს თუ მოიკლავ რა ენადვლებათ!
ცოცხლები მკვდრებზე აღარ ფიქრობენ—
ხან მოკლე წმუნვას, ღრთს შემწობით,
გულში თან და თან ნელა იქრობენ.
შენ რომ იღები ცივ სამარეში,
გარშემო მატლი შემოტეხვყავა...
იმ ღრთს თამარი, ეშხათ ადვსილი,
შენ ნიკოს ტბილათ გადაეხვყავა.
და მაშინ ნიკოც გადააფიწეებს
ვისაც ღღეს ეტრფის, ვინცა ღღეს უეფარს!..
და შემდეგშიაც ათასში ერთხელ
მას მოიგონებს ვით წარსულს სიზმარს.

ცირა (ღელავს)

ეშარა, სუ მტანჯავ! გულს ისრად ხვდება
და თვალებს მიხელს ეგ მწარე ენა!.. (გულ-
ზე იკრავს ხანჯალს)
ოხ, სჩუქარო ჩემის ნათლიის
არ გიღალატებს ჩემი მარჯვენა!..

მასხარა

ნეტავ რას ამბობ? არა თუ ქალი.
მეც ვერ შევიძლებ მაკვარ ხელობას!..

სხვა გული უნდა, სულ სხვა სიმტკიცე
და სხვა გაბეღვა კაცის მკვლელობას.
მე ნიკოს მეტი არ შეგულებას
ჩვენში მაგ საქმის აღმსრულებელი.

ცირა

კი, მაგრამ საქმე რამ გამოცხადდეს,
ვიღა იქნება ნიკოს მშველელი?

მასხარა

ვერ გაიგებენ და თუ გაიგონ
მე დამდვან ბრალი! სთქვან: „მე ვიუფა“
და მეც ვიკისრებ არ გავცემ ნამდვილს,
მოწმეა ღმერთი გულთა მხილავი.

ცირა

მაშ, კარგი, მაგრამ ნიკოს ვინ ნახავს?

მასხარა

ჭადარ-ქვეშ იცდის მომზადებული
და საჭირთა შენი დასტურიც,
რამ აუღელას უფრო მას გული.
ახლა კი წავალ და გამოგზავნი
მეტს არას გეტყვი, უკვლავ შენ იცო.
მე რაც გითხარი უკვლავ ვიკისრებ,
მოცემული მაქვს აღთქმა და ფიცა. (გაღის)

ცირა (ღიღი ხნის მღელვარების შე-

მდე)
მხ, ღმერთო ჩემო, ადამიანის
არ შეიძლება შეგება სულ სხვა მხრით
თუ არა სხვების დალატ-განწირვით,
ნადგულ-ცრემლებით და სისხლისა ღვრით?
სისხლში გასვრალი ხელებით უნდა.
გადამეხვიალე მე სიუფარული? —

მაგრამ, რა ვქნა, რომ სხვა გზა არ ჰქონს
უფრო ადვილად გამოსასწვლელი?

ჩუ! ვგონებ მოდის!

ბამონცვლა მისაყვ

ისივე და ნიკო

ნიკო

აქა მშვიდობა.

ცირა

დროზედ მოხვედი და ხსენებაზე.

ნიკო

გეხმე და მოვედი! რასაკვირველია,
რომ გაგზნებოდი აქ შენს ნებაზე.

ცირა

აგრე გიუვარვარ?

ნიკო

საკითხავაა?

მაშ რა კაცი ვარ და რათ ვიცოცხლო
თუ ვისაც ვეტრფი და ვანც გი მიუვარს,
არ ვემსხვერბლო და არ ვენაცვლო!
მიითხარ რა გინდა, რომ შევასრულო.

ცირა

მართლა გიუვარვარ? ჯერ სოქვი წინ და

ნიკო

წინ.

როგორც ტარაელს ნესტან-დარეჯან,
როგორც ავთანდილს მისი თინათინ!

ცირა

ნესტან-დარეჯან მსხვერბლსა თხოულობს
ხატავეთს გზავნის სატრფოს საომრად
და თინათინი მის ვმირს ავთანდილს

ისტუმრებს ხანგრძლივ მოყმის სძებრად.
მე შენ არ გიღებ ამგვარ ზირობას!..
გთხოვ ადგილად შესასრულებელს
და თუ გინდის სულით და გულით
აი, ამ მახვილს მოჭკიდებ შენ ხელს.

ნიკო

ამ ხანჯალს?

ცირა

ღიად... და ამ მახვილით

შენ უნდა მოჭკილა ქვეყნის ორგული!

ნიკო (შეკრთება)

დედოფლის მოკვლა... შაგას რას ამბობ?

შენც თანახმა ხარ? ადელფებუდი?

ცირა

ხომ არ შეშინდი? შენა გმირობა

და თავ-განწირვა ეკ არის განა...

აი მშათ იყავ ჩემის გულისთვის,

რამ გაგწირა მთელი ქვეყანა?

ახლა ერთ ქალსაც ვეღარ იმეტებ?

ნიკო

ქალი ქალს ჰქვიან, მაგრამ დედოფალს?

ცირა

ვგონებ დედოფალს მოუხიბლიხარ

და შენც სხვებისაგით გღებს ტროფობის
აღს.

ხა! ხა! ხა! ხა! ახლა კი მჯერა!..

ნიკო

შაგას რას ამბობ!.. ხომ არ კიჟლები?

ქედს როგორა მხდი და მირცხვენ უღვაშს?

არ იცი ვინც შელაგს, ვისთვისაც ვკვდები?

მე მხოლოდ შენთვის, შენთვის სულდ-
გმუღვარ—

კაცის კვლას შენთვის მოვერიდები
 და თუ შენ მეტევი წინ ვინ დამიდგეს?
 რა და ქვეყანას შევეჭიდები.
 ეგ რა მითხარი, გაუტანელო,
 მაგ კტვით გული რათ მომიკალი?
 მაგრამ სიმტკიცეს ტრფიალებასში
 ვით გ მძიჩენს უძლეური ქალი?
 სჩანს, რომ ჩემს გულში ვერ იხედები
 და ვერ გიცვნივარ საშენოდ, ცირავ! —
 ასი ათასი თამარიც იუოს
 შენს თავს იმაში მე არ გავსწირავ!

ცირა (აღტაცებით)

ოხ, მჯერა, მაგრამ მაშფოთებს
 და ჭკუას მირევს მეც ტრფობის აღად.
 მეც შენი ვარ, შენთვის მოვეკვდები,
 გზა და ხიდია ჩვენი ხანჯალი.
 აა, გამომართვი და მასთან ურთად
 აწ ჩაიბარე ჩემი არსება,
 თან და თან გული სიუვარულად
 ვით საწყაული ისე ივსება.
 მიუვარხარ, ნიკო, შენი ვარ, შენი
 ვერ მოგიშორებ ვერც ცოცხალს, ვერც
 მკვდასს! (მიუახლოვდება)

ნიკო

ოხ ნეტარებავ! ამ დღეს, ველოდი
 სიდოცხლე ცარას! სიკვდილი თამარს!
 (ხელეებს უკოცნის)

მოქმედება მეოთხე

სცეენა ჰირველი

(მდიდრულად მორთული საწოლი ოთახი)

გამოსვლა პირველი

(დელოფალს სძინავს მოფარდაგებულში ცირა,

„ნანინას“ ამბობს)

ცირა (ჩანგურზე).

ნანინა, იაკ, ნანინა!

ნანაო, ვარდო, ნანაო!

იმ ქვეუნი ნორჩო უვაფილო,

ამ ქვეუნი გამოცანაა!

ვარდი გთხოვს ფეროვნებასა

და ია სინაზესაო;

მთინათინე მნათობო,

სჩაგრავ მთვარეს და მზესაო!

ნანინა, იაკ; ნანინა,

ნანაო, ვარდო, ნანაო! (გადადებს

ჩანგურს)

უეკარს დელოფალს ჩემი ნანინა,

ჩემი ჩანგური და ჩემი მღერა!

დმერთმა შეარგოს!... იძინე ტკბილად!
დღეს სულ სხვა გვარი მაქვს გულის ძეგრა!
(დედოფალი ახველებს, ცირა
შეშინებული განაგრძობს ჩანგურს)

ნანინა, იავ, ნანინა,
ნანაო, ვარდო, ნანაო,
შეშურდა ცისკრის ვარსკვლავსა
თვალების ელვარებაო!
და განთიადი შემკრთალი
შენგან ბნელს ეფარებაო.

სხვა დედას ვის გაუზღია
ოცნება შენისთანაო?
ხმელეთი საბურთალოდ გაქვს
და ზღვაა შენი სანაგო,

მშვენიერების გვირგვინო
და სიბრძნის გამოცანაო!
ნანინა, იავ, ნანინა,
ნანაო, ვარდო, ნანაო!

(მამლის ყვირილი მოისმის)

ცირა (შეჩერდება)

მამალი უივის და ჯერ აშას კი
არ ეძინება!... ძილი უტუდება.
ტანმა უაზრა! რა ღვთის რისხვაა?
მე აკერ ჩემი გადამიწუდება...

დედოფლის ხმა

ცირა!

ცირა

ბატონო!

დედოფლის ხმა

ვისთან საუბრობ?

ცირა

მარტო გახლავარ! ვამბობდი ლოცვას.

დედოფლის ხმა

ერთი დამღერე და შერე წადი,
შენს მაგიერად დაუძახე სხვას!

ცირა. (ჩანგურს უკრავს)

ნანინა, იაგ, ნანინა,

ნანაო, ვარდო, ნანაო!

ჩამოდი ძიღო მკურნალად,

წამწამზე დაუკიდეო!

უკეთეს ბინას ვერ ნახავ,

კინდ მოვლო კიდით-კიდეო.

კულს სეწრად გადაეფარე,

და სული დაუმშვიდეო.

ნეტარად დარჩი ნეტარაან,

რად გინდა რომ წახვიდეო!

ნანიზა, იაფ, ნანიზა,
ნანაო, ვარდო, ნანაო!
ნარგიზო გაახლებულა,
უჭკნობო თანდისთანაო!
ნანი..... (სიმები უწყდება.)

სიმები დასწყდა! კარგ ნიშანს ვსედავ!
მისი სიტოცხლის ძაფიც გასწყდება. (ყურს უგდებს.)
ჩუ! ხვრინავს მაგრად... ახლა კი დროა
გადასწყდეს ბარემ, რაც გადასწყდება!

(მიდის ფენ-აკრფით. კარებს აღებს
და შემოჰყავს ნიკო, რომელსაც
ხელში ხანჯალი უჭირავს.)

გამოსვლა მმორაე

ცირა და ნიკო.

ცირა

სუ! ფრთხილად! ხვრინავს! გულის ძილშია!
დრო ხელს გვიმართავს, დაჰქექტე კარი!...
არ აგითრთოდეს ხელი! გაზომე!
და ეგ მახვილი ისე ჩაჰკარი!
გაუბე გული და იქ იპოვნი
ჩემ სიუვარულსა, ჩემს ერთგულებას!
და იმ წამიდან მონად თაუვანს ვსცემ
შენს ბატონობას და შენს უფლებას!...

ნიკო

საკვირველია! ქალი მასწყვლის,
თუ როგორ უნდა ხანჯლის ხმარება!
მხთალიც რომ ვიყო გამაგმირებდა,
ნაცვლად რომ მეღის ის ნეტარება! (მიდის საწოლისკენ)

ცირა (აღშფოთებული)

ოჰ, ღმერთო ჩემო, ძნელი უოფილა

ადამიანის გამომეტება!

შურის-ძიებით აგზნებული ვარ

და სიბრაღელის ცეტსლი შედება!...

ველარ ვუეურებ... (თვალს არიდებს, კუთხისკენ მიდის)

ნიკო (ახდის ფარდას და გაოცებით.

ამას რას ვხედავ?!

თვით ციურ მნათობს, ქვეყნად ჩამოსულს!!

როგორ გაბედავს, რომ მიეკაროს

ცივი მახვილი ამის შკერდს და გულს?? (გავარდება ხანჯალი).

დედოფალი (გამოიღვიძებს.)

ჰა, ვან ხარ, შენ, აქ? ვინ შემოგიშვა?

როგორ გაბედა... შე უბედურო!

(ნიკო დიდხანს მიჩერდება და ღელავს...

დედოფალი აღტაცებით უცქერის.)

შვენის მამა-კაცს გამბედაობა,

აგირჩევია შესაფერი დრო!

ნიკო

დამნაშავე ვარ! უბრძანეთ მომკლან

მე, ცხენის კუდზე გამოსაბმელი!

დედოფალი

ტრფობის წყურვილით აღტაცებულა,

შენი კუბოა ეს სარეტელი.

(ააყენებს და მოხვეწნას უპირებს.)

ცირა

რა ამბავია? ამას რას ვხედავ?

კიდევ უხვევია... შევე გამწირა (დაავლებს ხანჯალს ხელს.)

შერცხვეს, ვაჟ-კაცო, შენი ღალატი,
აწ ჰასუხს მოგთხოვსთ ორივეს ცირა!

(მიაშურებს ხანჯლით. დედოფალს დაიკვირ-
ლებს. ნიკო ხელში ეცემა. ხმაურობაა. მე-
ფე შემოვარდება ამალით.)

გამოსვლა მისამე

მეფე, დედოფალი, ცირა, ნიკო, სახლთ-უხუცესი და
ორი, თავადი.

მეფე

რას ამბავია? ღალატი რამე?
სად არის მტერი, ვინ არის, ვინა?

დედოფალი

ცირას უნდოდა ძილში მოგვეკლ
და ამ ჭახუკმა გადამარჩინა!

ცირა

სტეუის, მეფეო! სასიყვარულოდ
ის დედოფალთან შემოიპარა!
მე ვერ შემნიშნა, სურვილმა ფარდა
ცოდვილ თვალებზედ გადააფარა.
მე მატეუებდა და დედოფლისთვის
უცემდა თურმე ბოროტი გული!..
მატომ მიანდოდა მაგის სიკვდილი
და მიველ ხანჯალ-ამოღებული.
მაგრამ უმტეუნა სხეულმა ჩემს გულს:
ვერ მივატანე ძალი და ღონე!
მოდლატა შენი ეგ ცოლი,
მეფეო! ვამბობ და გაიგონე.

მეფე

ვაი სირცხვილო! (ზარდაცემულია)

ხალხი

შეურაცხ-უოფა! (ხანგრძლივი სიჩუმეა)

დედოფალი (მეფეს)

დრო არის, ვგონებ, რომ დაჩუმოთ!.. (კარის-კაცებს)

შეთქმულთაგანი თუ აქ ვინმე ხართ,

დრო ხელს გიმართავსთ რომ თქვენც უმოწმოთ!

ჰა, ჰა, ჰა, ჰა, ჰა! ეს მომიგზავნეს

შეთქმული სხვებიც ბევრი იქნება

და გამოჰკითხეთ!...

მეფე

შეჰკარით ცირა!

უნდა ასრულდეს დედოფლის ნება!

შ პ რ დ ე

მ. ქმელება მესყოფე

გამოსვლა კირჯილი.

მსაჯულთ-უხუცესი, სახლთ-უხუცესი და მასხარა.

მსაჯულთ-უხუცესი.

დღეს რაღას ატეობ?

სახლთ-უხუცესი

მისთანა შენს მტერს,

სევდა თან-და-თან უფრო აწეება,
თვალში სიუეითლედ შემოჭმარვია!...

უნდა გამოვტედე, რომ შეეჭვება
მსაჯულთ უხუცესი

მხწყალე არის დმერთი მადალი!
უოფილა კვლავაც მაგ-გვარად ავად,
ნადვლიანებმა ეგრე იციან....

გულს გადაიურის თავისვე თავად.

სახლთ-უხუცესი

სულ კარგად იყო, როცა მდივანმა
შემოუტანა მას განჩინება...

მაშინ დიდებულ სახეზე მხოლოდ
გამოეხატა მას მრისხანება...

და მოინდომა, როგორც შევატეეთ,
იმ განჩინების სრულად დახვევა,

მაგრამ იმავე წამს გაჩნდა თამარი,
როგორც ადამის წინაშე ევა;
მეფეც შეჩერდა... აღარა სოქვა-რა
განჩინებაზე დასვა ბეჭედი
და მგოსნის ბედთან შეერთებულად
გარდაიწვევია მან თვისიც ბედი.
მას ზედ დაერთო იმ დამინდელი
მრულადნელი ცუდი შემთხვევა
და იმის გამო ჭმუნვის ძაფებზე
იჭვები, შემკრთალს გულზე ეხვევა.
არ იცის რა ქნას!! არეულია
მისი ორ-გვარი გულისა ძველა:
ხან დარწმუნდება უოველიფერზედ
და ხან სრულიად აღარა სჯერა.
დაკეტილში ზის, არც სვამს, აღარც სჭამს,
ჯერ რიგიანად არც სძინებია!
და მივიჩნის, რომ დღეს ჩვენი მოუფანა
უველასი ერთად უბრძანებია.

მსაჯულთ-უხუცესი
ვნახოთ რას გვეტყვის, (მასხარას) შენ რაღა გინდა?
შენც დაგიბარა მეფემ ეგება!

მასხარა

დიად! და თუ თქვენ ვერა არკეთ-რა,
მაშინ კი რიგი ჩემზე მოდგება!... (ხელს აშვერს

მსაჯულთ-უხუცესს)

სულის მკურნალი, (სახლთ-უხუცესს) გულის ვეზირი
და სთვალ-უურო ცეტი, მასხარა,
სამნივე ერთად რომ განაკუბდენ
საქვეენო საქმეს... ვგონებ, რომ კმარა!
თორემ, ხომ იცით, კარის კაცები

რაც რამ მეტია, უფრო ცუდია,
თავი არც ერთის არ იხედება,
ერთი მეორის მხოლოდ კუდია!
და ერთი კუდი თუ გაქიციანდა,
სხვებიც მას ჰბაძვენ, იმ ერთს თანხმობენ,
და სასწაულებიც მათი ის არის,
რამ ხმელსა სწავავენ და ნელს ახმობენ.
აი, გუშინაც მართლ-მსაჯულებმა
კუდის ქიციანით თავი დაღალეს
და. მათ გაუწურეს წმიდა გიორგი,
რამ მით გიორგი მეფე გადალეს!
თვალ-ნაკრავია, მაგრამ შიანდის,
გამობრუნდება, მაქვს ღვთის იმედი!
თუ რამ მიბრძანებთ, გამოკუთვლავ!
სხვა საქმე არ მაქვს, მისთვის მოვედი.

მსაჯულთ-უბ-უცესი (წყენით)

თავ-თავის დრო აქვს სუეფელასფერს!
ნეტავი შენ, რამ არაფერს ფიქრობ!

მასხარა

ფიქრი რად მინდა? დარბაისელი
არცა ვუფთღვარ და არც ვაზირობ,
ბრძენი რამ ვიყო, ადრე დავსტკნები,
მასხარა რამ ვარ, გვიან ვბურღები!

სახლთ-უბ-უცესი

გმარა! გეუფთა! თავს ნუ აიშვებ,
თორემ უდროვოდ კადნაურღები.

მასხარა

უკაცრავად ვარ! სულ მაგიწედება,
რამ მასხარა ვარ დარბაისლებთან,
ისე უძლეური და საცოდავი,

როგორც რომ კრავი დიდებულ მგლებთან:
ჩემი სიტყვები რა სიტყვებია?
ან ჩემი რჩევა ვის ეკადრება?
მაგრამ... სუ! აკერ ფეხის ხმა ისმის...
ბატონი მეფე თუ მობძანდება?

(ადგებიან და კუთხისკენ მივლენ.)

გამოსვლა მეორე

ისინივე და მეფე (დაღონებული.)

მეფე (თავისთვის.)

ქალის დაკირვა! მგოსნის სიკვდილი!
გვინებ აფჩარდი ჩემის დასტურიით...
განა უოველთვის მართალი არის
თვალთ ნანახი, ნანაშენი ყურით?!
გურული იმ დროს დედოფლის სახლში
როგორღა გაჩნდა! ვინ შეიყვანა?
თუ რომ დალატის გამხეჯა სურდა,
მე ვერ მეტყოდა წინაწინ, განა?
ეგებ მგოსანად... ჰმ! მაგრამ ანა!
ცხნად დაეღვა პირდაპირ ბრალი,
მაგრამ მე მაინც აფჩარდი მაზე,
განრისხებული, უზომოდ მწერალი...
როგორ გავსწირე და გავიმეტე
მესაიდუმლე და მეგობარი...
აფჩარდი... შევსცდი... მაგრამ რაღა დროს.
გვიანდა არი... გვიანდა არი!.. (დაინახავს სხვებს.)
აქა ყოფილხართ! დილა მშვიდობის!
გამარჯვება კი არავის ეთქმის:
ახლანდელ დროში, როცა უოველ კაცს
სისხლი სწეურია მისივე მოქმის.

მსაჯულთ-უხუცესი
ბატონო შეფეკ!

მეფე

სად არის შეფეკ?

შე ვიყავ მხოლოდ ერთ დროს მთავარი;
გვანამბერობდი მორწმით მჯდომარე,
რკინის ზაღოზე შედგა საზღვარი,
მაგრამ, როდესაც ეს იშერეთი
ხელში ჩავიგდე და მით გავშეფდი,
მაშინ უკუღმა გადავიბრუნე
ჩემი დიდება და ჩემი ბედი.
დიდ-მოურავის კვალში მიმყოფი,
ქართლს დავიხსნიდი მტრისგან, მეგობან;
სწული უარ ვჭყავ, გავსტეხე ალექსა,
და თვით შე გავხდი დიაცის მონა.
ფუი ჩემს უღვამს! (ჩაფიქრდება.)

სახლთ-უხუცესი

ბატონო შეფეკ!

მეფე

განა შეფობა ეთქმის ცოცხლად მკვდარს?
შეფე რომ ვიყო, სხვისი ბრძანებით
გავიშეტებდი განა მეგობარს?!
მაგრამ ძნელია მრუდე გვირგვინი!
ბოძად და სვეტად იდგამს ქვეყნის ხმას,
და მსხვერპლად სწირავს საკუთარს სურვილს,
კერძო განზრახვებს და ტუბილ გულის-თქმას.
(ჩაფიქრდება.)

მსაჯულთ-უხუცესი

ნეტავ თქვენ რა გაქვსთ სასინანულო,
რომ აჭეოლისართ შემცდარ კულის თქმას?

„გული შეფეთა, ხელთა უფლისა“!
თქვენ დაეთანხმეთ მხოლოდ ქვეყნის ხმას:

მეფე

და დაუბანე ზილატებრ ხელი,
რომ ავიცილო თავიდან ბრალი?
ჰა-ჰა-ჰა-ჰა-ჰა! მაშ შინაგანი
აღარ ჰქონია სინიდიის ვალი?
ეჰ, სახლთ-ხუცესო! სად არის ჩვენი
ის ადრინდელი სულ-ხორცის ძალა?
დრომ უკუდმართმა გადაცდუნებულს
ვეუღა ხელიდგან გამოგვაცალა!

სახლთ-უხუცესი

ბატონო ჩემო, თქვენს მოხუცს გამზღელს,
შემეურეს თქვენის ბედნიერების,
ნება ჰქონია ყოველთვის თქვენთან
სიმართლის დროზედ კადნიერების.
ახლაც კავებდავ: უმჯობესია,
რომ ჯერ დააცხროთ გულისა ვნება,
ცოტა გაერთოთ და შერე უფრო
სხვა რამეს გირჩევსთ თქვენი გონება.
არა არის-რა, ხომ, უსაშველო,
დღეის შეცდომა ხვალ გასწორდება,
თუ საცადისი ჭკუა-გონების
კაცს ისევ შერჩა და არ შორდება.

მასხარა

ზოგი მეც მკითხეთ რამე, ბატონო;
დარბაისლებმა რაც ბრძანეს, კმარა...
ჩანგურს ჩამოჰკრავს ჩვეულებრივად
და მოგახსენებთ რასმე მასხარა.

მეფე

შენც ნახირ-ნახირ, ჩემო მასხარა?

სახლო-უხუცესი (ჩუმაღ.)

სთქვი რამე, მეფე რომ გააცინო!

მსაჯულთ-უხუცესი (ჩუმაღ.)

ისე სჯობია, სიმებს ჩამოჭკრა

და დაამღერო რამე საღვინო.

მეფე

რა ჩურჩულია!

მსაჯულთ-უხუცესი

აჲ თქვენ მასხარას

უნდა ჩანგურზე დაადიდინოს!

მეფე

კარგი იქნება, უძილარი ვარ

და ცოტა, ეგებ, მეც წამეძინოს. (თავს მიღებს მუ-
თაქაზედ)

მასხარა (ჩანგურზე ამღერებს „ოღე-
ლას“ ხმაზე)

„მაღლით ცეცხლის წვიმა მოდის,

დაბლა დგება სისხლის ღვარი.

ცა და მიწა გადაბრუნდა,

გაგვისწორდა მთა და ბარი!

მწვერს მიმინო შეუშინდა,

კურდღელს — მწვეარ-მეძებარი;

შეგარდენი შეაშინა

მტრედმა, დასცა შიშის ზარი!

ძმა ძმას სწირავს, მამა — შვილსა,

მეგობარსა — მეგობარი...

სახლო-უხუცესი (ხელიდგან გღეჯს
ჩანგურს)

დღეს შენ, მგონია, გადარეულებარ!

ჩაებს იმღერი მაგას, მასხარა?!
მეფე

არა... ამ ჩემს გულს ეკ უკეთ ხვდება...

ნუ აწვევებინებ!.. განაგრძე ჩქარა!

მასხარა

„ცაო! ცაო! მოიწმინდე,
დაგვიუენე ისევ დარი
შევარდენო, ფრთა გაშალე,
ცის გამარას თავი ჰკარი!..
შეკობარო, მოიგონე
გულითადი შეგობარი;
უსამართლოდ საკანში ზის
გაწირული, ცოცხალ-შეგდარი,
მოსთქვამს ქვეუენის ურიგობას,
გენესის, სტირის მისი ქნარი!
ამას ასე მოგახსენებსო
დღეს მასხარა, ენა-მწარი.
ნუ შერისხავთ მართლისათვის,
გესმისთ მისი ნაუბარი!“

მეფე წამოვარდება, მსაჯულთ-უხუცესი და
სახლთ-უხუცესი შეშინდებიან)

მსაჯულთ-უხუცესი }
სახლთ-უხუცესი } ბატონო!

მეფე

გესმით თქვენ ეს სიმღერა?...

მადლობელი ვარ, ჩემო მასხარა!

შენმა სიტყვებმა ჭმუნვის დრუბელი

გამიქარწყულა და გულს გადმიყარა.

ახლა კი ვხედავ, სასახლის სენი

ცუდი სახადი შესყარია!

თურმე ეს ჩემი ჭკუა გონებაც.
იმან მონიბლა, არიფ-ღარია,
მაგრამ აწ კმარა! ისევ მეფე ვარ,
მეფე ვარ, მეფე! გვირგვინოსანი,
და თანაშემწედ ორი კაცი მუავს,
ერთი მასხარა, ერთიც მგოსანი.
სახის სიცილით, გულის ტირილით,
ზირველი ურევს მარილსა და ძმარს,
და მეორე-კი თვისვე ცრემლებში
იღესავს ნადველს და აწოვებს ქნარს,
სამკურნალოა სხეულ ქვეყნისთვის
მხოლოდ იმათი სიტუვა, სიმღერა!
დანარჩენების სიტუვა-ზასუხი.
საცბიერა და არა მჯერა!

მსაჯულთ-უხუცესი

მადლო მეფე! ნუ დაივიწყებთ,
რომ ერთგულები სხვებიც არიან!

მეფე

მაგრამ სიმართლეს ვერა ჰბედავენ
და ცბიერებას თავეს უხრიან!
მითხარ, სად იფუნენ ეს ერთგულები,
როცა მგოსანი ერთ-ხმად გასწირეს?

სახლთ-უხუცესი

ზოგი გამონდა წინააღმდეგობაც,
მაგრამ რა ექნა ნაწილსა მტირეს?
სამღვდელოების უმეტესობა
ბატონ გენათელს ურცხვად მიემხრო.
და წულუკიძემ შორს მეფე წერეთელს
საკუთლმართოდ შეურჩია დრო.
მხოლოდ შემთხვევით იმ სამსჯავროში

მოგროვდა ორგულთ უმრავლესობა.
და ნუ მრისხანებთ საყოველთაოდ!
ისარი უკელას გულს რად ესობა?!

მსაჯულთ-უხუცესი
გლოვის ზარივით გაისმა ხალხში:

„მოახსნს სიკვდილი გადუწვიტესო!“

მეფე

და არ ამბობენ იმ განჩინებით

მეფესაც გული გაუხვრიტესო!

მასხარა

ვინ გაბედავდა! უცაბედათ-კი

ამას მოვკარი აქა-იქ უური:

„დარბაისლების უწმინდურ სურვილს:

როგორ მისცათ მეფემ დასტური?“

მეფე

გვიანდა არის რაც მოხდა-მოხდა,

სიტუვა მეფისა არ შეიშლება! (ჩაფიქრდება.)

მსაჯულთ-უხუცესი

ბატონო მეფე! ერთს რამეს გირჩევთ,

და ნუ შემრისხავთ, მომეცით ნება!

თქვენ შეგიძლიათ სიტუვა გასტეხოთ

და სიტუვის შეცვლა როდი იქნება.

მეფე

გამოცანა!! რადას უუუკებ?

რატომ არ გვეტევი, თუ იცი რაზე?

გოჩას გამოხსნა რომ გულით მინდა,

დმერთია, იცი, ამის მოწამე.

მსაჯულთ-უხუცესი

მოგესვენებათ, მეფე, თქვენც, ვგონებ,

მეფე დარეჯნის უფა და ქცევა,

მის დრეს აგვადო უფალმა ხელი,
მოგვაკლო მადლით მისი კურთხევა.
ის დრო საზარი, მოდალატობის,
დღესაც-კი უღლად აწევს ჩვენს მხარეს!
საქრისტიანოს ტკბილი საფანე
მან დაამსგავსა ოხერ სამარეს.
ატეხა ხალხში შური და მტრობა,
უკუღმა სტარა ჩვენი ქვეყანა;
გასწუდა კავშირი სისხლ-ხორცობისა,
ძმას აღარ ჰქონდა ძმისა გატანა!
ქვეუნი გაწირვით და ორგულობით
იხვეჭდენ კერძო ბედნიერებას.
სხვა და სხვა მუხლებს ბოროტობისა
სწავლობდენ თვითქმის მეცნიერებას.
ტახტზე ასული ფარისევლობა
სისხლით და ცრემლით შავ-შირს იბანდა.
და დღევანდელმა დღემ არ იცოდა,
თუ ხვალინდელი რას მოიტანდა.
მაშინ გავიდა ხალხში მგოსანი,
საერო ცრემლით ჩანგზე დამდერა
და ხალხის გული მიძინებულა
გამოაფხიზლა და ააძგერა. —
მათში ერია ღასხიშვილიცა,
ჭაბუკი ვინმე, მოსამსახურე,
შირის ფარეში თვით დაჭეჯანის
დარბაზის მცველი და მეთვალ-ურე...
გულზე ეწვეთა სიტყვებო მგოსნის
და ჩაესახა მტკიცე სურვილი,
თავის გაწირვით, ქვეუნი გამოხსნის.
ურეში ჩაედგა მგოსნის უვედრება,

ელანდებოდა საგრო საბჭო
სანამ ხანჯალი დროს შემჩვევლმა
დარეჯანს გულში მარჯვედ არ აჩქო.
ადეფუდა ხალხი, მაგრამ დედოფალს
არვინ იგლოვდა, არვინ სტიროდა.
„ადიდოს დმერთმა მეფე ბაგრატის“
ერთ-პირად უველა ამას ჭეჭიროდა.
დედი-ხაცვლისგან დაბრმავებული,
უსამართლოდ ტახტ-ჩამართმეული,
გამეფდა ბაგრატ და სიმართლისთვის
ხალხს მოუბრუნდა ისევე გული.
მაშინ მიიხმო მეფემ მგოსასი

და სთქვა: „მგოსნობის ვსტანით ძალით!
რაც გინდა გვთხოვე და აგისრულებთ,
რომ გადავიხადოთ შენი ვაღიო!“

გოჩამ ეს ჰქადა: „ქვეყნის დიდება
მგოსნისთვის არის მეტი ტვირთიო!
რა საჭიროა მდეფარე ზღვისთვის,
რომ მიემატოს ზვირთზე ზვირთიო?“

მაგრამ ბაგრატმა გაიმეორა:

„ჩვენ მოვალე ვართ მაინც შენით,
და თუ რამეს გვთხოვ, ჩვენც აგისრულებთ,
ეს იეოს ჩვენი განაჩენიო“. (გაჩუმდება.)

სახლო უხუცესი

მეჩე სხვა რადა?

მსაჯულოთ-უხუცესი

სხვა არაფერი!

ამით გათავდა მათი მოყვრობა.

რომ შიაცვალა მეფე ბაგრატი

პირობად დარჩა ისევ პირობა!.....

მეფე (აღტარებით წამოდგება)

ჩემო ეთგულო და გონიერო,
 კლავარაკებს მაგას განგება;
 მამ შევასრულოთ, გონზედ მოსულმა,
 ჩვენი სურვალი და ჩვენი ნება.
 სახლთ-უხუცესო! ბოქაულთ-ხუცესს
 შენ კარდაეცი ჩვენი სურვილია:
 სახურობილედავ გამოიყვანოს
 და აქ მომგვაროს შემცოდუ შვილი. (მიდის)
 ჩვენ უნდა თვითონ გავსამართლოთ
 როგორც რიგი და როგორც წესია!
 უველა მას მომკის საშვილიშვილოთ,
 რაც რომ თვითონვე დაუთესია. (მასხარას)
 ჩემო მასხარა! განა შევარდენს
 არ შვენიის ხოხობს, რომ შეუშინდეს?

მასხარა

უმჯობესია ფრთები გაშალოს
 და ცხრა მთას იქით მისთვის გაფრინდეს.

მეფე

მიინავარდოს, ზოინავარდოს,
 ფრთა ფრთას შემოჭკრას, ცას ჰკრას კამარა!..
 ეჭ, თავმან ჩემმან, შევარდნობა სჯობს!..
 ძეკა-კუდობა აძენი კმარა!
 შენ რადას იტყვი, ჩემო მსაჯულო?

მსაჯულოთ-უხუცესი

„ეგული შეფეთა ხელთა უფლისა!“
 იყავ კურთხეულ ამიერიდგან!
 მთვარველი ქვეყნას და ქვარვე-ობლისა!

გამოსვლა მისამე

ისინივე და მგოსანი (შემოდის, მეფე თავ-ჩადუნულია,
საზოგადო სიჩუმეა).

მგოსანი

აქა მშვიდობა!

მეფე

წინ წამოდექი!

იცი რად გიხმეთ?

მგოსანი

რა მოგახსენოთ!

მსაჯულთ-უხუცესი

რაც რომ სამსჯავრომ გადაუწვიტა,

რიგი თქვენია, უნდა უბრძანოთ!

მგოსანი

შეტუბილი მაქვს, საპერობილეში

მე ცირას სიტყვებს მოვკარი ყური. (მწარე ღიმილით)

მსაჯულთ სიკვდილი გადამიწვიტეს

და შეფემაცა დართო დასტურა.

მსაჯულთ-უხუცესი

დიაღ, რადგანაც უმეტესობამ

გინცო ქვეუხის და შევის ორ-გულად.

მგოსანი (გაანჩხლებით).

ვინც კვ იფიქრა სემსედ, ეტუობა,

რომ ის ჭკუაზედ შემცდარა სრულად.

მსაჯულთ-უხუცესი

როგორ? არა გაქვს დანაშაული

და ხმა ერისა ცრუდ დადადება,

როდესაც ის შენ შეურაცხ-ყოფილს,

სასიკვდილო ბრალს თავზე გადადება?

მგოსანი

თუ ისე შეითხავთ, ვით სასიკვდილოდ
კამზადებულებს მათი მოძღვარი,
მარტოობას მაშინ საჭირო
და მოწმედ მხოლოდ თვით მსცხვარი.
და თუ მასუს მთხვავთ, როგორც მსაჯული,
გვიანდა არის გასმართლება,
რა-კი ერთხელვე დამნაშავედ მცნეს.
და მათ შეუემაც ზედ დართო ნება,
სიკვდილი შეჯის, გაწვევტილია
კავშირი ჩემი საქვეყნიერო;
არვისთან რა მაქვს თავ-შესაწყენი,
მასაუვედურო, ან საზირ-ფერო.

მეფე

კარკი, არ გკითხავ, რაც იყო, იყო,
სულ სხვა რამეზედ აქ მოგიწოდეთ:
უკანასკნელი შენი სურვილი
შეგვატოობინე, გვინდა ვინცოდეთ.

მგოსანი

ბრძანეთ!

მეფე

როდესაც ბაგრატიის ტახტი

ჩვენ დავიმკვიდრეთ და ჩვენ ვიტვირთეთ,
შეფურსა ჩვენსა მოვალეობას
მისი ვალიცა ზედვე დაფურთეთ.
როგორც გვიამბო დღეს ქუთათელმა
და ჩვენ თავადაც გაგვიგონია,
ბაგრატიისკან სავალდებულო
აღთქმული რამე თურმე გქონია.
მს დაზირება ჩვენზედ კადმოდის,

დღეს ჩვენ ხელთ არის იგი უფლება
და გვთხოვე რაც გსურს, მეფური სიტყვა
ერთხელ ნათქვამი არ შეიშლება.

(სიჩუმეა, მგოსანი ხმას არ იღებს)

მსაჯულთ-უხუცესი (მგოსანს)

რაც მოგანიჭეს, ვერ გაიგონე,
ხომ გესმის მეფე რასაც ჯიბრძანებს?

(მგოსანი ხმას არ იღებს)

მასხარა

რატომ არ ითხოვს თავისუფლებას,
ნეტავ ვიცოდე, რას აგვიანებს?

მეფე

ითხოვე რაც გსურს ჩვენ მოვალე ვართ,
რამ შევასრულეთ ის შენა ნება.

მგოსანი (ხანგრძლივი აღელვების შემდეგ)

მაშ ვითხოვ, მეფევე, ცირას ნუ დასჯი,
იმას არა აქვს დანაშაული,

მე მოვამზადე ის სადალატოდ,

მე აუღელვე უმანკო გული. (ყველა შეკრთება)

მსაჯულთ-უხუცესი (თავისთვის)

რა სთქვა?

სახლთ-უხუცესი

რას ამბობს?

მასხარა

გაგიჟდა სწორედ!

მეფე

დალატი?

მგოსანი

დიაღ, მეც იქ ვერაე,

გამოვტეხილვარ ვამბობ მეორედ!

მეფე

ნუ თუ შენც...

მგოსანი

ღიაღ, მაგით გვინდოდა

ტანჯულ ქვეყნისა წამოყენება,

მაგრამ არ მოხდა.. და ჩემოდ აწ კი

ასრულდეს შენი ძალი და ნება!

მეფე (დიდხნის სიჩუმის შემდეგ)

მანც ვერ გაწსტებთ ჩვენს მეფურს სიტუვას,

თუ ითხოვ, ეგეტ გეპატიება.

მგოსანი

მე მხოლოდ ვითხოვ, უფლების ძალით,

უბრალოდ ცირა ნუ დაისჯება.

მეფე

შენ მხოლოდ შენთვის უნდა ითხოვო,

სხვის შესახებ-კი არ შეიძლება.

მგოსანი

ანა, მეფეო, უარს ვერ მეტყუვით,

მონიჭებულნი მაქვს ეგ უფლება.

სახლთ-უხუცესი

კი, მაგრამ შენთვის ვეღარას ითხოვ.

მგოსანი

მე ჩემთვის რა მაქვს აქ სათხოვარი,

უმჯობესია, რამ მოკვდეს კაცი,

ვიდრე სტოცხლობდეს ვით ცოცხალ-მკვდარი.

ჭკუით ურწმუნო და გრძნობით უნდო,

გულ-გატეხილი რაღა კაცია:

კაცს მაშინ შვენი ქვეყნად არსება,

თუ ცხოვრებაში ის მამაცია.

მეფე

მითხარი მაინც, შენში რამ ადძრა
მაგ გვარი სასო-წარკვეთილება?

მგოსანი (ნაღვლიანის ღიმილით).

იმანვე რამაც სხვებს გაუღვიძა
სხვის საბოროტო კმაყოფილება.
ჭაბუკობიდან მე გულში მეღვა
ერთი ანდერძი, ერთი იმედი.....
ის იყო ჩემი წმიდა-წმიდათა
ჩემი სულის დგმა და ჩემი ბედი.....
ჩვენი სამშობლოს სხვა და სხვა კუთხეს
ვფიქრობდი ვნახავ შეერთებულსო,
დავით, გიორგის და თამარის დროს
ერთ საქართველოდ აუფავებულსო.

(მეფეს სახე ეშლება, მგოსანი შესჩერებია მეფეს).

ამ ტკბილ ოცნების და წრფელ ძრახვების
ორი სხვაც მუყანდა თანამოაზრე:
თვით გურიელი, დიდი მთავარი
და ჯუმათელი, სჯულის სიმდიდრე.
თვალ-წინ მესტვის მაღალი გორა,
ზედ აკებული წმინდა ტაძარი
და იმის გვერდით, თავ-მომწონებით
შტოებ-გაშლილი დიდი ჭადარი.
იქ, იმ ჭადრის ქვეშ, სამივეს ერთად
საქვეყნო ბეგრი რამ გვიჩვენია
და სამშობლოზედ გულ-აჩვილებულს
ცრემლებიც ერთად დაგვიფრქვევია.
და ხელს მივაწვდენთ ძმურად ქართლ-კახეთს
შაჰ-აბაზისგან ახსრებულსა.

მხლად იმისთვის გმირმა მთავარმა
სჯული გასტეხა და იქორწილა
და ცოდვა მისი საშვილიშვილო
თანა-მძრახველებს გაუნაწილა.

მეფე (წყენით)

ნამეტანს ამბობ, ნუ დაივიწყებ,
მოთმინებასაც რომ აქვს საზღვარი!

მსაჯულოთ-უხუცესი (მგოსანს)

უადგილოა და უსარგებლო
ეგ მოგონება და საუბარი.

მგოსანი

რაღად დავუთარო, ვის მოვერიდო,
მე სასიკვდილოდ გამზადებული;
საიდუმლო ხმა მალაზარაკებს
და ეს ხმა არის ჯუმათლის სული.
ის მოკვდა, თუმც-გი სული აქ ბრუნავს,
საქართველეთის თავ-განაწირი.
მეფე აღარ ჰგავს ჰირვანდელ მთავარს,
და მე რაღა ვარ ამ ქვეყნად მწირი!
რო მოგვკვდე, მიჯობს, სასოწარკვეთილს
თავი არ მიღირს არცა ერთ ჩაღად,
ნეტავი სხვებსაც არ ვუურებდე
სხვის უურ-მოჭრილ უმად და მანჩჩაღად.

(მეფე შეიკმუხვნება).

წავალ, მივმართავ იმ წინამართ გუნდს,
სამშობლოს მსხვერპლად რომ შეწირულან,
და თუმც საფლავიც არ ღირსებიან,
მაგრამ ჩვენს გულში კი დამარხულან.
მეც ერთად მათთან, თუ ღირსი გავხდით,
ცრემლებს გადმოვუერი საამქვეყნო ძღვნად,

რომ ის ცრემლები აქ დანთხეულს სისხლს
წმინდად დაერთოს ციურ მანანად;
და აღმოსცენდეს მით საარსებო,
საზრდა რომ ჩვენის შვილის-შვილების,
რომ ისინიცა წმინდად მიჰღები,
ვით ზიარების იმ ნაწილების,
იმსჯელებოდენ წინა-პრებსავით
მათი სამშობლოს სადიდებუკად,
და ღვაწლი მათი საშვილი-შვილოდ
გადასცემოდეთ საგალობელად... (სიჩუმეა.)
მშვიდობით მეფეე! შენ აქ დაჩრები
სამეფო ტახტზედ მონად მჯდომარე!
მე კი მეფურად შეგხედები სიკვდილს,
დაბაზის ნაცვლად მეფის სამარე.

გამოსვლა მეოთხე

(შუა კარებიდან შემოვა დედოფალი, გვირგვინითა და სადე-
დოფლო სამკაულებით აღჭურვილი. ცირა თან შემოჰყვება).

დედოფალი

არ შეიძლება! შეაჩერეთ ეკ!
მგოსანს არა აქვს, იცოდეთ, ბრალი!
ვით დედოფალი ახლა ვამტკიცებ,
რომ მტყუნია მაგასთან ქალი!...
(ყველანი ზეზე წამოცვივდებიან შეშფოთებით).

ყველა

დედოფალი!

მსაჯულთ-უნუცესი

და მასთან ისიც...

დედოფალი

ვინც გამიშეტა და ვინც გამწირა!
დიაღ, ვბძანე და გამომიყვანეს
საზურობილედან, შემტოდე ცირა!!

მეფე

ამას რას ვხედავ?!

დედოფალი

კარებზე მომდგარს

მესმოდა თქვენი წრფელი მსჯელობა.
ზირველად მხიბლავს ჭეშმარიტება...
ვიგრძენ სიმართლის უეჭველობა!...
წასრული ჩემი ბნელში მავალი
გადავყოლე შემტდარ გულის თქმას,
მაგრამ უეცრად ბუნება ცვლილი
აწ ვემონები უმადლეს აღთქმას.

მეფე

თამარ!

დედოფალი

მეფეო! გცოდე როგორც ქმარს
და, როგორც მეფეს, მოგთინე ბნელი!...
შემტოდე ცის და ქვეყნის წინაშე
შენდობას ვითხოვ მაგდანინელი...

(დედოფალი ხელიდან ბეჭედს იძრობს. საზოგადო აღშფოთებაა)

მსაჯულთ-უხუცესი

ღმერთო ძლიერო!...

მგოსანი (აღტაცებით)

აი სად ვხედავ

მე სათაყვანო მშვენიერებას!

დედოფალი

ის, ვინც სიცოცხლით ვერ გამაძლარა,
სიკვდილით იგრძნობს სრულ ნეტარებას.

(ახლის ბეჭედს თავს და შესწოვს.)

კირა (შეჰკივლებს და მივარდება)

საწამლაფია!

ყველა

საწამლაფიო?!

მეფე

ჩქარა მკურნალი!...

დედოფალი (ლიმილით)

ველარ მიშველის!

ამაღლდი, მეფეე! ჩემის სიკვდილით

ჩვენი ქვეყანა შენგან ხსნას ელის!... (სუსტდება.)

მეფე (მივარდება აჩქარებით)

თამარ!

დედოფალი

მშვიდობით... ეს საწამლაფი

ელვასავით სჭრის... ცეცხლი მედება,

ვიწვი! ოჰ, წყალი... მეფეო მგოსანს

ნუ მოიშორებ... ქვეყნის... დი...დება.

ოჰ, ოჰ, მშვიდობით!...

მგოსანი

რას დროსა კვდება!!

მ ბ რ დ ბ

მტრედებს რათა აჰმთ წითელი ფხვები?

(ჩაწერილი ალექსანდრე დავითის ძე მაჩაბლისაგან)

დედის ერთა ვაჟკაცი გზაში მოკლეს. დაუმარხავი დარჩა, მზეზე ასუნდა. უფალს სუნი მიედინა, გაგზავნა ყორნები და უბრძანა: წადით, გაიგეთ, რა არის, რა ცუდი სუნი მოდისო. ყორნები გაფრინდნენ, დაინახეს მკვდარი კაცი, მივიდნენ, თვალები ამოხსნარეს, ლეშიც გაჯიჯგნეს და გამოფრინდნენ. უფალს მოახსენეს, არაფერიაო. მაშინ უფალმა გაგზავნა მტრედები და უბრძანა: აბა, თქვენ წადით, თქვენ უფრო სწორე ამბავს მომიტანთო. წავიდნენ მტრედები და ნახეს გაჯიჯგნილი მკვდარი კაცი, გარეშემო სისხლით შემოქცეული. ჩაპყვეს ფეხები სისხლში და წითლათ შეიღებეს. მიფრინდნენ უფალთან და უამბეს, რომ კაცი გდია მკვდარი, ყორნები რომ გაგზავნე, თვალები დაუთხრიათ და გაუჯიჯგნიათო. ნიშნათ ამისა, ჩვენ სისხლში ფეხები დავიღებეთო. მაშინ უფალმა უთხრა: დაილოცეთ ყველას სასულიეროთ! ამის შემდეგ დაიღო მტრედები სულისათვის შესაწირავათ. ყორნები კი დასწყევლა: თქვენ არაფრის გამოსადეგნი არ იყვნეთო!

სესიკი ყაულაუზვილი

(მისივე)

ყაულაანთი ეხლაც ზორბა ხალხია, მაგრამ უწინ რომ გამოდიოდნენ, ეხლა აღარ არიან იმისთანები, იმათი სესიკი თავის ახოვნობით და ღონე გმირობით განთქმუ-

ლი იყო. ერთხელ როდესაც ლეკები დათარეშობდნენ ქართლში, შემოესივნენ კეხვსა, ქემერტსა და სხვა სოფლებსაც. ყაულაშვილი ჩაიმალა ხიდის ყურთან, სადაც ლიახვზე ერთი ხე იყო გადადებული. (ეხლაც იმ ალაგს ნახიდარს ეძახიან, დაუწყო ლოდინი, ლეკები როდის გამოივლიან ხიდზედაო. აგერ ლეკებიც მალე შემოდგნენ ხიდზედ, სესიკმა ასწია ხიდსა, და ეს ხიდი ცამეტი ლეკით შიგ ლიახვში კი გადუძახა, აზვაგებულმა ლიახვმა სუყველანი მიახრჩო. მრავალი სხვა ვაჟ-კაცობაც გაომიჩინა სესიკმა.

არბაპი

(მისივე)

ერთმა სომეხმა დაიჭირა ერთი მოჯამაგირე და მიუჩინა ერთ დიდ ლოდს და უთხრა, მთელი წელიწადი ამ ლოდს უდექი, და იძახე: ოქროდ იქეციო, ეგება სანატრელმა ჩამოიაროს და ოქროთ იქცესო. მოჯამაგირემ აასრულა აღის ბრძანება, მაგრამ წელიწადიც გავიდა, და ლოდი ოქროდ არ იქცა. ბოლოს გაბრაზებულმა დაიძახა: „ვირად იქეციო!“ და მართლა ვირად იქცა. მოვიდა სომეხი და უთხრა: შე-ოჯახ-ქორო, ერთხელ მაინც იტყუოდი კიდევ ოქროს, რაზე დამღუპეო!..

